GRAMMATICA FACILIS,

SEU

Nova, & artificioſa Methodus docendi linguam Latinam:

CUI

Præfiguntur *Animadverſiones* in Rudimenta noſtra vulgaria, & Grammaticam *Deſpauterianam*; nec non *Methodus*, quâ hæc doceatur; item *Veſtibulum*, ſeu *Rudimenta* Grammaticæ. Tertiæ parti præfigitur *Orthographia*, de qua nihil apud *Deſpauterium* noſtrum reperies. Huic ſubjicitur brevis de Accentu tractatus cum neceſſaria in tertiam partem præmonitione. Poſtremo, quinque Carminum generibus *Deſpauterianis* adduntur (plus minus) viginti quatuor Verſuum genera cum brevi variorum Poëmatum deſcriptione.

Marjoribanks

Authore
JACOBO KIRKWODO.

*Quicquid præcipies, eſto brevis, ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.* Hor.

Non eſt pudor ad meliora tranſire. *Ambroſ.*



EDINBURGI,
Excudebant *Anno Dom.* M.DC.LXXIV.

Nobilissimo,

Et summæ spei adolescenti,

D. D. CAROLO BRUSSIO

Illustrissimi *Kincardinæ* Comitis filio natu maximo *Jacobus Kirkwodus*

S. P. D.

Celebre in Scholis est Axioma, Frustra fit per plura, quod æque commodè fieri potest per pauciora. *Ipsam videmus Naturam in effectibus suis producendis viâ, & methodo uti brevissimâ. Hanc imitari conantur omnes sapientes & inde est, quod à seculo hoc sagaci &* Plus ultra spiranti *scientiæ, & artes fere omnes ad feraciorem culturam perducantur. Liceat ergo & mihi, quanvis postremis accensendo, Naturam tanquam ducem & Magistram sequi; præsertim cum illustrissimum tuum Patrem arduis etsi regni negotiis implicitum, hisce tamen in studiis versatissimum, & peritissimum, habeam* Patronum. *Ille enim, posthabitâ vulgari docendi methodo, & totâ ne ultra dicam, regione conquisitâ, an quis esset, qui aliam attentaret viam, tandem non sine magno Dei erga me beneficio, & singulari providentia, in me à trita etiam instituendi methodo alienissimum incidit;* cujus *consilium & ductum in omnibus tuis studiis secutus sum: nec nisi ejus auspiciis (quin & ope dixerim) opusculum hoc cœpissem, fecissem, aut perfecissem unquam. In paternis igitur ædibus tuâ causâ conceptum, natum, nutritum, & nunc in lucem editum, tuum optat, sperat, flagitat & efflictim rogat patrocinium. Sufficerent quidem ad operis attestationem doctorum approbationes; verum tuo præterea munitum præsidio omnem* Zoilorum *invidiam susque deque habebit. En ex* Pupillo *nunc es, & semper eris mihi* Patronus. *Vale.*

Dat. Culrossiæ 15. *Maii*, 1674.

DOCTIS-

DOCTISSIMORUM

De opusculo hoc judicia eodem, quo ad Authoris manus pervenerunt, ordine disposita.

Ad D. *Jacobum Kirkwodum*, cum novam, & facilem Grammaticam evulgaret, εὐχαριστικόν.

QUas tibi pro meritis grates, Kirkwode, juventus
Scotica nunc referet, cujus solerte labore,
Pervigili studio, curâ, genioque capaci,
Elimata datur dias in luminis oras
Grammatice, brevis, & facilis, nugisque recisis,
Tædia nulla ferens, tenebris, nec mole molesta
Ingeniis teneris; vitiis pleræque laborant
Queis aliæ; serieque quidem digesta decenti;
Tempore quam poterit breviore, labore minori
Discere, nec tantis animi cruciatibus angi,
Quanti sollicitam pupugerunt pectore mentem;
Dum salebræ. furvæque moras posuere tenebræ;
Ut lacrymæ persæpe sinus, vultusque rigarent.
Vivat Nestoreos, pueri, Kirkwodus in annos,
Dicite, qui studiis felicia fila ministrat,
Ne teneat dubios non extricabilis error.

JOAN. ANDERSONUS.
Scholæ *Glascuensis* Proscholus.

Integerrimo, ac perquam charo amico, Jacobo Kirkwodo Patricius Jonstonus S. P. D.

GRammaticam tuam, Frater plurimum dilecte, summa cum delectatione perlegi; in qua nihil reperio, quod mihi magnopere non arrideat: brevis quidem est, omnibus tamen partibus absoluta, perspicua, & ad puerorum captum, ac expeditiorem in studiis progressum rite accommodata; ideoque *Despauteriana* in scholis præferendam censeo, lubensq; amplector.

Nostra sodalitii, teneris quod cœpit in annis,
Non dirimenda ullo tempore vincla manent.
Ecce novo nexu retines me : quam mihi gratum,
Quo mage nil opus est, contigit illud opus ?
Arte tua tibi me devinxti : jamque priores,
In tua juratus verba, relinquo duces.
Tu comes ante mihi, ductor jam deinde futurus :
Hinc saxum auspiciis volvere pergo tuis.

Ex Schola nostra *Hamiltoniana.*

Mi Kirkwode,

DEsunt verba, quibus exprimam, quanto gaudio persundatur pectus, cum opus hoc limatissimum ad metam optatam perductum videam : tibi enim in id ipsum jam prono, & festinanti suasi, & persuasi (monente & rogante viro illustrissimo, & in seculi sui ornamentum & bonum nato, *Alexandro Kincardinæ Comite*) cum nobilissimum puerum D. *Carolum Brussium* instituendum susciperes, ut missâ methodo vulgari impeditâ, & tædii plenâ, de nova breviori & expeditiori semita cogitares. Ad quod opus temet alacer accingebas; idque eâ diligentiâ & fidelitate curasti, ut omnia supra votum cederent. Meum quidem non est de re Grammatica ferre sententiam, cui alia jamdudum incubuere. Hoc tamen affirmare ausim, quod & multis testibus comprobare possum, biennium nondum fuisse exactum, postquam lectissimo juveni operam dares, cum plenam hujus sermonis notitiam adeptus sit, & lepores, ac elegantias ejusdem probè norit, ornatè quoque ac expeditè loqueretur. Complures tantum progressum, nec sine stupore mirabantur, præsertim cum privatus instrueretur, idque in familia, ad quam quotidie non pauci accederent peregrini. Nec interim vel unicam Regulam ex ullo hauserat libro : vivâ enim voce ejus animo & memoriæ infigebas singula linguæ præcepta ; cujus ipse testis fui, anceps animi, num utilitas, an suavitas mihi magis arrideret. Hisce visis, complures te rogarunt (in quo agmine & ipse eram) ut, dum hæc tecum recentia essent, scriptis omnia traderes,

posteris

ligentiâ,& ardore ... tradidisti. Breviter, ... tradidisti. Brevi ergo prodiit opus hoc consummatissimum, quod multarum vigilarum,& lucubrationum opus merito dixerim. Et jam tandem (cum à multis rei Grammaticæ peritissimis serio perlectum, magnopere collaudatum,& exoptatum fuerit) juris fit publici. Gratulor ergo & tibi, & mihi, & *Scotiæ* nostræ, quæ, ut olim summum post *Augusti* tempora & scriptorem & Poëtam latini sermonis, ita nunc & peritissimum Grammaticæ compilatorem produxerit. Bonis ergo avibus in lucem prodeat, ut sermo latinus, qui dimidius orbis literati imperium obtinuit, quam ipsius Author *Roma* orbis politici, deinceps melius, facilius, & minori tædio à pueris discatur: quo pacto magnis passibus ad reconditam, & veram eruditionem fiet progressus; cum dimidium facti in omnis doctrinæ indagine habeat, qui in latini sermonis peritia bene cœperit. Tu vero perge,& quemadmodum cœpisti, *Spartam*, quam nactus es, feliciter adorna. *Vale.*

GIL. BURNETUS.

S.S Theologiæ in Academia Glascuensi *Professor, & Serenissimo Regi à sacris domesticis.*

Grammaticæ Latinæ à Magistro Jacobo Kirkwodo *nuper concinnatæ* Encomium.

MAxime celebratum illud Horatianum, *Quicquid præcipies, esto brevis*, quam necessarium sit, tenellæ ætatis Informatores haud dubie suo calculo comprobabunt. Verum sedulo cavendum, ne, *Si brevis esse laboras, obscurus fias.* Utrumque diligenter à *Jacobo Kirkwodo* observari, cuivis facile patebit, qui Grammaticam ab ipso concinnatam, sagaci examine perpenderit. Quæ enim à plerisq; perplexè, prolixè, nimisq; obscurè traduntur, ab illo summa cum brevitate,& perspicuitate, nec non methodo, quæ vel excogitari potest, optimâ describi omnia reperies. Ea propter suffragium, & calculum meum, quantumvis parvi precii, lubens addo. Autoris industria una cum

rum voluntate laudanda est, qui ejusmodi Grammat-
cam exaravit, qua juventus facilius, & cùm minori tem-
poris dispendio ad linguæ latinæ cognitionem promo-
veatur, Eoque si bonarum literarum Patronis visum fue-
rit, dignam censeo, quæ in scholarum usum typis man-
detur,

FRANCISCUS KINCAID,
Scholæ. *Glascuensis* Rector.

GRammaticam hanc, velut *Ancile* quoddam è cœlo delapsum, avidus in manus arripui, & præjudicii omnis, quo infelix hoc seculum misere laborat, opinionumque præconceptarum perspicillis sepositis liberâ mente lustravi, legi, perpendi; nec in ea quicquam, quod vel ad accuratissimam methodum, vel perspicuitatem summam, vel compendium etiam omnibus numeris absolutum spectat, desiderare potuit tenuitas, & infantia nostra. Non me latet, quosdam usque adeo morosos, morisque sui tenaces esse, ut, quamvis *videant meliora, probentque, deteriora tamen usque & usque, consuetudinem nimirum, pro lege sequantur*; pecorum ritu antecedentis gregis premunt vestigia eundo, non quo eundem est, sed qua itur; impotenter adeo magnis Antiquorum nominibus fascinati, quicquid novum offertur tanquam vanum, & infrunitum abjiciunt, audire etiam, vel videre dedignati. At vero lectorem quemlibet (servum pecus & mancipia sola, & semper, excipio) ad opus hoc evolvendum inoffenso pede transmitto, nec Patrono, nec Authori, nec cuivis alteri gratificaturus assensum præbeat, sed effossis omnis præjudicii oculis sedulo revolvat, & cum Grammatica illa, quæ à juventute teritur, &, qua hodie turgent scholæ, conferat, componat, multis eam illi anteferendam parasangis, nullus procul dubio ambiget, *Despauterii* Grammaticam pro fugacis ævi brevitate prolixam, pro ingeniorum vulgarium modulo operosam, multis autem modis mancam, & defectam, magnam in ea incuriam necessaria à non necessariis discernendi quis non videt? hinc portentose

diffusa

diffusa juventutis studia inutili omnium minutiarum consectatione, quibus nullo insigni usu etiam perspicacissima fatigantur ingenia, tenentur in ipso limine obscuritates affectatæ, & permisti fere ubique deditâ operâ gryphi, quibus hiantes, & suspensi tenentur studiosi inde sane non mirum pugnos & ferulas, virgas & scuticas, dapes esse in scholis, usitatissimas, quotidianaque bellaria. Ast vero peritissimus hic Author methodi prudentiâ adeo inescare, & demulcere satagit adolescentum infantiam, ut studia illis revera meræ illecebræ, lususque evadant. Curva dirigit, perplexa explicat; mirâ arte omnia formata. Progreditur naturæ ordine semper à prioribus ad posteriora; à notis ad ignotiora: ubique gradatim fit processus, ita ut prima secundis, secunda tertiis, tertia quartis, lucem ministrent, & ad finem usque facem præferant perpetuam; prorsus, ut in catena annulus annulum excipit, ac trahit. Sed Authoris & insignis hujus opellæ laudes ingenii culpâ ulterius deterere parco. Quem ipsius Grammaticæ lectio non commovebit, nunquam accendet nostra oratio. Ne autem linguæ latinæ hodie expiranti & juventuti *Scoticæ* fœtus tam utilis obstetricationis inopiâ extinguatur, *Deos nixios* rogo, obsecroque

GASP. KELLY.
V. D. M. *Dumblanensis*,

ARtem hanc *Jacobi Templo-sylvii* mole parvam, efficaciâ magnam, brevem, sed perspicuam, omnibus Grammaticastrorum superfluis & quisquiliis liberam, cunctis tamen Grammaticorum normis necessariis non tantum gravidam, sed etiam, variis variorum elegantiis & deliciis ornatam, tyronibus apprime aptam natam, adultioribus, & provectioribus humaniorum literarum cultoribus perquam gratam, non potest non sedulo tantum omnibus commendare, quin etiam magnopere probare, & summopere laudare,

ROBERTUS CUNNINGAMIUS.
Medicus Regius.

Dom.

G rit, & æquâ cum *Despauteriana* lance perpende-rit, non dubito, quin infinitis parasangis illi anteferendam existimet. Illic perplexa, & obscura reperies omnia; hic summa ubique relucet perspicuitas Illic innumera exstant superflua, & tædii plena; hic nihil non necessarium invenies. Illa mutila, & manca; hæc omnibus numeris absoluta. Illius Regulæ tot fere sunt Ænigmata, & Mæandri inextricabiles; hujus vel primâ fronte cuivis obviæ, & perspectæ. Illius glossæ Regulas obscuritate longe superant, innumeris arduis, & abstrusis suffarcinatæ exemplis, & non rarò ab instituto prorsus alienis; hic pauca & familiaria, & ad illustrandas Regulas semper conducentia. Illic necessaria a non necessariis nunquam, Exempla à Præceptis raro ullâ discernas notâ; hic artificiosè distinguuntur omnia. Postremò, illic sæpe præposterus, & inversus est ordo; hic eam videas formam, & methodum, qua nescio, an mens humana excogitare possit commodiorem.

GUL. BROUN.

Ex Auditorio nostro *Sterlini*

D. Jacobo Kirkwodo, dum Grammaticam novam adornaret.

AMphitryoniaden *celebravit* Græcia *quondam*;
 Varronemque *canit* Roma *diserta suum.*
Illum mille feras portentaque sæva domantem;
 Atque hujus titulos Grammatici auget honos.
Tædia non illum, seriesve immensa laborum
 Fregere, aut odio sæva noverca suo.
Huic vigili studio ludata in secula clarum,
 Phœbo *haud invito, nomen in astra ferunt.*
Kirwodo *cessit laus utraque; monstra domavit,*
 Grammaticæque novum lumen opesque dedit.

NINIANUS PATERSON,
V. V. M. *Smellamiensis.*

Honestum

HOneſtum primam adoleſcentiam Grammaticis imbuendi conſilium & induſtriam, Authori huic, apud bonos & doctos omnes, gratiam; perſpicuitatem brevitati conjunctam, ipſi operi pretium conciliaturam non immeritò augurari videmur.

JAC. PILLANUS.
Philoſophiæ Profeſſor in Academia *Edinburgenſi*.

Philoſophiæ Profeſſores in Academia Glaſguana Jacobo Kirkwodo. S.

PErlegimus erudita tua humaniorum literarum tyrocinia; quæ brevia, perſpicua, & (quatenus uſus, & tenella poſtulet indoles) ſuis numeris abſoluta offendimus; & ita tanquam utilem in re Grammatica juniores inſtruendi formulam (quod unicum videtur operis inſtitutum) amplexanda opinamur: quapropter calculum hnnc noſtrum apponere non dubitamus.

GUL. BLARUS.
THOM. NICOLSONUS.
JOAN. TRANUS.
JOAN. BODIUS.

TAntopere mihi placet *D. Kirkwodi* Grammatica ob brevitatem, perſpicuitatem, methodi elegantiam; ut nullam ſane antehac in lucem editam ei tyronibus inſtituendis comparandam, nedum anteferendam cenſeam.

GEOR. SINCLARUS.
Philoſophiæ quondam in Academia *Glaſguenſi* Profeſſor, nunc Scholæ *Lethenſi* præpoſitus.

Dilectio

Dilecto fratri Gulielmo Cuminio Joannes Sinclarus *V. D. M* Ormistonensis *Salutem*.

SChedas illas, Dilecte frater, quæ inscibuntur *Animadversiones*,&c. perlegi. Lætor tandem, socium, consortemque me nactum esse, qui grande illud Idolum Fori, ut cum clarissimo *Verulamio* Vice-comite loquar, linguam latinam addisci non posse absque regulis metricis & *Despauterianis*, eversum iret. Hoc erat in votis, *Grammatica* nempe, *paucis præceptis comprehensa*. Angusta certe eruditio est ad regulas ænigmaticas *Despauterii*; aut ejusdem farinæ doctum esse. Quàm multa, usus, linguæ latinæ consuetudo & idiotismi, Veterum elegantia requirit, quæ omnia extra regulas grammaticales sunt? Unum est, de quo Præceptores nostri temporis iterum atque iterum monitos cupio, ut linguam latinam recte legere, & pronunciare assuescant: multum enim à pristina puritate pronunciationis degeneratum est. Eoque intolerabilius est hoc vitium, quod Natura superbissimum judicium collocaverit in auribus. Miror equidem, unde hæc sartago loquendi venerit in linguas. Meâ enim tempestate, 30. aut 40. abhinc annis, neminem, vel Præceptorem, vel Discipulum, observavi, qui in hoc delinqueret. Difficilior certe cum nullis est mihi lucta, quam illis, qui pravæ ejusmodi pronunciationi assueti, quod oscitantiæ & imperitiæ Magistrorum precipue imputo, Cacoëthes illud non sine summo labore exuunt. Sed hæc raptim. Vale.

Reverendo D.D. Cuminio David Skeoch *salutem*.

Reverende,

MUltum me fallit experientia longa, si *Despauterius* (de literis & literatis optime meritus tamen) glossematis longis, & carminibus plurimis ænigmaticis Scholarum provinciam per se duram, sed reip. maxime necessariam, (nam quamvis grammaticalia puerilia habentur, usu tamen ingenti merito commendantur) cum docentibus, tum discentibus non reddiderit longe duriorem.

auctorem,) jamdudum saxum hoc volventes, & in pulvere grammaticali desudantes, conclamitantes audio, peropus esse scholis grammaticâ brevi, & perspicuâ; cujus ductu latinæ linguæ pleniorem, & puriorem cognitionem imbiberent pueri. In authoribus enim legendis grammatica illa brevior à Philoponis est exercenda; nam certius procul dubio ex usu discuntur præcepta, quam ex præceptis usus. Ecce inter querimonias nostras derepente exortus est *D. Kirkwodus* de patria & scholis præclarè meritus; qui nostrorum omnium palæstrantium misertus grammatices epitomen concinnavit; eandemque trutinandam propinat omnibus, quorum interest. Qui & nomen, & famam despiciens, singulos, & universos Scholarchas invitat, ut quisque suum symbolum conferat, addendo, delendo, vel transferendo; ut ita tandem tædia, sudorq; lachrymæ & luctus ex ludis literariis exulent. Adeste igitur alacres Philoponi reverendi, adjutrices manus, in hoc opere tam necessario, tamque utili collaturi. Spero, Magistratum conatibus tam piis non defuturum; utpote satis gnarum, bonum, vel malum reipub. statum, ex bona, vel mala puerorum educatione, tanquam ex fonte manare: cujus seminarium est schola, & hujus non minima laus Grammatica idonea, omnibusque numeris absoluta. Equidem scholarum statum serio, & attentius ponderabant Ecclesiæ Patres in ultima illa, aut penultima Synodo nationali *Edinpurgi* habita: qui in unoquoque Presbyterio, per universam gentem, loco maxime idoneo, unam duntaxat scholam grammaticalem aperiendam, eandemque patrio affectu fovendam statuebant. In qua etiam magnopere agitatum est de purgandis Poetis, eorumque obscœnitatibus è scholis eliminandis. Sunt & alia, publice utilia, vobis communicanda, sed in conventum vestrum super hac re, multum speratum, rejicientur. O omni studio enitamur! ut nostrates scholas successoribus nostris, quasi de manu, in manum ita tradamus, ut, nobis etiam defunctis, juventus *Scotiæ*, antiqui hujus regni spes, literis & literatis floreat, *Dum rotat astra polus.*— Sæpe nobiscum in animo nostro volvamus, & versemus,

nunquam

nunquam satis laudatum illum *C. Lælii* in patri suam affectum quem hisce verbis edit; *Mibi non m nori curæ est, qualis respub post mortem meam futura s quam qualis hodie est.* Hæc raptim, plura coram. Val

Ex Auditorio nostro *Limnuchensi.*

DIci profectò nequit, quam fœdis nigellastri so dibus, quot difficultatum spinetis, quanto inut lis prorsus lolii horrore laboret ager *DeSpauterii* ut non mirum cuiquam hactenus videri debeat, ple nitudinis defuisse messem. Patebat scilicet peri agricolæ runcationis opportunitas; Falcastrum it que injecit Author, sterilitatis *Latii* sanè impatien Et suppeditaturum quidem abundè, omnis boni sca turiginem, *Deum Opt. Max.* suffusos benedictioni imbres, sementem solerter facienti, nullus dubito

GUL. SKENUS.

Ex Auditorio nostro *Hadina.*

Jacobo Kirkwodo *Grammatico doctissimo* Matthæus Birsbanus *Med. Doct.*

S. P.

BOni civis est (*mi Kirkwode*) periclitanti unde cunque reipub. commodis, quibus maxime po test, auxiliis ilico subvenire; cumque ego milite duco meritò Duplicarium, qui ignavius desertam sociis suis, commanipulonibus stationem fortite occupat, nullâ rei gerendæ aut mole præpeditus, au difficultate: nempe non cedit ille loco vel ad inci tas redactus, neque fugâ sibi consulit, sed ad ardu quælibet capessenda (quâ unice viâ ad gloriam in immortalem hominibus datum est) & animum ob firmat suum, & singulos, quorum interest, advocat omni commilitio obnixe invitat. Ita profecto se re habet: firmatis parum huc usque incuriâ partim partim imbelliâ Ducum, ab ora Grammaticali disc

plinarum

plinarum antemuralibus, universam necesse est in summo versari discrimine rempub. ipsam literariam, funditus tandem omni procul dubio perituram, nisi masculâ quâdam, & amicâ populi literarii symmachiâ (quam tuâ fieri virtute, propediem speramus) strenuè ei & maturè succuratur. Agedum tu itaque, civis optime, miles (quid dico miles? imo vero herclè Antesignane, imo Imperator) fortissime, aciem posce quamprimum; victor (nisi fallat omen) de hoste triumphabis infestissimo. Ludimagistrorum quorumcunq; doctiorum in procinctu exercitus est, eandem belli recum fortunam experiri gestientium; sed & Drungos (si quos velis) innumeros ex omni gente togata primo quoque classico conscribere potes, & inter hos ipsum me, quantum mea fert tenuitas quidem,

Tibi in *Barbariem* ducenti amicum juratissimum,

M. BIRSBANUM.

DOm. *Kirkwodi* Vestibulum Grammaticæ, primamque & etiam secundam partem typis nuper impressam vidi, legi, perlegi. Institutum, conamenque Authoris laudo, summoque ipsum in honore habeo; quinec brevitate perspicuitatem obscurante, nec superfluorum Vocabulorum usu (seu potius abusu) Intellectum, Memoriamque discentium obruente, brevissimam, facillimamque cum Ludimagistris docendi, tum Discipulis linguam latinam discendi lucidissime sine ullo temporis dispendio viam & methodum præmonstrarit: ita, ut hujus methodi brevitatem, amorem & favorem; facilitatem, delectationem & voluptatem tum docentibus, tum discentibus conciliaturam pro certo statuam

ALEX. STRANGIUS,
V. D M.
& Scholæ Grammaticæ, quæ est in suburbio Canonicorum *Edinburgensi* præpositus.

In-

QUanvis *Despauterianæ* Grammaticæ, quæ tot annos in hoc regno duraverit, debitas denegare laudes ingratum esse censeo; hanc tamen multis parasangis illi anteferendam nullus dubito. Illic multa quidem bona, hic omnia video meliora, proboque, deteriora non sequar, utpote in nullius verba juratus. Brevitas citra obscuritatem, perfectio citra redundantiam, recta ad Regularum idéas (quod solum est necessarium) manuductio, & in nobilem & eximiæ spei adolescentem felix experimentum (vivâ licet voce illi traditum) hoc opus tenellæ puerulorum ætati cum quam minimo temporis dispendio, & quam rarissimis misellorum infantium castigationibus inserviturum extra omnem controversiæ & dubitationis aleam ponunt.

ARTHURUS MILLAR.

Ex Auditorio nostro *Britannoduni*.

D. Cuminii ad Scholarchas, &c. Epistolam opusculo huic subjectam reperias.

Animad-

GRAMMATICA FACILIS,

SEU

Nova, & artificiosa Methodus docendi linguam Latinam:

CUI

Præfiguntur *Animadversiones* in Rudimenta nostra vulgaria, & Grammaticam *Desspauterianam*; nec non *Methodus*, quâ hæc doceatur; item *Vestibulum*, seu *Rudimenta* Grammaticæ. Tertiæ parti præfigitur *Orthographia*, de qua nihil apud *Despauterium* nostrum reperies. Huic subjicitur brevis de Accentu tractatus cum necessaria in tertiam partem præmonitione. Postremo, quinque Carminum generibus *Despauterianis* adduntur (plus minus) viginti quatuor Versuum genera cum brevi variorum Poëmatum descriptione.

Authore
JACOBO KIRKWODO.

Quicquid præcipies, esto brevis, ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles. Hor.

Non est pudor ad meliora transire. *Ambros.*

Printed in the Year, M.DC.LXXIV.

ANIMADVERSIONES
In Rudimenta nostra vulgaria, quæ ab hisce verbis incipiunt *Quum literarum*; & Grammaticam *Despauterianam*.

1 PErito doctori imprimis necessarium putat Quintilianus, *Scire esse multa, quæ sciri non merentur*. Non minus enim in rerum superfluarum, quam necessariarum cognitione acquirenda desudatur, ut immensos in supervacaneis istis conservandis labores æterno oblivionis sippario involvam. Nam quis est, nisi leberide cœcior, qui non videt, nos rerum necessariarum scientiam semel adeptos usu quotidiano nulla cum molestia retinere? At superfluarum notitia absque frequenti, & inutili, indies repetitione conservari non potest. Dici autem nequit, quam infinita vocum multitudo, & innumera fere Præcepta, quorum partim nullus, partim perexiguus est usus, in ipso linguæ atrio misellis puerulis obtrudantur. Quid de abstrusa & perplexa illa prima Libri oratione hic dicam? *Quum literarum consideratio*, &c. Quid de Consonantium divisione in *Mutas Liquidas*, *Semivocales*, & *Duplices*? Harum nullus prorsus est usus, donec ad tertiam Grammaticæ partem perventum fuerit. Cur igitur superfluum hic creant laborem? Omitto, quod istas voces pueri nequeant intelligere; præsertim cum nullus sit earum usus. Num vero sit hæc legitima Consonantium divisio in *Orthographia* nostra discutietur.

2. Nec minus superflua est Vocum divisio in octo classes. *Nomen*, Pronomen, *Verbum*, *participium*, *Adverbium*, *Præpositio*, *Interjectio*, & *Conjunctio*.

3. P*ronomina* (inquit doctissimus *Sanctius*) *vera sunt Nomina, nec quicquam peculiare habent præter declinandi modum*. Silentio hic prætereo infinitas Grammaticorum lites de eorum numero. *Quidam*, *Qualis*, *Quantus*, *Uter*, *Neuter*, *Omnis*, *Totus*, *Ambo*, *Duo*, Pronomina a nonnullis statuuntur. Miror equidem, Verbum aliquan-

 ad

do Pronomen non dici; ut in hac oratione, AMAT *tertia persona*; nam *Amat* hic pro Nomine ponitur.

4 De Participiis etiam digladiantur tanquam pr aris & focis. *Potens*, *Absens*, *Insciens*, *Commendatus*, *Commendatissimus*, &c. alii Participiis, alii Nominibu accensenda volunt.

5. Secundo, quorsum, quæso, hic traduntur vari Græcorum terminationes, quas admodum raro apud ip sos reperies poetas? *Es* in Genitivo primæ Declinati onis; *An* & *En* in Accusativo prius docentur, quam ve ullam latinam vocem flectere pueri didicerint.

6. Deinde nulla hic urget necessitas, ut Regula pr varia Nominum terminatione describatur. Cur, in quam, potius assignanda est Regula super *Penna penn* quam super *Amo amas*, &c. Vel enim sicut dicimus *Genitivus singularis æ*, pariter dicendum, *Secunda perso as*, *tertia at*: vel detur ratio, cur de Nominibus, & no de Verbis Regula exigatur. Quid? annon, ut *amo am* est paradigma Verborum primæ Conjugationis; si *Penna pennæ* statui debet exemplar seu paradigma No minum primæ declinationis? Et, si absque Regularu auxilio ediscantur Verborum terminationes; mult magis Nominum, utpote longe pauciores.

7. Præterea superflua est hic Adjectivorum Compa ratio, quippe quæ confusa tantum sit vocum declinati & sufficiat, ut sigillatim voces hic flectantur.

8. Sic in Verbis, frustra multiplicantur Modi; quu enim Optativus, Subjunctivus, & Potentialis termin tione coincidant, non est, quod nomine discrepent. S autem *Utinam saperem* Optativus sit; *Ne stultescas* pro hibitivus esto: ut enim illud Optandi, ita hoc Prohi bendi Adverbio subjungitur. Atque si hoc ad novos cr andos Modos sufficiat, quid impedit, quo minus Dubi tativos, Interrogativos, Negativos, &c. habeamus Mo dos? hisce enim Adverbiis subjiciuntur Verba.

9. Si puero dicatur post hanc vocem *Utinam* sempe oportere sequi Subjunctivum, quæro, contra quam Syn taxeos Regulam peccet, si Præceptum hoc observet.

10. De

10. Deinde apud doctos non raro dubitatur, cujus sit Modi hoc, aut illud Verbum; quod ex unica hac *Terentii* oratione, patebit; *Ut te dii perdant.* Quidam aiunt *Ut* hic poni pro *Utinam*; alii volunt supprimi Verbum principale *Oro*, vel *Precor*, *ut dii te perdant*: unde hi Subjunctivum, illi Optativum statuunt. Nec quisquam est, qui hunc solvet nodum, donec prius Terentii consulat manes, Mirum igitur non est ambigere pueros, cujus sit Modi. Hæsitabam millies, dum sub ferula militarem, quid hic esset respondendum. Pro certo mihi constabat non Indicativi, Imperativi, aut Infinitivi esse; num vero Subjunctivi, Optativi, aut Potentialis, non item. Quod si hi tres Modi ad unicum sub quocunque Nomine reducerentur, nullus esset ambigendi locus, nec ob ignorantiam infantes immeritas luerent pœnas.

11. Secundo, Tempora à Verbo *Sum* suppleta hujus loci non sunt: Nomina enim una cum verbis hic flecti non debent. Istud ad Constructionem attinet. Nullum omnino est discrimen inter *Amatus*, aut *amata sum*, ac *Bonus*, aut *Bona sum* quoad declinandi rationem. Eodem labore utrumque pueris postea innotescet. Præterea *amatus sum* ut plurimum præsentis temporis est, idem sc. quod *amor*: & *eram amatus* idem, quod *amabar*.

12. Tertio incassum describuntur Tempora à Præterito perfecto formata, nisi in prima Conjugatione: omnia enim Verba quoad ista Tempora eodem prorsus modo sese habent. Quid, quæso, discriminis inter *Amavi*, *amaveram*; *audivi audiveram*; *docui docueram*; *fui fueram*; *tuli tuleram?* Idem est discrimen inter duo Verba ejusdem Conjugationis, ac diversæ; inter *dedi* & *steti*; ac *dedi* & *legi*: inter *dixi* & *vixi*; *dixi* & *vinxi*; *docui* & *monui*; *docui* & *volui*, &c. Ne vel unicum in toto latino sermone est Verbum irregulare. Verum omnia ista Tempora, sed charactere diverso in quatuor Conjugationibus descripsimus; ut vel docere, vel omittere cuilibet pro arbitrio liceat.

13. Obiter hic advertas absurdũ quoddam scholis irrepsisse erratum, quod scilicet, *Amatus ero* & *fuero* pro codem

accipiantur. *Amabor* quidem & *Amatus ero* idem prorsus sunt; utrumque enim est Indicativi: at *Amatus fuero* Subjunctivi, vel Optativi. Quis unquam legit *Utinam amatus ero*; *Utinam salvatus ero*? &c. Eodem jure dicas *Utinam amabor* Quo autem fato vel scholis irrepserit, vel tamdiu ibidem viguerit, conjecturam facere nequeo; ni forte, ut ubique geminos haberemus in curru equos,

Utinam amatus { *sim*, *essem*, ERO / *fuerim*, *fuissem*, *fuero*.

14. Proh pudor! unus equus & claudus, & discolor est; *Ero* enim est Indicativi Modi, reliqui omnes Subjunctivi. Quis vel currui meritorio hujusmodi strigosum & squalidum asciisceret caballum?

15. Aliud hic est notatu haud indignum, quod scilicet secunda persona pluralis Imperativi. *Amaminor*, *Doceminor*, inter reliquas describatur. Hanc vocem apud nullum unquam authorem vidi, nec quenquam conveni, qui se legisse meminerit, licet plurimos interrogarim: Et nulla omnino est persona inter omnia Verba, quæ plus cruciatus & molestiæ pueris creat, quam hæc unica; quam, tamen nescio, an vel semel in seculo legas. Quapropter ex albo Grammaticæ seclusimus.

16. Præterea sæpius mecum cogitabam, cur solum Verbum *Sum* tres haberet voces in secunda persona Imperativi *Sis*, *es*, *esto* tu; *Sitis este*, *estote* vos. Tandem subit animum, Subjunctivum indifferenter pro Imperativo poni: vulgo enim dicimus *Tace*, vel *taceas*; *accede*, vel *accedas*: unde Ovid.

Hanc tua Penelope lento tibi mittit, Ulysse;
Nil mihi rescribas attamen; ipse veni.

17. Atque hinc pro certo concludimus *Sis* & *Sitis* esse Subjunctivi, non Imperativi Modi.

18. Verisimillimum quoque est, reliquas Imperativi personas, quæ cum Subjunctivo coincidunt, sc. *Amet*, *amemus*, *ament*, ad solum Subjunctivum pertinere. Fatemur quidem istud demonstrari non posse, sicut nec ejus contrarium; cum tamen ita possit esse; multo erit facilius, si Imperativus ad personas quam paucissimas reducatur.

catur. Non semel audivi viros docendi peritissimos affirmare suos discipulos magis fatigari Imperativo memoriæ mandando, quam ullo alio Modo.

19. Miror sane, qui in mentem humanam venerit bis per omnes Conjugationes primam pluralem descibere. In præsenti Imperativi *amemus*; & in altera (ut loquuntur) voce *amemus*. Mallem dicere in eadem voce. Item in Subjunctivo *amemus*; in Optativo *amemus*; & in Potentiali *amemus*. Quidni etiam in Modo permissivo, prohibitivo, &c. *amemus*? Annon satius esset hæc omnia ad unicam vocem reducere?

20. Deinde scire velim, Cur Imperativus habeat primam pluralem, & non primam singularem. Vulgo respondent, quia nemo potest sibi imperare. At fatentur posse & sibi, & aliis; ergo & sibi; *Qui potest majus, potest minus.*

21. Longum esset singula superflua, & abstrusa hujus libelli præcepta notare. Quotusquisque est, qui Nominis intelligit definitionem, aut multifariam ejus divisionem in *Interrogativum*, *Relativum*, *Collectivum*, *Partitivum*, *Distributivum*, *Multiplicativum*, *Primitivum*, *Derivativum*, *Simplex*, *Compositum*, *Patronymicum*, *Gentile*, *Numerale*, *Cardinale*, *Ordinale*? Quid septem Genera hic memorem, *Commune duum*, *Commune trium*, *Promiscuum dubium*, &c. Quid varias Verborum species referam? *Frequentativum*, *Augmentativum*, *Desiderativum*, *Inchoativum*, *Deponens*, *Commune*, &c. Quid abstrusas tum Modorum, tum Temporum, Definitiones? Cur hæc potius hic definiantur, quam Nominum Casus, nulla assignari potest ratio.

22. Quid de variis vocum indeclinabilium classibus hic dicam? Sine ullo certe Scientiæ detrimento possent omnes hæ quatuor orationis partes ad unicam classem revocari, scilicet *Dictionum indeclinabilium*. Unum vero hic est, quod mirari satis nequeo, quod videlicet has voces, quæ nisi aliis adjiciantur, nihil significant, separatim doceamus, ac more psittacorum pueros memoriæ mandare cogamus. Ah, quanti est laboris tantam vocum farraginem; quæ nullam habent adinvicem connexionem,

 nullum

vicem dependentiam, labili & infirmæ adhuc memoriæ committere? Non semel apud me cogitavi, num ipse *Cicero* tale quidquam unquã audierit, *Adverbia remittendi; adversitatis; rei non peractæ; negatæ solitudinis*, &c.

23. Magnus est Conjunctionum exercitus. Illæ in multas dividuntur turmas, quæ alia conjungere solent. Aliæ sunt *Copulativæ, Disjunctivæ, suspensivæ, Discretivæ, Perfectivæ, Rationis redditivæ*, sive *Causales, Conditionales, Dubitativæ, Illativæ*, sive **Rationales**, *Adversativæ, Adversativarum redditivæ*, **Expletivæ**, *Præpositivæ, Subjunctivæ, Translativæ*. Eheu, quanta puerorum crux! Non obtusum certe oportet habere ingenium, qui infantibus ista enucleet.

24. Magnum habemus præpositionum gregem; sed miror Postpositiones nullas esse; ut enim *Ad*, & *Apud* præponuntur, ita *Tenus* & *Versus* suis casibus postponuntur. Celebre in scholis est Axioma. *Omnem Præpositionem casum non regentem adverbiascere*. Mira profecto est prepositionum frugalitas, Formicas puto ab iis superari in sua gubernanda republica? Foras statim ejicitur, si qua operi non incumbat. At miror, Adverbia casum regentia non pariter *præpositiascere*; ut *Pridie nonas*: Ast subintelligi hic volunt Præpositionem *Ante*. Pari certe jure subintelligi etiam potest casus, quem Præpositio regit, ut in vulgari exemplo; *Nec te quæsiveris extra*, sc. *extra te ipsum*. Sic. *Longo post tempore venit*; sc. *longo tempore post illud tempus, de quo fit sermo*: vel, ut planius dicam, *Libertas venit longo tempore post barbam*. Virg: Ec. 1.

25. De Interjectionibus hoc tantum dicam, eas à *Clenardo* in græca sua Grammatica Adverbiis accenseri, nec ab ullo, quod sciam, vitio illi verti. Quid igitur impedit, quo minus idem à nobis fiat?

26. De Constructionibus, quæ his omnibus subjiciuntur, alibi agetur: Jam ad *Despauterium* transeamus.

27. Ah, quis describere satis valet infinite prolixas, perplexas, obscuras, & magna ex parte inutiles Grammaticæ *Despauteriana* Regulas, quibus misera juventus

multos per annos distenditur, & enecatur? Hæc puerorum crux; hæc carnificina, & pistrina dicenda est. Horret profecto animus cogitanti, quantis tenera infantium ætas dilaceretur cruciatibus; quot lancinetur miseriis. Hic nil, nisi rerum omnium chaos; hic cœca, & atra nox puerorum incumbit animis; hic vel perspicacissimæ mentis acies obtunditur: tenacissima memoria obruitur, & acutissimi intellectus sagacitas refellitur.

28. Priusquam vero plura de hoc libro dicamus, omnes & singulos monitos volumus, nos in *Despauterium* nequaquam insurgere. Fuit quidem is vir eruditissimus, necnon in rebus grammaticis versatissimus, & summis linguæ latinæ tunc temporis pessum abeuntis, ac in ruinam properantis instauratoribus accensendus. Negare quidem nolumus, eum libri hujus fuisse authorem; audacter tamen asserere nou veremur, illum non secundum sua, sed aliorum placita exarasse: aperte enim fatetur in sua ad Syntaxin præfatione, *Multa huic libro inesse, quæ parum, imo nihil ad latinam linguam conferunt.* Et paulo post, *Satis* (inquit) *est, si principales Regulæ cum paucis exemplis discantur.* Et alibi ingenue fatetur se deditâ operâ, & ex proposito librum suum nugis & rebus nihili confertum in lucem edidisse. Ipsissima ejus verba hæc sunt, *Solent* (inquit) *nostrates Grammatistæ multo sudore disputare, an* APPOSITIO, EVOCATIO, &c. *sint figuræ, annon; & pleraque alia scholastica nugalia, quæ ipsi sola norunt: ea si nostri discipuli ignorant, asserunt indoctis parentibus eos nihil apud nos profecisse: hæc est causa, cur cum nugatoribus nugor.*

29. Ecce, quam aperte nugatorem se pronunciet, & singu'os hanc Grammaticam docentes nugatores esse asserit. Vides (inquam) *Despauterium* nugalia hæc scholastica (ut ipsius utar verbis) nempe *Appositionem, Evocationem,*

Zeugma cum suo Tridente { *Protozeugma, Mesozeugma, Hypozeugma,*

quondam non docuisse; quippe quæ nugas, & res nauci

esse

esse sciret. Hinc factum est, ut cum citius, tum facilius discipulos suos instrueret: quod sine omni dubio aliis ludimagistris objiciebatur. Quapropter nugatores isti apud indoctos & omnis scientiæ rudes præsertim *Despauterii* discipulorum parentes optimum virum clanculum mordebant, asserentes, quos ille doceret, prorsus fuisse ignaros, utpote nescirent, quid esset CACORITHPHATON. Invitus ergo temporis malevolentiæ, & fratrum invidiæ cessit vir alioquin docendi peritissimus. HÆC (inquit) EST CAUSA, CUR CUM NUGATORIBUS NUGOR.

30. Magnam profecto, vir literatissime, pusillanimitatis notam tibi inussisti. Cur te terruit susurronum invidia? An quia maleferiatorum hominum odio impar fuisti? Condono, si te leges patriæ ad istud compulerunt. Sed cur Grammaticam hisce minutiis expertem nobis non reliquisti? Hic etiam condono, si vel temporum injuria periit, vel per fratrum invidiam in lucem nunquam prodiit. Saltem principales tuas Regulas à minus principalibus, seu non necessariis distinguere oportebat. Nos parem singulis tribuimus honorem, nec ullam agnoscimus non necessariam. Imo imperfectionis & defectus argueris: complures enim alias tuis adjunximus Regulis.

31. Te etiam appello, *Sebastiane*. Cur huic operi manum admovisti, nec hasce quisquilias è scholis eliminasti? Et, quæ summa in *Despanterium* fuit injuria, illius mentem & consilium nobis non aperuisti. Hoc in toto opere præcipuum erat. Ægre hic me reprimo, quin infidum te appellem interpretem. Tu nostri erroris causa. Tibi dolores omnes & cruciatus accepti referendi sunt. Si *Dispauterii* mens nobis comperta fuisset, minutias hasce nequaquam tanto animi ardore defendissemus.

Sed è diverticulo in viam.

32. Non est nobis animus singula hujus libri impedita & absurda recensere; paucula tantum attingemus.

33. Me miserum: in ipsum impegi limen.

Omne, viro soli quod convenit, esto virile:

Omne

Omne viri specie pictum vir dicitur esse.
Esto fœmineum, recipit quod fœmina tantum:
Fœmina dicatur facie pictum muliebri.

34. Quotusquisque est, qui horum Versuum sensum capiat, aut sæpius repetita verba intelligat. Vix apud poëtas carmen ullum reperias magis abstrusum; & nemo nescit quàm sit arduum, & difficile rudibus pueris perplexos explicare Versus.

Esto fœmineum, recipit quod fœmina tantum.

———— i. e. (ut volunt) Nomen mulieris est fœminini generis. Alium certe sensum verba præ se ferunt: sed fiat ex quolibet ligno Mercurius.

Communis proprio quandoque genus lego junctum.
Ex se nullius generis pro nomine sumptum
Est neutrum; ceu litera vox quoque materialis.

35. En Grammaticæ exordium. O quam facilis ad interiora aditus! Fatemur (inquiunt) spinosas, & perplexas esse Regulas; sed illis subjicitur glossa, quæ difficultates omnes explicet, & obscuritates illustret. Pulchra quidem explicatio! Quid absurdius esse potest, quam ignotum per ignotius illustrare? Ad hos tres Versus explicandos adducuntur, præter complures alias arduas satis phrases, septemdecim carmina ex poetis abstrusissimis. Et, quod præcipue notari velim, septem sunt ex *Persio* poetarum omnium longe spinosissimo. Hæccine Regulæ expositio? Censent viri doctissimi poetam hunc è scholis esse ejiciendū, etiam tunc, quum in lingua provectiores sint pueri, & quum commentariorum ope, contextusque auxilio ad sanum aliquem authoris sensū pervenire eos posse verisimile sit. At hypodidascali nostri absque ullo commentario, vel authoris scopo poetam hunc etiam infantibus enucleare non erubescunt. Callide quidem: nesciunt enim illi quid recte, quid perperam fiat.

36. Deinde, an nil aliud est, quod agamus, quàm *Gordios* nobismet ipsis complicemus nodos, quibus dissecandis potius, quā solvendis, nos & alios permultos fatigemus annos? Quid frustra laborem nobis accersimus? Satius est, ut Grammaticæ præcepta sint quam, fieri possit, fa-

cillima

cillima. Non certe est, quod inde orientur præceptores: satis aliunde habent, quod agant: *Christianæ* Religionis principia pueris sunt exponenda, eorumque animis imprimenda: Multæ, tum sacræ, tum profanæ historiæ, & fabulæ narrandæ, & explanandæ. Communiora Grammaticæ præcepta vivâ voce inculcanda: peculiares loquendi formulæ illustrandæ, & præ pueorum oculis exponendum, quo pacto absurdæ, & barbaræ phrases evitentur; ut illis immorari, has tanquam *Scyllam* & *Charybdin* declinare sciant. *Geographiæ*, *Astronomiæ* saltem communiora docenda; sine quibus poetas, aliosque historiarum scriptores intelligere nequeunt. Præterea complures sunt artes, & disciplinæ non minus necessariæ; ut *Arithmetica Musica*, &c. At eheu; quam pauci sunt, qui vel norunt, quid in multis scholis didicerint.

37. Postremo innumeris exemplis à Grammaticæ fine, & scopo prorsus alienis suffarcinantur Regularum glossæ. Unicus ille consideretur locus lib. 5. de Verbis in *do*, ubi novem adducuntur Versus, ut nimirum Verbi *Tendo* cognoscatur significatio. Quid hoc ad rhombum? Cum discitur *Corderius*, an discipulorum interest scire, quam voces habeant significationem apud *Horatium*, & *Virgilium*? Nec notatu indignum est, de Præterito & Supino, quæ illic solum tractantur, nullam in versibus fieri mentionem.

38. Quid omnes percurram Regulas? Multas in medium proferre possem, quas ne vir quidem ingenio quamvis sagacissimo prius caperet, quam ipse author sensum illustret.

Materiam, circa quam proprietas habet esse,
Mobile cum Verbo sexto capit. ———
Æquivalens geminis harum si jungitur uni
Dictio, pro reliqua tantummodo debet haberi:
Quam poscendo diu quartum, vel ponito sextum.
Cum quovis verbo: secus ablativus adesto.

39. Nescio, an ipse *OEdipus* conjecturam faceret de vocis SECUS significatione: illius tamen solummodo cognitioni innititur Regula admodum necessaria.

40. En aliam puram-putam philosophicam.
Possessum spernit patrium, quo passio fertur.

41. Necesse videtur, ut prius *Logica*, & *Physica* pueris prælegantur quam hanc adeant Grammaticam.

41. De Regularum expositione ingentes sæpe oriuntur inter præceptores lites, & rixæ. ingenue fateor complures esse, quas ego construere nescio. Unicam in medium afferam, quam varie à variis interpretatam accepi.

Apponens, conjunge pari casu duo fixa;
Esto res eadem: declaratumque præito.

43. *O Apponens* (inquit quidam) i. e. *o Appositio per Prosopopœiam, conjunge tu duo fixa pari casu res esto eadem.*

44. *Tu Apponens* (inquit alius) i. e. *tu loquens per figuram Appositionem, conjunge duo fixa pari casu,* &c.

45. *Tu Apponens* (ait tertius) i. e. *tu adjungens duo fixa, conjunge, supple ea, pari casu,* &c.

46. *Conjunge tu* (dixit quartus) *duo fixa pari casu, eadem res esto Apponens,* i. e. *Appositio.*

47. Addo ego, *Declaratumque præito*, i. e. *obscuratumque sequatur.*

48. Quid magnam vocum exoticarum farraginem, eamque in ipso Grammaticæ limine, hic memorē? Quales *Zeugma, Reate, Præneste, Tibur, Ispal, Care, Nepet,* &c.

49 Quid monstrosos istos Grammaticorum partus, & immania quorundam ingeniorum prodigia potius quam artis Vocabula, quæ velut ingens lemurum, & larvarum turba misere miseros terrirant, & exanimant pueros? *Aptoton, Monoptoton, Diptoton, Triptoton, Tetraptoton,* Pentaptoton, *Hexaptoton,* &c.

50. Quid ingentem figurarum gregem hic nominem? Qualis *Appositio. Evocatio,* Prolepsis, *Syllepsis, Antiptosis Acyrologia,* Perissologia, *Macrologia, Cacophaton, Cacosyntheton, Cacozelia,* cum innumeris aliis, quæ hic recensere piget.

51. Præterea, si libri methodum consideres, sæpe præposterum, & inversum reperies ordinem. Interdum Regulam principalem separatim, nonnun-

quam

quam una cum paucis exceptionibus descriptam, reliquis in varias classes dispersis; & non raro)quod absurdum est)alterius Regulæ exceptionibus subjectam reperies. Vide Reg. *Hac dat a.* Lib. 1. Item *In di sum do bene vertes* Lib. 5.

52. In secunda parte omnes Præpositiones in Regimine Genitivi tractantur; quia nimirum *Tenus* regit aliquando Genitivum. Sic *Pretium*, quod ad ablativi Regimen pertinet.

In tertia parte Carminum genera prius docentur, quam syllabarum quantitates; quasi quis metrum vel scandere, vel condere norit absque quantitatum cognitione.

53. Deinde cum à facilioribus initium semper fieri debeat; en difficiliora hic prius traduntur. Jam monstratum, quot ex *Persio* aliisque poëtis abstrusissimis in ipsa Grammaticæ janua misellis infantibus obtrudantur. Et in secunda parte Figuræ constructionis chorum ducunt.

54. Postremo Regulæ principales à minus principalibus nullâ distinguuntur notâ: Singulæ ex æquo in scholis præscribuntur. At *Despauterius* (ut jam dictum) in Præfatione sua monet satis esse, si principales Regulæ cum paucis exemplis discantur. Ast quæ sunt istæ Regulæ? Eodem charactere, iisdem literis singulæ imprimuntur. Nec in glossa exempla à Præceptis charactere differre sæpe reperies. Vide confusum illud vocum indeclinabilium chaos ad finem secundæ partis.

55. Quid pluribus? Si omnia superflua, absurda, falsa & impedita recenserem, in immensum volumen excresceret opusculum Unum tamen est silentio hic non prætereundum.

Dans a per i MANEO *minui facit absque supino.*

56. Composita (loquitur *Despauterius*) a *Maneo* mutantia *a* in *i* formant Præteritum per *ui* sine Supino; ut *Emineo*, &c. Ast *Emineo* non componitur ex *e* & *maneo*; sed ex *e* & *mineo*, quam vocem non raro legas, ut apud Lucre.

Incli-

Inclinata minent in eandem prodita partem.

57. Nulla est significationis affinitas inter *Maneo* & *Emineo*; at *Mineo* & *Emineo* idem fere significant. Deinde *Maneo* format *mansi mansum*; Sic ejus compositum *Permaneo*. At *Mineo minui* absque Supino; sic *Emineo*. Certo ergo certius constat, *Emineo* non a *Maneo*, sed a *Mineo* originem habere. Fateor equidem istud cum infinitis aliis, de quibus tanquam pro aris, & focis digladiantur Grammatici, nullius esse pretii; quodque in hunc solum finem adduxi, ut quorundam redarguam audaciam, qui confidenter nimis vocum tradunt originem.

58. Unicum aliud adjiciam, quod, quamvis parvi sit momenti, auditu tamen indignum forte non erit.

59. In sexto (inquit *Despanterius*) Versus hexametri loco interdum ponitur Dactylus. Hoc probat ex Virgilio.

At tuba terribilem sonitum procul excitat horrida.

60 Nullum ego non movi lapidem, ut istud invenirem carmen. Sed irritus labor: *Virgilium* iterum, atque iterum per singulos versus diligentissime scrutatus reperire non potui: ne tamen in vetere aliqua editione delitesceret, non paucas ex clarissimis gentis nostræ scholis consului; nec non viros complures doctos, & in re poetica versatissimos. Nullus tamen vel istud ex *Virgilio*, aut ullum aliud carmen Dactylicum ex quovis authore proferre potuit. Repertas quidem apud Virg. *Horrida* & *Sulphura* in fine Versus, sed sequens à Vocali inchoatur: unde secundum vulgarem scholæ opinionem ultima syllaba prioris Versus abscindenda est, & sequenti præponenda. In 6 Æneidos invenias *Omnia* in fine Versus, nec sequens à Vocali exordium sumit. Verum *Omnia* contrahendum volunt in *Omna*: sic censet *Buchananus*.

61. In veteri quam Grammatica latine, gallice, & germanice descripta hoc legi carmen Dactylicum.

Sidera pallida diffugiunt face territa luminis.

92. Verum quis vel Grammaticæ vel carminis fuerit author nos latet. Isti enim libro & principium, & finis deerat.

63. Jam

63. Jam solummodo restat, ut Quæstio hæc, *Num satius sit, ut ex prosa, an Metro Regulæ constent, discutiatur.*

64. Existimant quidam, Metrum tum facilius memoriæ mandari, tum firmius, & tenacius illi inhærere. Ex hisce viris Hebrææ, Græcæ, Italicæ, aut cuivis alii linguæ operam daturis scire velim, an linguæ Præcepta metrice descripta arriderent. Eadem hic ratio.

65. Quid absurdius esse potest, quam materiæ obscuræ obscuriorem superinducere formam? Truculentum esse reor, & flagitii plenum, rem suâ naturâ satis arduam, & tenellis puerulorum ingeniis nimis abstrusam, phraseos & formæ caligine multo reddere abstrusiorem: nescit enim nemo, orationem ligatam solutâ longe esse difficiliorem.

66. Ut omittam ergo perplexam metri formam, & inexplicabilem vocum situm, consideremus tantum, quam infinita artis Vocabula Versuum solummodo gratiâ excogitata scholis introducantur, quibus quantum turbetur memoria, & distrahatur puerorum intellectus, neminem latere puto.

67. Ecce pro Nominativo, *Rectus*, *Primus*: pro Genitivo, *Patrius*, *Secundus*, *Obliquus*: pro Dativo, *Ternus*, *Tertius*, *Dandi Casus*: pro Vocativo, *Quintus*, *Vocitans*: pro Ablativo, *Sextus*, *Latinus*: pro Singulari, *Prior*, *Prius*, *Primum*: pro Plurali, *Post*, *Posterior*, *Secundus*: pro Masculino, *Hic Mas*, *Masculum*, *Masculeum*, *Virile*: pro Fœminino, *Hæc*, *Fœmina*, *Fœmineum Muliebre*. Quid plura? En ipsas Regulas. *As dat ium Latiale.* Et alibi, *Um vel ium patrio Latium dat; Græcia vult on.* Ecce hic *Latium*, illic *Latiale* pro voce latina. Miræ sunt vocum significationes in rebus grammaticis. Interdum *Fratres*, *Socios*, *Similes*, *Tales*, *Pares*, *Affines*, *Conformes* pro eodem accipi comperies. *Junge doce & socios.* Et alibi, *Grates dato fratres.* Nec raro audies voces suam habere *Prolem*, *Sobolem*, *Stirpem*, *Nata*, *Orta*, *Composita*, vel *Composta*. Et, quod magis mireris, interdum solas syllabas pro integris vocibus, aliquando truncatas, & membratim dissectas miseras videbis voces; *Compescit*

scit ui diu, Calet & li. En *diu* pro *dispesco*; *li* pro *Liceo*: & alibi *dili* pro *Diligo*: *disyl* pro *Dissyllaba*: *Apo nempe cope* pro *nempe Apocope*: *Caco rite phaton* pro *rite Cacophaton*, &c. Jamne vides innumera artis Vocabula metri solummodo gratiâ conflata? Quantum vero discipulis creet molestiæ, tot millia vocum à se invicem distinguere, cuivis præjudicio non laboranti Judicandum relinquimus.

68. Secundo perpendatur, quam imperfecta, & manca sint Grammaticæ Præcepta metrice descripta. Istud ex unica hac Regula manifestum dabimus.

Vult AD *cum sociis quartum velut* ABSQUE *Latinum.*

69. Duæ solummodo hinc nobis innotescunt ex toto Præpositionum numero, quæ sunt plus minus quinquaginta ex prosa ediscendæ. Cui igitur usui est hic Versus? Quod si quinquaginta hæ voces sine carminis ope edisci possunt, cur non & istæ duæ? Atque hinc est, quod toties erumpat *Despauterius* his verbis.

Cum multis aliis, quæ prosa recludet abunde.
Cum pene innumeris quæ lectio multa docebit.
Cætera vix versu contingit dicere. ———

70. Postremo negamus Carmina (saltem in hoc negotio) aut æque facile memoriæ committi, vel tenacius inhærere.

71. Primo metrum ægre à pueris intelligi potest, unde fit, ut, intellectu memoriam non adjuvante, admodum difficile sit quicquam ediscere.

72. Secundo Metrum verbatim & ad unguem ediscendum est, prosa non, quoad præsens institutum; sufficit enim, si Regulæ sensus teneatur.

73. Tertio non refert, num vernacule, an latine, num præceptoris, an discipuli verbis Regulæ sensus reddatur, quod ad institutum nostrum plurimum facit.

74. Hæc ipsa argumenta alterum etiam membrum Quæstionis stabiliunt. Quæ enim ægre callemus, oblivioni facile traduntur. Deinde, si vel unica carminis vox memoriæ exciderit, statim excident

&

& reliquæ. At in prosa longe aliter sese res habet. Parum enim refert. quamvis non tantum unius, sed & omnium vocum simus obliti, modo Regulæ idèam, vel umbram retineamus.

75. Sed dato, quod Versus minore cum labore memoriæ infigantur, non tamen inde sequitur præstare, ut Regulæ ex metro, quam prosa constent; ni cætera essent paria.

76. Primo (ut jam dictum) abstrusa, & Perplexa est metri forma tum quoad situm, & dispositionem, tum naturam vocum & phrasium; unde necesse est, ut in prosa illustrentur, & enucleentur.

77. Secundo posito, quod Grammatica aliqua in prosa descripta duo habeat millia artis Vocabula: neminem tamen existimo metrice Grammaticā delineatorum, cui quadraginta & ultra Vocabulorum millia non inerunt. Istud cuivis manifestum erit, qui formam, & methodum Grammaticæ Despauterianæ diligentius perpenderit. In prosa stylus est facilis & æqualis, iisdem fere semper constans verbis. e.g. *Nomen viri est masculinum. Nomen mulieris fœmininum; um est neutrum,* &c. At in metro *er, aut or capit, petit, poscit, dat, donat, postulat, optat, habet, præbet, jungitur, dicitur, ponitur; hic, mas, masculum, masculeum; masculinum, virile,* &c. Vide unicam illam Regulam *R capit is*; lib. 2. Quot, quæso, sunt illic Verba idem denotantia; *capere, postulare, efficere, dare, formare, optare, præbere.* Deinde quodque Verbum multis variatur modis: *In junges maribus. Jungito fœmineis do, go. Talio jungatur. Quibus jungunt cum cardine bubo,* &c. Præterea perpende, quam obscura sit scribendi formula; *Sed dubitabis margo,* i. e. *Margo est masculini, vel fœminini generis.* Item *Nusquam nomen in i reflecto,* i. e. *Nomen in i nec in singulari, nec in plurali declinatur: Satias dabit ate,* i. e. *Satias habet solum Ablativum.* Infinita hujusmodi afferre in promtu est.

78. Postremo si Regulas ad verbum intelligas, falsissimæ sunt.

Ponere cum Gigno per ui, per itumque locabo.

79. Quis non hinc inferret *Pono*, Ponui, *ponitum*; sed *gigno*, *gignui*, *gignitum*? Nemo certe diceret *posui* ut *genui*. Sic *Ro vi tumque dabit*, Hinc *Quæro*, *quærivi*, vel potius *quærovi*, *quærotum*, & non *quæsivi*, *quæsitum*. Sed quid ego istis immoror nugis?

80. His omnibus subjungi posset universus totius orbis consensus. Centum & ultra possem in medium proferre Grammaticas omnes in prosa descriptas: nec ullam unquam vidi in alia forma, exceptâ hac *Despauterii* & aliâ gallice exaratâ, cui titulus *Nouvelle Methode*. Quasdam esse fateor, in quibus paucos reperias Versus; ut apud Lil. *Anglicanum*.

81. Grammatica illa idiomate gallico in vernacula lingua describitur unde ad præsens institutum nihil facit. Præterea, si authoris præfationem perlegere libet, reperies, quantopere *Despauterii* metrum carpat, & quam pro suis Versibus vel potius Rhythmis excusationem habeat.

81. Deinde ausim asserere, *Despauterium* prosam metro præferre: ait enim Lib. 3. de Heter.

Pluraque perfacilis melius quæ prosa recludet.

Et alibi——— *Facilis docet omnia prosa.*

83. Cur igitur (inquies) in ligata oratione Grammaticam suam exaravit, si soluta magis arrideret? Cur, replico ego, nugis & quisquiliis, ut ipse fatetur, scatet ejus liber? Invitus ille ejúsmodi minutias scriptis mandavit; invitus docuit; invitus quoque haúd dubie hanc Grammaticæ formam exasciavit.

84. *Silentio* hic prætereundus non est D. *Georgius Buchananus*, qui quamvis summa artis poeticæ gloria & decus, Prosodiam tamen solutâ oratione in lucem edidit.

85. Hanc dissertationem pluribus diluere visum est eo quod unica sit, quod sciam, contra institutum nostrum objectio: Omnes, quotquot unquam conveni viros doctos, & docendi peritos, ingenue fatebantur viam nostram ad linguæ latinæ notitiam asperam nimis, & pueris inamœnam esse; iter longum & tædii plenum; & teneram infantium ætatem omnibus potius illecebris

illecebris,& blanditiis ad literas alliciendam. Et quum Grammaticæ nostræ formam, & methodum monstrarem, nulli non arridebat. Pauci tantum (è mille vix unus, aut alter) volebant, ut Præcepta metrice describerentur. Quum primum vero prædicta argumenta præ oculis ponerem, omnes ni fallor, ad unum in nostram adierunt sententiam. Quamvis igitur satis superque de hoc negotio actum sit, liceat tamen alia duo adducere argumenta ab experientia petita.

PRIUS ARGUMENTUM.

86. Potest quis etiam infans, linguæ latinæ notitiam adipisci, idque breviore tempore, & minore cum labore, quam vulgo fieri solet, absque ullo omnino libro, aut præcepto, multo magis sine metri auxilio.

87. Per totum terrarum orbem celebratur nomen magni illius viri *Michel le Seigneur de Montainge*, qui priusquam sextum impleret annum, adeo promptè & expeditè latine loqueretur, ut *Georgius Buchananus*, *Nicolaus Gruchius*, *Antonius Muretus*, aliique viri doctissimi idiomate latino cum eo congredi metuerent. Atque hanc tantam linguæ perfectionem assequutus est sine arte, libro, Grammatica, plaga, aut lacryma. Vide *Essais de Montainge*, Lib. 1. Cap. 25.

J'avois ce langage si prest, & si à main; qu'ils craignoient à m'accoster.

88. Ibidem etiam reperies *Buchananum*, qui Comitis *Brixiacensis* filio tunc præfectus erat, nobilem hunc adolescentem postea in *Gallia* convenisse, eique communicato hujus consilio, promisisse, se docendi methodum secundum eam formam, quâ *Montainge* instructus fuerat, literis mandaturum. Quod sine omni dubio effecit; sed istud opus una cum multis aliis *Buchanani* scriptis temporum malignitate, maxime juventutis damno periit.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

89. Ipse (quod sine jactantia dico) juvante *Deo Optimo Maximo*, absque ulla Grammatica Nobilissimum Adolescentem, libri nostri Patronum dignissimum linguam

linguam latinam docui, idque spatio multo breviore, quam vulgo fieri solet. Ante annum elapsum de re quavis cum viris etiam doctis latine colloqui non verebatur. Num bene, an secus, testari possunt complures; è quibus non paucos inter confabulandum incongruitatis arguere non erubuit. Ludimagister quidam illius Thema perlegens rogavit, cur diceret, *Careo libro*, & non *librum*. Respondit, *quia sic dixerunt Romani*. *Quid si Romani* (inquit alter) *dixissent*, CAREO LIBRUM? *Dicerem & ego* retulit ille. Verum *qui nosti tu* (replicat alter) *Romanos ita esse locutos?* *Sic invenio in eorum scriptis* (respondit ille) *& sic dicit mihi Præceptor*. Quid pluribus? Adeo promtè, & expeditè ad omnia respondit, ut Ludimagister, qui viginti passuum millia ad nos visendos venerat, discedens fateretur, nulla fuisse, quæ de eo audierat, præ iis, quæ ipse viderat. Nec tunc multi elapsi fuerant menses à tempore, quo primum huic linguæ operam navare cœpisset.

90. Quæstio autem est, *qua sit via, & Methodus ad hujus linguæ notitiam brevissima, & facillima?* Si qua in hujusmodi rebus experientiæ sit habenda fides, ausim asserere, multo esse breviorem, & faciliorem docendi methodum absque ullo Præcepto scriptis mandato, quam Grammaticæ *Despauterianæ* auxilio. Per aliquot annos non sine magno meo, & discipulorum labore *Despauterii* Regulas exposui, explicavi, &, quod potui, illustravi; magna tamen ex parte irrito conatu. Hanc autem agressus viam feliciore cum successu procedere omnia inveni; atque plura Præcepta grammaticalia, eaque nec irrita, tradidi vivâ voce uno in die, quam mense uno, aut altero *Despauterianis* adhærens Regulis.

91. Miserrimum certe est, tantum temporis meris nugis conteri. Posito, quod quatuor prius elabantur anni, quam Grammaticæ finis imponatur, invicto possum demonstrare argumento, ex iis tres integros Præceptis puris putis grāmaticalibus impendi. Primo anno, quo Rudimenta discuntur, paucæ admodú septimanæ authoribus

legendi

legendis tribuuntur. Triennio vero, quo docetur Grammatica, ad minimum dimidium diei in ea exponenda, lustranda, memoriæ mandanda, ratione exigenda absumitur. Deinde matutinis (ut loquuntur) pensis, & disputationibus, quæ ex eadem farina plerumque fiunt, haud exigua temporis pars impenditur. Postremo, tanquam auctarium addimus innumeras superfluas, & prorsus inutiles quæstiones inter authores examinandos *Da regulam Literæ. Quale Adverbium? Da Adverbia negata solitudinis, rei non peractæ. Da Conjunctiones adversativas; adversativarum redditivas. Qualis Interjectio. Da Interjectiones vitantis, exultantis, silentium injungentis*, &c.

92. Hisce omnibus rite computatis, tres & ultra conficies annos. Eheu, quanta temporis jactura! quanta studiis mora! Nos sedecim solummodo dies impendimus Rudimentis; nec tot Grammaticæ menses; quot vulgo tribuuntur anni. Præterea perpauci tantum sunt qui in quatuor annorum spatio Grammaticæ finem faciunt: multi sex, septem, octo, novem, imo decem illi impendunt annos. Postremo quotusquisque est, qui Grammaticam *Despauterianam*, saltem in primo percursu, intelligit? Mille me puto istud interrogasse, nec vel unum memini affirmativè respondisse. Hoc testabuntur multa in *Scotia* hominum millia, qui quamvis integram didicerint Grammaticam, ne vel γρῦ jam norunt.

METHODUS
Docendi hanc
GRAMMATICAM.

1. NOn me latet, *benigne Lector*, quanto cum famæ periculo in publicum sic prodeam. Sed jacta jam est alea, calculumque posuimus, nec vadimonium deserere lubet. Factum infectum fieri nequit. Sponte in arenam non descendi: spero igitur, qui mihi

erant

erant impulsores, eosdem & auxiliatores futuros. Efflagitarunt complures; alii, ut ipsam, qua nobilem jam manu duxeram puerum, aliis præmonstrarem viam; alii, ut novam compingerem Grammaticam. Difficilius certe, &, spero, utilius suscepi; & hanc qualemcunque Grammaticam in lucem edidi: de cujus forma, & docendi methodo hic pauca præfari visum est.

2. Primo innumera superflua artis Vocabula, quibus infirma puerorum memoria obruitur, & tenellum ingenium obtunditur, è scholis eliminanda curavimus.

3. Secundo, infinitas arduas, & perplexas phrases, & innumeros abstrusos, & inextricabiles Versus quorum non pauci in ipso Grammaticæ limine adducuntur, seclusimus.

4. Tertio, Poetismos, Græcismos, aliaque plurima à trita, & vulgari semita declinantia, aut rarius occurrentia, separatim posuimûs, & literis minoribus imprimenda dedimus.

5. Quarto, stylo, quam potuimus, facillimo, & ad puerorum captum accommodatissimo, omnia descripsimus. Exempla pauca, & familiaria, ubi nulla inter Grammaticos de Constructione est contentio; sin de ea ambigitur, ex probatis authoribus adduximus; & diverso semper à Præceptis charactere imprimenda curavimus.

6. Postremo, plurimas breves, faciles, & cuivis obvias columnas & tabulas quibus multa uno intuitu conspicienda proponuntur, delineavimus.

7. Hactenus de Grammaticæ forma. Jam ad docendi Methodum transeamus.

8. Prima & præcipua sit præceptorum cura, ut discipuli Nominum declinationes, & Verborum conjugationes tanquam suos ungues calleant.

9. Regularia tantum intelligo. Pronomina, seu irregularia Nomina, & Verba per septimanas aliquot prætermittas: nam illæ totius linguæ sunt fundamentum, & basis; hæ voces tantum particulares, quæ ad tempus latere possunt, ut magis necessaria firmius, & tenacius memoriæ infigantur.

10. Præ-

10. Præterea haud incommodum videtur, prius docere voces activas, *Amo*, *Doceo*, *Lego*, *Audio*; deinde passivas. Atque hinc est, quod in multis Grammaticis eas una descriptas reperias.

11. Tempora à Verbo *Sum*, & Participio suppleta ad constructiones pertinent; nec hujus loci est, Nomina una cum Verbis flectere. Eodem postea discetur labore, variare *Amatus*, vel *amata sum*; quo Bonus, & *bona sum*; ut bene notarunt *Ramus*, *Sanctius*, *Scioppius*, aliique viri in his studiis versatissimi. Quod si quis contendat hæc Tempora hic esse varianda; hoc consulo, ut auxiliare Verbum *Sum* prius doceatur, quam Verba passiva.

12. Tempora quoque à Præterito perfecto formata in ultimis tribus conjugationibus reiteranda non sunt; quum eodem prorsus modo se habeant, ac in prima; ut alibi probatum. Verum quorundam indulgentes genio hæc descripsimus, sed charactere diverso; ut cuilibet ea vel docere, vel omittere liceat.

13. Adverbia, Conjunctiones, Interjectiones, & Præpositiones sub unico nomine *Voces indeclinabiles* nuncupantur. Hæc nostra propria non est opinio. Ita censent viri doctissimi. Vide præfationes ad Grammaticam, cui Titulus *Nouvelle Methode*, & *Abregè de la Nouvelle Methode*.

14. Reprehendet me forte aliquis, quod Paradigma primæ declinationis vernacule non converterim; quod pro *Litera* Penna substituerim; quod Subjun. Imperativo præposuerim; quod *Amet*, *amemus*, & *ament* Subjunctivo solum descripserim.

15. 1. Lingua latina admodum raro nostræ in articulis respondet, ideoque in vernaculam non convertimus. 2. *Litera* est vox æquivoca, & heteroclita; nec norunt infantes quid significet, num idem, quod *Epistola*, an *A*, *B*, *C*, &c. 3. Subjunctivus est modus integer, Imperativus quasi mancus, & mutilus: satius igitur duximus Indicativum una cum Subjunctivo; Imperativum cum Infinitivo locare.

Postremo

Postremo, cum *Amet, amemus* & *ament* in Subjunctivo reperiantur, idque in eadem significatione, ut alibi monstratum, superfluum nobis visum est bis describere, multo magis quater, aut quinquies; prout in vulgaribus Rudimentis factum vides. Et cur *Ludamus nos*, Let us play, sit Imperativi; *Ludam ego*, Let me play, Subjunctivi, non equidem video. At supprimitur (inquies) Verbum aliquod principale; unde *Ludam* regatur. e. g. *Placetne, ut ego ludam?* Quidni etiam, *Placetne, ut nos ludamus*? De similibus simile sit judicium.

16. Finito Vestibulo, flectendis familiaribus vocibus, & variandis brevibus phrasiunculis discipuli per paucas septimanas prius exerceantur, quam ad Grammaticam accedant: si enim vivâ voce communiora Præcepta doceantur, reliqua facile innotescent.

17. Prima pars nullo fere negotio disci potest. Satis erat, si discipuli eam sæpius perlegant; deinde alii alios sic rogent: *Finita in* ER, *aut* OR *cujus generis*? resp. *Masculini*. Vel LIBER, *aut* AMOR *cujus generis*? resp. *Masculini*. Itidem DICO *in Præterito & Supino*? resp. *Dixi dictum*. Vel, *Unde* DIXI, *aut* DICTUM? resp. *a Dico*, &c. Primo Regulæ generales, deinde exceptiones discantur. Nec est, quod idem servetur ordo in docendo, quem in describendo vides. A primo Capite prioris libri (si placet) ad Verborum Themata in libro secundo transire licet.

18. Interim ad faciliora, & communiora secundæ partis accedas. Longe errant, qui omnes Constructiones, quæ in Rudimentis nostris traduntur, prius docent, quam unica in prima parte prælibetur Regula. Nec minus errarent, qui integram primam docerent prius, quam ad secundam perveniatur. Pari fere passu utraque incedere debet. Prius quidem flectendæ sunt voces, quam construendæ; non tamen necesse est, ut singulas prius declinare, quam ullas in oratione construere sciamus.

19. Imprimis rogamus ne poetismi, græcismi aliaque plurima rarius occurrentia, quæ tanquam Annotationes, seu Appendices Regulis, & Glossis in minore charactere subjungimus, discipulis obtrudātur, donec mediocrē lin-

notitiam assecuti fuerint: sæpius enim evenit, ut priorum notitia à posterioribus dependeat. Istud videas in ipso primæ partis limine, ubi post primas tres Regulas necessariò agendum est de Generibus communi, & dubio; quorum cognitio magna ex parte à terminationibus postea traditis petenda est; e.g. *Aquila* fœmininum est; quia finita in *a* primæ declinationis fœminina sunt. *Passer* masculinum; quia finita in *er* masculina sunt, &c. At de his nihil audierunt discipuli; inde igitur non sunt petenda argumenta. Quare discrimen istud inter Genus dubium, & commune, quod tribus primis Regulis subjecimus, sicco pede transeundum est. Idem de similibus esto judicium.

20. Non ab re tamen erit, si quid inter legendum Regulis contrarium occurrat, monstrare à trita semita deflecti, & per figuras in hunc finem singulis Annotationibus præfixas, discipulos ad illud manu-ducere; ita ut, si in tertia, aut quarta est Annotatione, non opus sit primam, vel secundam perlegere.

21. Fatemur quidem, nonnullas esse Regulas minoris forte usûs, quam quædam ex Annotationibus. Verum cum istæ Regulæ ab aliis non dependeant, Annotationibus immisceri commode non potuerunt. Et contra, ne Regularum glossæ longæ nimis essent; pauca, licet usitatiora, inter Annotationes tradidimus, ludimagistrorum curæ relinquentes Regulas illas cursim transire, & Annotationibus immorari.

22. Omnes ridiculæ, & futiles Quæstiones tanquam scholarum pestes vitantor. Hæc generalis sit Regula.

23. *Nulla discipulis proponatur Quæstio, cui vir doctus & in Præceptis grammaticis satis versatus respondere nescit.*

24. In Grammatica quadam hanc legi Quæstionem, *quot modis vernacula hæc dictio* FOR *latine exprimi potest,?* resp. *Viginti quatuor modis.* Quæ verba ut primum perlegissem, statim non sine risu oculos averti, ut de me periculum facerem: &, ut, quod res est, fatear, vix uni aut

alteri

alteri ex omnibus viginti quatuor interrogatiunculis satisfacere in promtu erat. Similem Quæstionem reperias apud nugatorum omnium nugacissimum *Lighbodium*, Cap. 10. *Substantiva quotuplicia regunt Genitivum?* resp. *Viginti quadruplicia.*

25. Novi in quibusdam scholis hujusmodi agitari Erotemata; *Quot sunt adverbia temporis: numeri; qualitatis;* &c. Eodem jure interrogare licet, *Quot sunt crines in capite?* Et quo absurdius nil excogitari potest, eodem ordine respondendum est, quo in libro disponuntur; quamvis id forte fortuna plerunque fiat.

26. In discipulorum commodum magis cederet, interrogare, quo modo hæc, aut illa oratio latine reddi possit; & commonstrare, quot modis variare liceat. Vid. Tabulam de Supino in *um* Regim. Accus. *Ivit domum visum, ut videret, causa videndi,* &c. Discipuli similem variare discant; qualis est Buch. pl. 1. *Dicere jus veniet;* sic, *Veniet dictum, ut dicat, causa dicendi, ad dicendum, dicturus, & dicere jus.* Monstretur quid vulgo, quid raro, quid poetice, quid ornate dicatur; &, quod Gerundium & Gerundivum hic coincidant, eo quod *Jus* sit neutri generis. Item, *Abi domum scriptum, ut scribas, causa scribendi, ad scribendum, ad scribendam, scripturus, & scribere epistolam.* Hanc unicam loquendi formulam si discipuli variare sciant, multa orationum millia inde haurire possent. Atque præcipue notandum est, potius ad Exemplar, quam ad Regulam recurrendum esse, quoties alicujus Præcepti non reminiscantur discipuli.

27. Exempla primæ partis in linguam vernaculam non convertimus, doctissimorum secuti sententiam. Absurdius nil esse potest, quam more psittacorum sigillatim voces memoriæ committere? *Nihil aliud est,* (inquit quidam) *quam ex arena funem contexere.* Hoc pro certo constat, nobilissimum libri nostri Patronum intra paucas septimanas innumeras calluisse voces, quamvis ne unicam quidem ex ulla hauserit Grammatica. Quid dico voces? phrases, & sententias callebat, nec memoriæ tantum, sed judicio, & intellectu mandarat. Quid

Quid multis? ad Grammaticam non spectat vocum tradere significationes. Si sciam finita in *um* esse Neutra, nequaquam inde sequitur necesse esse, ut sciam, quid significet *Templum*. Et quamvis unicum istud norim, reliqua omnia in *um* me latent. Præterea, alienis implicari rebus puerorum avocat animos ab ipso Grammaticæ scopo, & fine. Semper præ oculis habendum aureum istud dictum HOC AGE. Deinde Exempla nostra admodum pauca sunt, & familiaria; unde non est, quod vernacule reddantur. Postremo, nullus, qui *Despauterii* docet Grammaticam, me hac in re incusare debet: ubi enim Ego centum, Ille mille habet vocum, quæ vernacule non redduntur.

28. Expeditior, & brevior ad verborum, & sententiarum copiam via, & methodus est, legere, & relegere colloquia familiaria. Hinc authoris scopus, & verborum contextus vocũ significationes, licet ante inauditas tibi suggerent. Nec nuda tantum, & inania edisces vocabula, sed lepidas, pulchras, ac utiles fabulas, & historias.

29. Fateor equidem, non ab re esse, sæpius perlegere libellos latine, & vernacule conscriptos: cujusmodi sunt *Corderii* colloquia à *D, Carolo Hool Anglo* in linguam vernaculam translata, vel pueriles ejus confabulatiunculæ; aut Sermones pueriles *D. Joannis Clark* etiam *Angli*. Nec rejiciendum est limatissimum illud *Comenii* opus, *Linguarum Janua*.

30. Merito forte à quibusdam reprehendar, quod *Vestibulum* in lingua vernacula non ediderim. Complures, fateor, viri in literis versatissimi istud à me rogabant. Inter quos unus (cui in omnibus non obtemperare mihi religio est) nunquam non cessabat, quoties hac de re esset sermo, asserere absurdius nil esse, quam ut Grammatica in ignota lingua discenda pueris proponatur. *Cui mortalium* (aiebat Ille) *literas Hebraicas discenti arrideret Grammatica hebraicè delineata; aut Græcas discenti græcè descripta? Par hîc ratio. Præterea, si in nota ederetur lingua, multi adolescentes, & viri quibus per negotia scholis interesse non vacat, ad mediocrem saltem*

lingua

lingua latinæ notitiam pervenire possent: cujusmodi sunt Medicorum & Pharmacopolarum servi, & famuli, quibus vel rudis cognitio haud parum prodesset. Quid pluribus? Adeo invictis sæpe me urgebat argumentis, ut aliud responsum in promtu non esset, quam, quod multos hac de re consuluissem ludimagistros, nec unus esset, cui Grammatica latine potius, quam vernacule conscripta non arrideret. Ille hoc non contentus instabat, ut non solum Vestibulum sed & prima, & secunda Grammaticæ partes anglicè describerentur. Tandem supplex rogavi, ut prius permitteret hanc in lucem emitti; postea, si placeret, aliam me delineaturum promisi.

31. Ut meam hac de re sententiam proferam, fateor absurdius nil esse, quam Rudimenta ejusmodi, quæ hodie à juventute teruntur, latine concinnari. Verum, si Vestibuli nostri formam, & methodum diligentius perpendas parum interesse reperies, latine, an vernacule scribatur: nam ne unicum fere ei inest Vocabulum, quod magis perspicuum vernacule, quam latine reddi potest. Quid discriminis inter *Nominativus*, & **Nominative**: *Substantivum*, & **Substantive**, *Verbum*, & a **Verb**: *Indicativus modus*, & **Indicative mood**: *Participium*, & a **Participle**: *Adverbium*, & an **Adverb**: *Interjectio*, & an **Interjection**, &c.

32. Præterea, duplex esset labor prius docere ista anglice proferre; postea latine.

33. Quod si Vestibulum in ignota lingua delineari possit; multo magis Grammatica, præsertim, si brevis, & perspicua sit, & eâ constet formâ, & methodo, ut difficiliora ad tempus commode prætermitti possint.

34. Qui tamen latinæ linguæ notitiam proprio marte acquirere velint, Grammaticam vernaculam consulant.

35. Quum primum promptius latine loqui, & authores faciliores intelligere pueri incipiant, ad tertiam partem adeant.

36. Præposterus fuit ordo in omnibus fere scholis, prius docere Versus scandere, quam ulla de vocum quantitate notitia habeatur. Ideoque nos Carminum ge-

nera quantitatum cognitioni subjecimus, Compluri autem tradidimus non eo animo, ut omnia in scholis prælegamur: Sufficiet, si tria, vel quatuor genera doceantur; quæ si quis intelligat, reliquorum notitiam propriâ acquiret industriâ: sin minus, oleum & operam perdes, cætera si doceas.

37. A facilioribus fiat initium. Si placet, ab *Adonico* quod cuivis millies uno in die vel de improviso excidet, Deinde ad *Pherecratium*, quod fit, si *Adonico* Spondeum præponas. Vel ab *Archilochio* iucipies, inde ad *Alcmanium*: Hoc pacto neminem adeo Musis esse exosum credo, quin aliquod saltem carminis genus condere queat. At, ut nunc fit, nullus fere est, qui artem poeticam vel superficie tenus callet.

38. Ut nec in prima, nec secunda, multo minus in tertiâ Grammaticæ parte Regulis immorandum est. Usu plurima scimus, idque æque certo, ac præcepto, aut Regulâ: quod invicto demonstrare possum argumento, quis nescit *pi* in *Capitis* brevem esse, æque ac *pi* in *Lapidis*? At prius solo usu & consuetudine nobis innotescit. Nullam in *Despauterio* habemus regulam de cremento hujus vocis; & quod forte mireris neminem (quod sciam) unquam conveni, qui hanc Regulam vel desiderarit. Quondam virum haud parum doctum, & qui Regulas omnes *Despauterianas* longo usu tanquam suos ungues callebat interrogavi, quanta esset *pi* in *Capitis*. Ille tantum non minabatur, quod tam facilem sibi proponerem Quæstionem. Urgebam, tamen, ut Regulam assignaret. Ille prius Cœlum, deinde terram paulisper intuitus, tandem multo suffusus rubore ait *Regula mihi nunc non occurrit: cras tibi exhibebo.* Cui ego, *octiduum*, inquam, *concedo, ut unicam hanc in Despauterii Prosodia reperias Regulam.* Placuit conditio; & domum discessit, ubi non Regulas tantum, sed omnes syllabas, & literas in *Despauterii* Prosodia diligenter scrutatus illius Regulæ ne umbram quidem invenit. Octavo ego reversus die confitentem habui reum.

39. Ac revera quisquis rem diligentius perpenderit, reperiet

periet non ex Regulis, aut præceptis, sed usu, & consuetudine pendere totam fere linguarum cognitionem. Quæro, unde scias *Coma* formare *comæ* in Genitivo, & non *comatis*, sicut *Comma*? aut *Pectus pectoris*, & non *pecti*, ut *Ventus venti*? Item *Clamo, clamavi, clamatum*, & non *clamui*, ut *Vomo vomui*, &c. In omnibus, quæ extant, Grammaticis nullam reperies Regulam, quæ te ista doceat. Regulæ supponunt *Coma* esse primæ declinationis, *Pectus* tertiæ; *Clamo* primæ conjugationis, &c. Ista usu, & diligenti inter legendum observatione innotescunt. Dictionaria qeidem nos ea docent; ast raro consuluntur.

40. Nobis animus non est integram docendi methodum hic describere, nec scholarum vitia carpere. Unum tamen est, quod silentio præterire non libet; quod nimirum cogantur discipuli authores in Prosa descriptos memoriæ mandare. Quantopere hinc impediatur studiorum cursus, dici non potest. Vulgo præscribuntur sex, aut septem ex Corderio phrasiunculæ, una in die ediscendæ: quum revera facile legi, & relegi sæpius possint complura Colloquia; si paucas in initio excipias septimanas. Et, quod miserum est, nullus fere novit, quid quotidie discat: nec mirum; plenum enim, genuinumque authoris sensum pueri non callent. Unde, quæso, habeant? An à paucis voculis, & phrasiunculis? Nec recordari queunt, quid pridie disceretur. Quî, inquam, fieri possit, ut quisquam *Terentii*, aut similis cujusvis authoris ex paucis versiculis teneat sensum?

41. Hæc igitur servetur Methodus. Ut primum *Corderii* mediocrem pueri habeant notitiam, ad *Erasmum* promoveantur: quotidie tamen *Corderium* revisant; & Colloquia quædam in eo relegant. Pariter cum ad *Terentium*, aut alium aliquem Authorem difficiliorem accesserint, *Erasmum*, aut Authorem aliquem, facilem indies revolvant; quem cursim perlegere sufficiet: quamvis enim perfectum, & plenum Authoris sensum in initio non capiant, brevi tamen eveniet, ut librum quemvis, licet difficiliorem, vel, perlegendo intelligant

42. Ut

& fastidium pariat. Atque hinc etiam fiet, ut discipuli, istis sæpius depingendis occupati totam Grammaticam ad amussim calleant. Præterea, commentum est maxime idoneum ad acuenda puerorum ingenia in excogitandis columnis & tabulis summam totius Grammaticæ continentibus.

POSTSCRIPTUM.

1. DEsiderabit forte aliquis quartam Grammaticæ partem. Nobis certe difficile non fuit, eam non tantum in quatuor, sed quinque, sex, septem, aut etiam plures partes distribuisse. Verum istam, quæ vulgo pro quarta habetur, Rhetoricam statuendam esse judicamus. Fatemur, quasdam esse figuras Grammaticæ proprias, quas in singulis partibus tractatas reperies. Sed, si quis adeo sit morosus, ut imperfectam existimit Grammaticam, quæ quatuor non constet partibus; unius vicem subeat *Orthographia* nostra; ubi agitur de literarum numero, divisione, potestate, pro integris vocibus & numeris positione; Syllabarum legitima distinctione; phrasium & sententiarum interpunctione, &c. de quibus ne vel γρῦ apud *Despauterium* nostrum reperies.

2. Complures obnixe me rogarunt ut de hac Quæstione, *Num publica, an privata institutio sit præferenda*, aliquid scriberem. De qua cum sæpius cogitassem, & utriusque tum commoda, tum incommoda æquâ pensitassem trutinâ, reperi longiorem requirere disputationem, quam nostrum ferebat institutum. Ideoque nihil potius, quam pauca de ea dicere statui. Ut tamen meam qualemcunque hac in re sententiam proferam, *publicam privatæ anteponendam censeo.*

VESTIBULUM GRAMMATICÆ.



Literæ *a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, u, x.*

a, e, i, o, u. Vocales; reliquæ Conſonantes Sed de lit ris alibi.

Ex literis fiunt *Syllabæ*, ex ſyllabis *Dictiones.*

Dictio eſt *declinabilis*, vel *indeclinabilis.*

Declinabilis eſt *Nomen*, vel *Verbum.*

Nomen declinatur per *Genera*, *Caſus*, *Numeros.*

Genera: *Maſculinum*, *Fœmininum*, *Neutrum.*

Caſus: *Nominativus*, *Genitivus*, *Dativus*, *Accuſativus*, *Vocativus*, *Ablativus.*

Numeri: *Singularis*, *Pluralis.*

Nomen eſt *Subſtantivum*, vel *Adjectivum.*

Prima Declinatio.

Nom.	*Sing.*	Penna,	*Plur.*	pennæ.
Gen.		pennæ,		pennarum.
Dat.		pennæ,		pennis.
Acc.		pennam,		pennas.
Voc.		penna,		pennæ.
Abl.		penna.		pennis.

Secunda Declinatio.

Nom.	*Sing.*	Liber,	*Plur.*	libri.
Gen.		libri.		librorum.
Dat.		libro,		libris.
Acc.		librum,		libros.
Voc.		liber,		libri.
Abl.		libro,		libris.

	Sing.	Plur.
Nom.	Templum,	templa,
Gen.	templi,	templorum.
Dat.	templo,	templis.
Acc.	templum,	templa.
Voc.	templum,	templa.
Abl.	templo,	templis.

Tertia Declinatio.

	Sing.	Plur.
Nom.	Pater,	patres.
Gen.	patris,	patrum.
Dat.	patri,	patribus.
Acc.	patrem,	patres.
Voc.	pater,	patres.
Abl.	patre,	patribus.

	Sing.	Plur.
Nom.	Sedile,	ſedilia.
Gen.	ſedilis,	ſedilium.
Dat.	ſedili,	ſedilibus.
Acc.	ſedile,	ſedilia.
Voc.	ſedile,	ſedilia.
Abl.	ſedili,	ſedilibus.

Quarta Declinatio

	Sing.	Plur.
Nom.	Fructus,	fructus.
Gen.	fructus,	fructuum.
Dat.	fructui,	fructibus.
Acc.	fructum,	fructus.
Voc.	fructus,	fructus.
Abl.	fructu,	fructibus.

Quinta Declinatio.

	Sing.	plur.
Nom.	Res,	res.
Gen.	rei,	rerum
Dat.	rei,	rebus.
Acc.	rem,	res.
Voc.	res,	res.
Abl.	re,	rebus.

ADJECTIVA.

Primæ & secundæ declinationis.

Masc. Fœm. Neut.

	S.	P.
N.	Bonus, a, um;	i, æ, a.
G.	boni, æ, i;	orum, arum, orum.
D.	bono, æ, o;	is, is, is.
A.	bonum, am, um;	os, as, a.
V.	bone, a, um;	i, æ, a,
A.	bono, a, o;	is, is, is.

ADJECTIVA.

Tertiæ declinationis.

Masc. Fœm. Neut.

	S.	P.
N.	Felix, lix, lix;	ces, ces, cia.
G.	felicis, cis, cis;	cium, cium, cium.
D.	felici, ci, ci;	cibus, cibus, cibus.
A.	felicem, cem, lix;	ces, ces, cia.
V.	felix, lix, lix;	ces, ces, cia.
A.	felice *vel* felici;	cibus, cibus, cibus.

N.

N.	S.	Omnis, is, e;			P.	es, es, ia.	
G.		omnis, is, is;				ium, ium, ium.	
D.		omni, i, i;				ibus, ibus, ibus.	
A.		Omnem, em, e;				es, es, ia.	
V.		omnis, is, e;				es, es, ia:	
A.		Omni, i, i;				ibus, ibus, ibus.	

IRREGULARIA NOMINA

vel Pronomina.

N.	S.	*Ego,*	P.	*nos,*	N.	S.	*Tu,*	P. *vos.*
G:		*mei,*		nostrum. nostri.	G.		*tui,*	vestrum vestri.
D		*mihi,*		*nobis.*	D.		*tibi,*	*vobis.*
A.		*me,*		*nos.*	A.		*te,*	*vos.*
V.		deest,		deest.	V.		*tu,*	*vos.*
A.		*me.*		*nobis.*	A.		*te,*	*vobis.*

N.	S.	*Hic, hæc, hoc;*	P.	*hi, hæ, hæc.*
G.		*hujus, hujus, hujus;*		*horum, harum, horum,*
D.		*huic, huic, huic;*		*his, his, his.*
A.		*hunc, hanc, hoc;*		*hos, has, hæc.*
V.		deest;		deest,
A.		*hoc, hac, hoc;*		*his, his, his.*

N.	S.	*Is, ea, id;*	P.	*ii, eæ, ea.*
G.		*ejus, ejus, ejus;*		*eorum, earum, eorum,*
D.		*ei, ei, ei;*		*iis, iis, iis.*
A.		*eum, eam. id;*		*eos, eas, ea.*
V.		deest,		deest.
A.		*eo, ea, eo;*		*iis, iis, iis.*

N.	S.	*Idem, eadem, idem;*	P.	*iidem, eædem, eadem*
G.		*ejusdem,* &c		*eorundem, earundem eorundem.*
D.		*eidem, eidem, eidem;*		*iisdem, iisdem, iisdem.*
A.		*eundem, eandem, idem;*		*eosdem, easdem, eadem*
V.		deest,		deest.
A.		*eodem, eadem, eodem*		*iisdem, iisdem, iisdem.*

N.

	S.	P.
N.	*Quis, quæ, quod,*	*qui, quæ, quæ,*
G.	*cujus, cujus, cujus,*	*quorum, quarum, quorū.*
D.	*cui, cui, cui,*	*queis* vel *quibus*, &c.
A.	*quem, quam, quod,*	*quos, quas, quæ.*
V.	deeſt.	deeſt;
A.	*quo, qua, quo,*	*queis* vel *quibus*, &c.

Quis, quæ, quod eſt Interrogativum; *Qui, Quæ quod* Relativum; *Quid* Nomen Subſtantivum.

Nom. & Voc.	Sing. & Plur.	deeſt.
Gen.		*ſui.*
Dat.		*ſibi.*
Acc. & Abl.		*ſe.*

Ille, illa, illud; *Iſte iſta, iſtud*; *Ipſe, ipſa ipſum*; *Alius, alia aliud* habent *ius* in Genitivo, & *i* in Dativo, ut, *Iſtius, iſti*, &c. reliqui Caſus, ut *Bonus, a, um*; niſi quod in Vocativo raro, vel nunquam legantur. De cæteris alibi.

VERBUM.

Verbum conjugatur per *Tempora, Modos, Numeros, Perſonas.*

Tempora, *Præſens*, *Imperfectum*, *Perfectum, Pluſquamperfectum, Futurum.*

Modi; *Indicativus, Subjunctivus*, *Imperativus, Infinitivus.*

Numeri: *Singularis, Pluralis.*

Perſonæ in ſingulari, *Ego, Tu, Ille*; in plurali *Nos, Vos, Illi.*

PRIMA CONJUGATIO.

Indicativus.

I love, Thou loves, He loves, We love,
Præſ. Ego amo, *Tu* amas, *Ille* amet; *Nos* amamus,
Ye love, They love.
Vos amatis, *Illi* amant.

I

I was loving thou was loving &c.

Imp. amabam, bas, bat: bamus, batis, bant.

I have loved, thou has loved, &c.

Perf. amavi, visti, vit; vimus, vistis, verunt *vel* (vere.

I h d loved, &c.

Plus. amaveram, ras, rat; ramus, ratis, rant,

I shall love, or I will love, &c.

Fut. amabo, bis, bit; bimus, bitis, bunt.

SUBJUNTIVUS.

Si amem, If I love, &c. *ut in Indicativo.*

Præs. amem, mes, met, memus, metis ment.

Imp. amarem, res, ret; remus, retis, rent.

Perf. amaverim, ris, rit; rimus, ritis, rint.

Plus. amavissem, ses, set; semus, setis, sent.

Fut. amavero, ris, rit; rimus, ritis, rint,

IMPERATIVUS.

love thou, let him love, love ye, let them love.

Præs. {ama. / amato,} amato; {amate, / amatote,} amanto.

INFINITIVUS.

Præs. & *Imp.* amare; to love.

Perf. & *Plus.* amavisse; to have loved.

Fut, amaturus esse, about to love.

Gerundia, {amandum; to love. / amandi; of loving. / amando; in loving.}

Participium Præsentis temporis, amans; loving.

Supinum, amatum; to love.

Participium Futuri temporis, amaturus; about to love.

VOX PASSIVA.

INDICATIVUS.

I am loved, thou art loved, he is loved *&c.*

Præs. amor, aris *vel* are, atur; amur, amini, antur.

I was loved, *&c.*

Imp. amabar, baris *vel* bare, batur, bamur, bamini, bantur.

perf. *amatus sum* vel *fui, amatus es* vel *fuisti, amatus est* vel *fuit; amati sumus* vel *fuimus, amati estis* vel *fuistis, amati sunt, fuerunt* vel *fuere.*

Plus. *amatus eram* vel *fueram, amatus eras* vel *fueras, amatus erat* vel *fuerat, amati eramus* vel *fueramus, amati eratis* vel *fueratis, amati erant* vel *fuerant.*

I shall be loved, or **I will be loved.** *&c.*

Fut. amabor, beris, *vel* bere, bitur; bimur, bimini, buntur.

SUBJUNCTIVUS.

Si *amer,* **If I be loved,** &c. *ut in Indicativo.*

Præs. amer, eris *vel* ere, etur; emur, emini, entur.

Imp. amarer, reris *vel* rere, retur; remur, remini, rentur.

Perf. *amatus sim* vel *fuerim, amatus sis* vel *fueris, amatus sit* vel *fuerit; amati simus* vel *fuerimus, amati sitis* vel *fueritis amati sint* vel *fuerint.*

Plus. *amatus essem* vel *fuissem, amatus esses* vel *fuisses, amatus esset* vel *fuisset; amati essemus* vel *fuissemus, amati essetis* vel *fuissetis, amati essent* vel *fuissent.*

Fut. *amatus fuero, amatus fueris, amatus fuerit; amati fuerimus, amati fueritis, amati fuerint.*

IMPERATIVUS.

be thou loved; let him be loved; be ye loved, *&c.*

Præs. { amare, amator, } amator, amamini, amantor,

IN-

INFINITIVUS.

Præs. & Imp. amari; **to be loved.**
Perf. & Plus. amatus esse *vel* fuisse; **to have been loved.**
Fut. amatum iri, *vel* amandus esse; **about to be loved.**
Supinum, amatu; **to be loved.**
Participium præteriti temporis, amatus; **loved.**
Participium futuri temporis, amandus; **about to be loved,** or **who will be loved.**

SECUNDA CONJUGATIO.

INDICATIVUS.

Præs. Doceo, ces, cet, cemus, cetis, cent.
Imp. docebam, bas, bat, bamus, batis, bant.
Perf. docui, *isti, it, imus, istis, erunt vel ere.*
Plus. *docueram, ras, rat, ramus, ratis, rant.*
Fut. docebo, bis, bit, bimus, bitis, bunt.

SUBJUNCTIVUS.

Præs. doceam, eas, eat; eamus, eatis, eant.
Imp. docerem, res, ret; remus, retis, rent.
Perf. *docuerim, ris, rit; rimus, ritis, rint.*
Plus. *docuissem, ses, set; semus, setis, sent.*
Fut. *docuero, ris, rit; rimus, ritis, rint.*

IMPERATIVUS.

Præs. { doce, docето, } doceto, { docete, docetote, } docento.

INFINITIVUS.

Præs. & Imp. docere.
Perf. & Plus. *docuisse.* *Fut.* *docturus esse.* *Docendum, docendi, docendo.* *Docens.* *Doctum.* *Docturus*, ut in prima Conjugatione.

VOX

VOX PASSIVA.

INDICATIVUS.

Præs. doceor, eris *vel* ere, etur; emur, emini, entur.
Imp. docebar, aris *vel* are, atur; amur, amini, antur.
Perf. *doctus sum*, &c. ut, *amatus sum*.
Fut. docebor, beris *vel* bere, bitur; bimur, bimini, buntur.

SUBJUNCTIVUS.

Præs. docear, aris *vel* are, atur, amur, amini, antur.
Imp. docerer, reris *vel* rere, retur, remur, remini, rentur.

IMPERATIVUS:

Præs. {docere, / docetor,} docetor, docemini, docentor.

INFINITIVUS.

Præs. *& Imp.* doceri.
Perf. & Plus. *doctus esse.* Fut. *doctum iri*, vel *docendus esse.* *Doctu.* *Doctus.* *Docendus.*

TERTIA CONJUGATIO.

INDICATIVUS.

Præs. Lego, gis, git; gimus, gitis, gunt.
Imp. legebam, bas, bat, bamus, batis, bant.
Perf. legi, *isti it*; *imus*, *istis*, *erunt* vel *ere*.
Plus. *legeram*, *ras*, *rat*; *ramus*, *ratis*, *rant*.
Fut. legam, ges, get; gemus, getis, gent.

SUBJUNCTIVUS.

Præs. legam, gas, gat; gamus, gatis, gant.
Imp. legerem, res, ret; remus, retis, rent.
Perf. *legerim*, *ris*, *rit*; *rimus*, *ritis*, *rint*.
Plus. *legissem*, *ses*, *set*; *semus*, *setis*, *sent*.
Fut. *legero*, *ris*, *rit*; *rimus*, *ritis*, *rint*.

IMPE-

IMPERATIVUS.

Præs. { lege, legito, } legito { legite, legitote, } legunto.

INFINITIVUS.

Præs. & Imp. legere.
Perf. & Plus. *legisse.* Fut *lecturus esse.*
Legendum, legendi, Legendo. Legens. Lectum, *Lecturus.*

VOX PASSIVA.

INDICATIVUS.

Præs. legor, eris *vel* ere, itur; imur, imini, untur,
Imp. legebar, aris *vel* are, atur; amur, amini, antur,
Perf. *lectus sum,* &c. ut *amatus sum.*
Fut. legar, eris, *vel* ere, etur; emur emini, entur,

SUBJUNCTIVUS.

Præs. legar, ares *vel* are, atur; amur, amini, antur,
Imp. legerer, reris *vel* rere, retur; remur, remini, rentur.

IMPERATIVUS.

Præs. { legere, legitor, } legitor, legimini, leguntor.

INFINITIVUS.

Præs. & Imp. legi.
Perf. & Plus. *lectus esse.* Fut. *lectum iri*, vel *legendum esse. Lectu, Lectus*, Legendus.

QUARTA CONJUGATIO

INDICATIVUS

Præs. Audio, dis, dit; dimus, ditis, diunt.
Imp. audiebam, bas, bat; bamus, batis bant.
Perf. audivi, *visti, vit; vimus, vistis, verunt* vel *vere.*
Plus. *audiveram, ras, rat; ramus, ratis, rant.*
Fut. audiam, es, et; emus, etis, ent.

SUB-

SUBJUNCTIVUS.

Præs. audiam, ias, iat ; iamus, iatis, iant.
Imp. audirem, res, ret ; remus, retis, rent.
Perf. *audiverim, ris, rit ; rimus ritis rint.*
Plus. *audivissem, ses, set. semus, setis, sent,*
Fut. *audivero, ris, rit ; rimus, ritis, rint.*

IMPERATIVUS.

Præs {audi, / audito,} audito, {audite, / auditote,} audiunto

INFINITIVUS.

Præs. & Imp. audire.
Perf. & Plus. *audivisse* Fut. *auditurus esse.* (*turus.*
Audiendum, audiendi, audiendo, Audiens. Auditum. Au-

VOX PASSIVA.

INDICATIVUS.

Præs. audior, diris *vel* dire ditur ; dimur, dimini, diuntur.
Imp. audiebar, baris *vel* bare, batur, bamur, bamini bantur.
Perf. *auditus sum,* &c. ut, *amatus sum.*
Fut. audiar, eris *vel* ere, etur ; emur, emini, entur

SUBJUNCTIVUS.

Præs audiar, aris *vel* are, atur ; amur, amini, antur.
Imp. audirer, reris *vel* rere, retur ; remur remini, rentur.

IMPERATIVUS.

Præs, {audire, / auditor,} auditor, auditmini, audiuntor.

INFINITIVUS.

Præs. & Imp. audiri.
Perf. & Plus. *auditus esse.* Fut. *auditum iri,* vel *audiendus esse. Auditu. Auditus. Audiendus.*

APPENDIX.

Ab AMO, AMAVI, AMATUM dependent reliqua Tempora; *amabam, amabo, amem, amarem, ama, amato, amare, amans amandum* ab AMO; *amaveram, amaverim, amavissem, amavero, amavisse* ab AMAVI; *amatus, amaturus* ab AMATUM. Idem de aliis Verbis sit judicium.

Discrimen Conjugationum.

Prima		*a* longum		*Amare.*
Secunda	haber	*e* longum	in Infinitivo;	*Docere.*
Tertia		*e* breve		*Legere.*
Quarta		*i* longum		*Audire.*

IRREGULARIA VERBA.

EO.

INDICATIVUS.

Præs. Eo, is, it; imus, itis, eunt.
Imp. ibam, bas, bat; bamus, batis, bant.
Perf. ivi, ivisti, *&c. ut in Regularibus.*
Fut. ibo, bis, bit; bimus, bitis, bunt.

SUBJUNCTIVUS.

Præs. eam, eas, eat; eamus, eatis, eant.
Imp. irem, res, ret; remus retis, rent.

IMPERATIVUS.

Præs. {i, ito,} ito; {ite, itote,} eunto.

INFINITIVUS. (Iturus:

Ire. Ivisse. Iturus esse. Eundum, di, do. Iens. Itum.

VOLO.

INDICATIVUS.

Præs. Volo, vis, vult; volumus, vultis, volunt.
Imp. volebam, bas, bat; bamus, batis, bant.
Perf. volui, voluisti, *&c. ut in Regularibus.*
Fut. volam, les, let; lemus, letis, lent.

SUBJUNCTIVUS.

Præs. velim, lis, lit; limus, litis, lint.
Imp. vellem, les, let,; lemus, letis, lent.

INFINITIVUS.

Velle. Voluisse, Volens.

NOLO

NOLO.

INDICATIVUS.

Præs. Nolo, nonvis, nonvult; nolumus, nonvultis, nolunt.
Imp. nolebam, bas, bat; bamus, batis, bant.
Perf. nolui, noluisti, &c.
Fut. nolam, les, let; lemus, letis, lent.

SUBJUNCTIVUS.

Præs. nolim, lis, lit; limus, litis, lint;
Imp. nollem, les, let; lemus, letis, lent.

IMPERATIVUS.

Præs. { noli, nolite.
nolito, nolitote.

INFINITIVUS.

Nolle. Noluisse. Nolens.

MALO.

INDICATIVUS

Præs. Malo, mavis, mavult; malumus, mavultis, malunt
Imp. malebam, bas, bat; bamus, batis, bant.
Perf. malui, maluisti, &c.
Fut. malam, les, let; lemus, letis, lent.

SUBJUNCTIVUS.

Præs. malim, lis, lit; limus litis lint.
Imp. mallem, les, let; lemus, letes, lent.

INFINITIVUS.

Malle. Maluisse.

FIO.

INDICATIVUS.

Præs. Fio, fis, fit; fimus, fitis, fiunt.
Imp. fiebam, bas, bat; bamus, batis, bant
Perf. *factus sum, &c, ut amatus sum.*
Fut. fiam, es, et; emus, etis, ent.

SUBJUNCTIVUS.

Præs. fiam, as, at; amus, atis, ant.
Imp. fierem, res, ret; remus retis, rent.

IMPERATIVUS.

Præs. fito, fito; { fite, fitote, } fiunto.

IN-

INFINITIVUS.

Fieri. Factus esse. Factum iri *vel* faciendus esse. Fa-
cto. Factus.

FERO.

INDICATIVUS.

Præs. Fero, fers, fert; ferimus, fertis, ferunt.
Imp. ferebam, bas, bat; bamus, batis, bant.
Perf. tuli, tulisti, *&c.* ut *in Regularibus.*
Fut. feram, res, ret; remus, retis, rent.

SUBJUNCTIVUS.

Præs. feram, ras, rat; ramus, ratis, rant.
Imp. ferrem, res, ret; remus, retis, rent.

IMPERATIVUS.

Præs. {fer, ferto,} ferto; {ferte, fertote,} ferunto.

INFINITIVUS.

Ferre. Tulisse. Laturum esse. Ferendum, di, do.
Ferens. Latum. Laturus.

VOX PASSIVA.

INDICATIVUS.

Præs. feror, ferris *vel* ferre, fertur; ferimur, ferimini,
Imp. ferebar, baris *vel* bare, batur, *&c.* (feruntur.
Perf. *latus sum*, &c. ut *amatus sum.*
Fut. ferar, reris *vel* rere, retur, *&c.*

SUBJUNCTIVUS.

Præs. ferar, aris *vel* are, atur, amur, *&c.*
Imp. ferrer, reris *vel* rere, retur, remur, *&c.*

IMPERATIVUS.

Præs. {ferre, fertor,} fertor, ferimini, feruntor.

INFINITIVUS.

Ferri. Latum esse. Latum iri *vel* ferendus esse. Latu-
Latus. Ferendus.

SUM.

INDICATIVUS.

I am, thou art, he is, we are, &c.
Præs. Sum, es, est, sumus, estis, sunt.
I was, thou was, he was, we were, &c.

Imp. eram

Imp. eram, ras, rat, ramus, ratis, rant.
I have been, thou has been, he hath been, (&c.
Perf. fui, isti, it, imus, istis, erunt *vel* ere.
I had been, thou had been, &c.
Plus. fueram, ras, rat, ramus, ratis, rant.
I shall be, or I will be &c.
Fut. ero, ris, rit, rimus, ritis, runt.

SUBJUNCTIVUS.

Sisim If I be, &c.
Præs. sim, sis, sit, simus, sitis, sint.
Imp. essem, ses, set, semus, setis, sent.
Perf. fuerim, ris, rit, rimus, ritis, rint.
Plus. fuissem, ses, set, semus, setis, sent.
Fut. fuero, ris, rit, rimus, ritis, rint.

IMPERATIVUS.

be thou, let him be, be ye, let them be.
Præs. {es, esto,} esto; {este, estote,} sunto.

INFINITIVUS.

Esse, to be. Fuisse, to have been. Futurus esse, about to be.

POSSUM.

INDICATIVUS.

Præs. Possum, potes, potest, possumus, potestis, possunt.
Imp. poteram, ras, rat; ramus, ratis, rant.
Perf. potui, potuisti, *&c.*
Fut. potero, ris, rit, rimus, ritis, runt.

SUBJUNCTIVUS.

Præs. possim, sis, sit; simus, sitis, sint.
Imp. possem, ses, set; semus, setis, sent.

INFINITIVUS.

Posse. potuisse.

Prosum assumit *d*, ubi *Sum*, incipit ab *e*; ut, *prodes*, *prodest*

prodest, prosumus, prodeestis, prosunt, proderam, prodessem, prodeße, &c.

Impersonalia Verba.

Oportet, oportebat, oportuit, oportuerat, oportebit, &c. per tertiam personam tantum.

Personale interdum fit Impersonale; ut, *Amatur, amabatur, amatum est,* vel *fuit,* &c.

Participium.

Participium est Adjectivum à Verbo derivatum; ut, *Amans, amatus* &c. ab *Amo.*

Finita in *ans* & *ens* sunt tertiæ declinationis; *us* primæ & secundæ.

DICTIO INDECLINABILIS.

Dictio indeclinabilis est, quæ terminationem non mutat; ut, *Ita, Non,* &c.

Quadruplex statuitur *Conjuctio,* Præpositio, *Adverbium Interjectio.*

Conjunctiones.

Et, Ac, Atque, Que, Nec, Neque, Neu, Neve, Seu, Sive, Aut, Vel, Ve, &c. copulant plerunque similes Casus, vel Modos; ut, *Amo patrem, & matrem. Obedio patri, matrique, Scribe, aut lege,* &c.

Præpositiones Accusativum regentes.

Ad, Apud, Ante, Adversus, Contra, Cis, Citra Circa, Circum, Circiter, Erga, Extra, Supra, Infra, Intra, Juxta, Ob, Pone, Prope, Propter, Per, Præter, Post Penes, Secus, Secundum. Trans, Ultra; ut, *Ad scholam Apud patrem. Adversus* vel *adversum hostes,* &c.

Ablativum regentes.

Ab, Ab, Abs, Absque, Cum, Coram, Clam, De, E. Ex, Pro Præ, Palam, Procul, Sine, Tenus; ut, *Accepi à patre; ab avo; abs te,* &c.

Accusativum, & Ablativum regentes.

In, Sub, Super, Subter; ut, *Eo in scholam. Sedeo,* aut *ambulo in schola. Eamus sub umbram, Sedeamus sub umbra,* &c.

Adver-

Adverbia	in loco;	ut,	**Hic, illic, istic.**
	ad locum;		**Huc, illuc, istuc.**
	per locum;		**Hac, illac, istac.**
	ex loco;		**Hinc, illinc, istinc.**
	quantitatis;		**Parum satis,**
	qualitatis;		**Doctè, sapienter.**
	temporis;		**Heri, hodie, cras:**
	numeri;		**Semel, bis, ter, &c.**

Interjectiones.

Ha, Ha, He,

Admonitio.

Voces non dictæ vel simpliciter ***Adverbia***, aut ***Dictiones indeclinabiles*** nuncupentur.

Quatuor communes Regulæ.

1. Adjectivum & Substantivum conveniunt in Genere, Numero, Casu. ***Meus Pater. Mea mater. Meum caput.***
2. Verbum convenit cum Nominativo in Numero & Persona. ***Ego ludo. Tu legis. Petrus scribit. Vos statis.***
3. Unum Substantivum regit aliud in Genitivo, ***Domus patris. Liber Præceptoris.***
4. Verbum Activum regit Accusativum. ***Scribo epistolam, Osculor matrem.***

PRIMA PARS GRAMMATICÆ.



Res sunt Grammaticæ Partes: Prima voces flectit: Secunda eas in oratione construit; Tertia syllabarum quantitatem docet.

Duo sunt Libri primæ partis: prior de *Nominibus*, posterior de *Verbis* agit.

CAP. I.

De Generibus Nominum.

Omne Nomen marem denotans Masculinum est.

Ad hanc Regulam pertinent	nomina	Virorum;	ut.	*Petrus.*
		Deorum;		*Jupiter.*
		Angelorum;		*Michae[l]*
		Ventorum;		*Eurus.*
		Officiorum virilium;		*Rex. Pater.*
		Animalium masculorum		*Leo. Taurus.*

Omne

Omne Nomen Fœmellam denotans Fœmininum est.

Ad hanc Regulam pertinent nomina
- Mulierum; ut, *Maria.*
- Dearum; *Juno.*
- Nympharum; *Echo.*
- Furiarum; *Alecto.*
- Officiorum muliebrium; *Regina. Mater.*
- Animalium fœmininorum; *Leæna. Vacca.*

Omne Nomen sub una terminatione & marem, & Fœmellam denotans, est communis generis.

Hic & hæc Parens, *Dama*, Passer, &c.

ANNOT.

1. Ab his tribus Regulis excipe Appellativa in um; *Hoc Mancipium, Scortum*, &c.

2. Pro Masculino, Fœminino, Neutro brevitatis gratiâ utimur *Hic Hæc, Hoc.*

Discrimen inter Genus dubium & commune.

1. Nomen dubii Generis est, quod in vario Genere pro tuo arbitrio locare possis; ut, *Hic*, vel *hac Finis*; *Hic*, aut *hoc Vulgus*. At Nomen communis Generis in hoc, aut illo Genere ponendum est secundum diversam ipsius significationem; ut, *Hic Parens* pro patre; *Hæc Parens* pro matre. *Hic Dama* pro mare; *Hæc Dama* pro fœmella. &c. Quod si certum sexum non intelligas, in eo plerunque ponitur Genere, cujus est vocis terminatio; ut, *Hæc Aquila*; quia Nomen in *a* primæ declinationis est Fœmininum. *Hic Passer*; quia finita in *er* Masculina sunt. Interdum non vocis terminatio, sed Generis dignitas consideratur; ut apud Virg. *Talpæ oculis capti.* Si autem

autem terminatio sit Neutri generis; ut, *ar*, in Masculino ponuntur *Hic Turtur Vultur*, &c.

2. Diligenter Notandum, multas voces esse communis generis quoad significationem, non tamen quoad constructionem; e. g. *Homo*, & *Fur* utrumque sexum denotant, nescio tamen, an unquam reperias *Mala homo*, aut *Cauta fur*. Apud Plaut. legas, *Fures estis ambæ.* Non tamen inde sequitur, hanc vocem *Fures* construi cum adjectivo *Ambæ* : sic enim *Animal* in hac oratione *Animalia estis ambæ*, construeretur cum adjectivo fœminino. Itidem *Virgo*, & *aquila* utrumque denotant sexum, fallor tamen, an tale quicquam invenias, *Castus virgo*; aut *Magnus aquila.* Ad discernendum autem sexum addi interdum solent hæ voces *Mas*, & *Fœmina*; ut, *Mas aquila. Fœmina piscis*; ut apud Ovid.

——— cum quo sua gaudia jungat,
Invenit in media fœmina piscis aqua.

3. Hinc volunt quidam, istos honoris titulos sic proferri *Dux fœmina*; *Comes fœmina*, &c. Alii *Ducissa*, *Comitissa* scribendum aiunt.

Omne Nomen indeclinabile Neutrum est.

Hoc A, B, Alpha, Beta, Fas, Nefas, &c.

ANNOT

1. Sic *Velle* pro *Voluntas*; *Scire* pro *Scientia*; ut apud (Pers.
Velle suum cuique est nec voto vivitur uno.
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.

Nomen arboris Fœmininum est.

Hæc Pomus, pyrus, &c.

At *Hoc Acer, Robur, Siler, Thus. Hic Oleaster, Hic aut hoc suber*,

Interdum sequuntur Genus terminationis; *Hic Cupressus, pinus, pinaster*, &c.

A primæ declinationis Fœmininum est; Tertiæ Neutrum.

Hæc penna, æ. Hoc Thema atis, &c.

ANNOT.

1. Interdum *Pascha æ.* Primæ; sæpius *atis* Tertiæ; aliquando

aliquando indeclinabile reperitur. *Cometa*, & *Planeta* Masculina sunt; servant enim Genus, quod habent apud Græcos, licet terminatio mutetur: quod in aliis etiam vocibus videre est.

E Primæ declinationis Fœmininum est, Tertiæ Neutrum.

Hæc Grammatice, ces. Hoc Sedile, is, &c.

O masculinum est.

Hic sermo, &c.

Verbalia in *io* Fœminina sunt; ut *Dictio, Lectio*, a *Dico* & *Lego*.

Item finita in *do*, & *go* plures, quam duas syllabas habentia; ut, *Formido*, *Imago*, &c. Quibus addas *Caro*, *Grando*, & *Talio*. At *Hic Harpago*. & *Pugio*.

Finita in *U*, *G*, *L*, *M*, *T*, Neutra sunt.

Hoc Genu, Lac. Mel, Templum, Caput, &c. *Sal* etiam *Hic*.

Finita in *N*, Masculina sunt.

Hic Pecten, Canon, &c.

Finita in *men* Neutra sunt; *Hoc Carmen*, &c.

Finita in *on* secundæ declinationis Neutra sunt; ut, Hoc *Colon*. Quibus addas *Gluten, Inguen*, & *Unguen*. *Hæc Icon* & *Sindon*.

A R, & *U* R, Neutra sunt.

Hoc Calcar, Guttur, &c. Hic *Furfur*.

E R Masculinum est.

Hic Liber, &c.

Hoc Cadaver, Iter, Spinter, Ver, Verber, Uber. Hic, aut hæc Linter.

Semina terræ Neutra sunt; *Hoc Piper, Zinziber*, &c. At Hic *Cucumer*.

O R Masculinum est.

Hic *Amor*. &c.

Hoc Cor, Æquor, Marmor. Hæc Arbor.

AS

AS Tertiæ declinationis Fœmininum est.

Hæc Pietas &c.

At *Hic Adamas*, & *As*, *Hoc Vas vasis.*

ES Fœmininum est.

Hæc Merces, &c.

At *Hic*, *aut hæc Dies*; *Hoc Æs*; *Hic* Pes, Paries, Poples, &c.

ANNOT.

1. *Hic* etiam *Ames*, *Cespes Fomes*. *Gurges*, *Palmes*, *Stipes*, *Trames*, *Termes*, *Tudes* & aliquando *Merges*.

Multa Græca in es Masculina, vel Neutra sunt; *Hic Sorites*; *Hoc Hippomanes*, &c.

IS Fœmininum est.

H*æc* Navis &c.

Finita in *nis* Masculina sunt; ut, *Crinis* Panis, &c. At Hic, *aut hæc Finis*, *Clunis*.

Mascula *Ensis*, *Mensis*, *Lapis*, *Orbis*, *Pulvis*, *Sanguis*.

ANNOT.

1. *Hic* etiam *Aqualis*. *Axis*, *Callis*, *Cossis*, *Caulis*, *Collis*, *Cucumis*, *Fascis*, *Fustis*, *Follis*, *Postis*, *Sentis*, *Torris*, *Vectis*, *Vepris*, *Unguis*. Item partes *Assis*; ut, *Hic Octussis*, *Decussis*, &c.

2. Nomina in *is* valde incerta sunt, Lucret: *Multa cinis*: Enn: *Sublata lapides*, &c.

OS Masculinum est.

Hic *Mos*, &c. At Hoc *os*; H*æc cos*, & *Dos*.

ANNOT.

1. Græca in *os* secundæ declinationis plerunque Fœminina sunt; *Hæc Eremos*, *Synodos*, &c. Latini hæc in *us* vertunt; ut, *Eremus*. *Hoc Chaos*, *Epos*, *Melos*.

2. Finita in *os*, aut *or* ejusdem sunt generis, cujus est terminatio *or* e. g. *Hic Honos*; quia *Hic Honor*; *Hæc Arbos*, quia *Hæc Arbor*, &c.

US secundæ, aut quartæ declinationis Masculinum est.

Hic *Ventus*, *Fructus*, &c.

At

At Hæc *Domus*, *Humus*, *Manus*.

ANNOT.

1. *Hæc* etiam *Alvus*, *Colus*, *Laus*, *Porticus*, *Specus*, *Tribus*, *Vannus*. *Hic*, *aut hæc Carbasus*, *Faselus*, *Ficus*, *Grossus*. Hoc *Pelagus*. & *Virus*; interdum Hic *Pelagus*. *Hic*, *aut hoc Vulgus*: *Hic Acus aci*; Hæc *Acus acus*; Hoc *Acus aceris*. Græca in *us* vide in Regula præcedente.

US Tertiæ Neutrum est.

Hoc *Tempus* &c.

Quæ habent *udis*, vel *utis* in Genitivo, Fœminina sunt; ut, *Palus paludis*; *Virtus virtutis*, &c. Quibus addas *Laus*, & *Fraus*.

Nomen in *s*, cui præcedit Consonans. Fœmininum est.

Hæc *Trabs*. *Mens*, *Stips*, *Pars*, &c.

At Hic *Dens*, *Fons Mons Pons*.

ANNOT.

Hic etiam *Rudens*, *Torrens*, *Chalybs*, *Hydrops*. Hic *aut hæc Adeps*, *Forceps*, *Scrobs*, & *Stirps*, pro trunco arboris; Hæc autem pro sobole. Masculina sunt partes assis; ut, *Triens*. i. e. tertia pars assis; *Quadrans* i. e. quarta pars.

X Fœmininum est.

Hæc *Pax Lex*, *Pix*, &c.

Polysyllaba (i. e. Multisyllaba) in *ax*, & *ex* Masculina sunt; Hic *Thorax*, *Apex*. &c.

ANNOT.

1. At Hæc *Fornax*, *Similax*, *Carex*, *Forfex*, *Suppellex*, *Vibex*, *aut hæc Cortex*, Imbrex, *Obex*, *Pumex*, *Ramex*. Item Hic, *aut hæc Onyx*, *Sandix*, *Silex*, & *Tradux*. Hic *Grex*, *Calix*. *Fornix*, *Spadix*, *Varix*. Quibus addas orta ab *Uncia*; ut, *quincunx*, *Septunx*, &c.

POSTSCRIPTUM.

Nonnullas voces consultò omisimus, satius esse judicantes inter legendum eas notare quam Præceptis hic describere.

2. Nomina Regionum, Insularum & Urbium, ut

plurimum, terminationum Regulas sequuntur; e.g. *Hæc Galia, Sicilia*; *Hoc Londinum*, &c. At finita in *us* fœminina sæpius sunt; *Hæc Ægyptus, Corinthus*, &c. Quod fit, vel quia Fœminina sunt apud Græcos; vel quia subintelligitur vox generalis, *Regio, Insula*, vel *Urbs*; de quo in secunda Grammaticæ parte.

3. Nomina pluralis tantum numeri datas regulas sequuntur; e.g. *Hæ Nuptiæ*; quia, si haberet singularem, esset *Hæc Nuptia*.

4. Adjectiva sunt omnis generis; ut, *Hic Justus, hæc justa, hoc justum* primæ, & secundæ declinationis: *Hic, hæc, hoc felix*; *Hic, & hæc Omnis*; *& hoc omne*; *Hic Saluber, hæc salubris, hoc salubre* Tertiæ.

CAP. II.

De prima, secunda quarta, & quinta Declinationibus, quoad communem flectendi modum in Vestibulo satis dictum; hic diversas tantum quasdam terminationes trademus.

ANNOT.

In Primam Declinationem.

1. Prima Declinatio quatuor habet terminationes; unicam latinam, *a*; & tres græcas, *as*, *es*, *e*. *Æneas*, *Anchises*, *Epitome*.

2. As habet in Accusativo *am* vel *an*; *Thomas Thomam*, vel *Thoman*. Sic Græca in *a*; *Maia Maiam*, vel *Maian*.

3. *Es*, & *E* sic declinantur.

Nom.	*Anchises.*	*Epitome.*
Gen.	*Anchisæ.*	*Epitomes.*
Dat.	*Anchisæ.*	*Epitomæ.*
Acc	*Anchisen.*	*Epitomen.*
Voc.	*Anchise.*	*Epitome.*
Abl.	*Anchise.*	*Epitome.*

4. Es aliquando in *a* mutatur. *Anchis â genetore* Virg.

5. Finitum in *a* præcedente vocali format Genitivum interdum in *as* more græco, *Familia familias*, &c. Hinc *Pater Familias* dicimus.

6. Apud Poetas reperies *ai* pro *æ*. *Aulai in medio.* Virg. pro *aulæ*.

7. Quædam in Dativo Plurali habent *abus*; ut, *Dea Anima, Filia, Equa*, &c. *Deabus, Animabus*. Interdum tamen in *is* leges. *Tullius salutem dicit Terentiæ, & Tulliola duabus animis suis*.

De Vocativo omnium declinationum

Vocativus est similis Nominativo.

1. Excipe Propria græca in *s*, quæ plerunque auferunt *s*: ut, *Thomas, Thoma; Orpheus, Orpheu; Paris, Pari*, &c. à Propriis vero in *ius* aufer *us*; ut, *Virgilius, Virgili; Georgins, Georgi*, &c.

2. Appellativa secundæ declinationis in *us* vertuntur in *e*; ut, *Ventus, vente*, &c. Sic & propriis; ut, *Jacobus, Jacobe*, &c. At *Deus, Filius, Meus* in Vocativo *Deus, fili, mi*.

3. Vocativus pluralis & Nominativus semper sunt similes; sic Dativus & Ablativus.

CAP. III. ANNOT.

In secundam declinationem.

Terminationes	latinæ,	*er*;	ut,	*Liber.*
		ir;		*Vir.*
		ur;		*Satur.*
		us;		*Ventus.*
		um;		*Templum.*
	græcæ,	*eus*;		*Orpheus.*
		os;		*Synodos.*
		on;		*Colon.*

1. Genitivus vulgo tot habet syllabas, quot Nominativus; ut, *Liber, libri*, &c. At hæc cum paucis aliis plures habent, *Adulter, Asper, Exter, Gener, Lacer, Levir, Miser, Presbyter, Prosper, Puer, Socer, Vir*. Item orta à *Fero* & *Gero*; ut, *Dapifer, Laniger*, &c. Interdum tamen reperies *Aspri, Extri*, pro *asperi, exteri*.

2. *Os* & *on* declinantur, ut *us*, & *um*. nisi quod formant etiam Accusativum in *on*; ut, *Synodos synodum vel synodon*. Et aliquando in *o* more Attico; *Ad montem Atho*, Liv. Quæ terminatio reperitur etiam in Genitivo, *Androgeos, Androgeo*.

3. *Eus* sic declinatur

Nom.

Nom.	*Orpheus*	Acc.	*Orphea.* *Orpheon.* *Orpheum.*
Gen.	*Orphei.* *Orpheos.*	Voc.	*Orpheu.*
Dat.	*Orphei.* *Orpheo.*	*Abl.*	*Orpheo.*

4. Genitivus pluralis aliquando fit in *on* more græco. Tib. *Cimmerion etiam obscuras accessit ad oras*; pro *Cimmeriorum.*

5. *Ambo* & *Duo* sic flectuntur.

N. V.	*ambo,*	*a,*	*o.*
Gen.	*amborum,*	*arum,*	*orum.*
D. A.	*ambobus*	*abus,*	*obus.*
Acc.	*ambos*	*as,*	*o.*

6. Reperies interdum *Ambo*, *Duo* pro *Ambos*, *duos*.

7. *Alter*, *Uter*, *Neuter*, *Nullus*, *Ullus*, *Solus*, *Totus* habent *ius* in Genitivo, *i* in Dativo; idque in omni genere: *Alterius alteri*; *Utrius utri*, &c. Reliqui Casus regulares sunt. At apud Ter. invenias *Nulli consilii sum.* *Neuter* in Præceptis Grammaticalibus habet *Neutri* sæpius, quam *Neutrius* e. g. *Finita in* UM *sunt Neutri generis.*

CAP. IV.

Tertia Declinatio undecim habet literas terminales: *Thema*, *Sedile*, *Caro*, *Lac*, *David*, *Mel*, *Carmen*, *Præceptor*, *Lapis*, *Caput*, *Lux*.

GENITIVUS.

a capit *tis.*
Thema thematis, &c.

e mutatur in *is.*
Sedile sedilis, &c.

o capit *nis.*
Sermo sermonis, &c.

at Fœminina in *do*, & *go* habent *inis*
Grando Grandinis, &c.
Origo originis, &c.
Quibus addas

Apollo

Apollo	inis.
Cardo	
Cupido	
Homo	
Margo	
Nemo	
Ordo	
Turbo	
Virgo	
Unedo	*unedonis.*
Caro	*carnis.*
Anio	*anienis*
Nerio	*nerienis.*
Lac	*lactis.*
David	*davidis.*

l capit *is.*
Animal animalis, &c.

at

Fel	*fellis.*
Mel	*mellis*

n capit *is.*
Titan titanis, &c.

at

Neutra in *on inis.*
Carmen carminis, &c.
Sic *Pecten*, & Orta á *Cano*; ut, *Tibicen*, &c.
Phaeton phaetontis:

r capit *is.*
Calcar calcaris, &c.

at

Far	*farris*
Hepar	*hepatis.*

Finita in *ber* dant *bris.*
Saluber *salubris*, &c.
Finita in *cer* dant *cris.*
Alacer *alacris*, &c.
Latina in *ter* dant *tris.*

Frater	*fratris*, &c.
Pater	*patris.*
Mater	*matris*
Iter	*itineris.*
Jupiter	*Jovis.*
Later	*lateris.*
Cor	*cordis.*
Ebur	oris.
Femur	
Jecur	
Robur	

as dat *atis.*
Pietas *pietatis.*

at

As	*assis.*	
Mas	*maris.*	
Vas	*vadis*;	hic.
Vas	*vasis*;	hoc.

Græca Masculina *antis.*
Gigas *gigantis*, &c.
Fœminina & communia *adis.*
Lampas *lampadis.*
Arcas *arcadis*, &c.

es mutatur in *is.*
Nubes *Nubis*, &c.

at

Multa græca dant *etis* longum.
Magnes *magnetis*, &c.
Quibus addas *Locuples*, *Mansues* Quies.
Hæc dant *etis* breve.

Abies

Abies
Aries
Heres
Indiges
Interpres
Paries } *etis.*
Perpes
Præpes
Seges
Teres

Non dicta Masculini, aut Communis generis dant *itis.*

Eques *equitis.*
Miles *militis*, &c.
Vates *vatis*
Verres *verris.*
Hæres *hæredis.*
Merces *mercedis.*
Pes *pedis.*

Orta à *sedeo* *idis.*

Obses *obsidis*, &c.
Ceres *cereris.*
Æs *æris.*
Præs *prædis*

is non mutatur.

Navis *navis*, &c.

at

Cuspis *cuspidis.*
Lapis *lapidis.*

His addas multa græca.

Paris *paridis*, &c.

Dis
Lis
Quiris } *itis.*
Samnis.

Charis *charitis.*
Cinis *cineris.*
Pulvis *pulveris.*
Glis *gliris.*
Sanguis *sanguinis.*
Semis *semissis*

Quædam in is [illegible] *entis.*

Simois *simoentis*, &c.

os format *otis.*

Dos *dotis*, &c.

at

Flos
Glos
Honos } *oris.*
Mos
Ros

Os *oris.*
Os *ossis.*

Heros
Minos } *ois.*
Thos
Tros

Bos *bovis.*
Custos *custodis.*

us oris breve.

Tempus *temporis*, &c.

Comprativus gradus dat *oris* longum.

Pejus *pejoris*, &c.

Acus

Acus
Fœdus
Funus
Genus
Hulcus
Latus
Munus
Olus
Onus
Opus } *eris.*
Pondus
Rudus
Scelus
Sidus
Vellus
Venus
Vetus
Viscus
Vulnus

Fœnus
Pignus } *eris, vel oris.*

Monosyllaba dant *uris.*

Mus	*muris*, &c.
Grus	*gruis.*
Sus	*suis.*
Tellus	*telluris.*
Ligus	*liguris.*
Intercus	*intercutis.*

Orta à *pûs* dant *odis.*

Tripus *tripodis*, &c.

Incus
Palus
Subscus } *udis.*

Reliqua Fœminina *utis.*

Juventus
Senectus
Servitus
Virtus } *utis.*

Quædam græca *untis.*

Opus	*opuntis*, &c.
Fraus	*fraudis.*
Laus	*laudis.*

Pone *i* inter *b* & *s*, aut *p* & *s*.

Trabs	*trabis*, &c.
Stips	*stipis*, &c.

Polysyllaba mutant *e* in *i*

Calebs	*calibis*, &c.
particeps,	*participis*, &c.
Auceps	*aucupis.*
Puls	*pultis.*
Hyems	*hyemis.*

Finita in *ns*, aut *rs* mutant *s* in *tis.*

Mons	*montis*, &c.
Pars	*partis*, &c.

at (ris

Frons frondis folium arbo-
Lens, *lendis* pediculi pullus

Glans	*glandis.*
Nefrens,	*nefrendis.*

Orta ex *Cor*, & *Pendo* mutant *s* in *dis.*

Concors	*concordis*, &c.
Libripens	*libripendis*, &c.
Iens	*euntis.*

Sic Composita.

Abiens *abeuntis.*
Adiens *adeuntis*, &c.
At *Ambiens* *ambientis.*

Caput *capitis.*

Composita *cipitis*

Occiput	*occipitis.*
Sinciput	*sincipitis*
Anceps	*ancipitis.*

Præ-

Praeceps	*praecipitis*, &c.	Sic multa graeca;	
x mutatur in *cis*.		*Sphinx*	*sphingis*, &c.
Lux	*lucis*.	*Conjux*	*conjugis*.
Felix	*felicis*, &c.	*Nix*	*nivis*.
		Nox	*noctis*.

at

Aquilex, Frux, Grex, Lex, Rex, Remex } gis.

Senex	*senis*.
Suppellex	*suppellectilis*.

Pauca graeca dant *actis*.

Hylax *hylactis*, &c.

1. Notandum Polysyllaba mutare *e* in *i*; ut *Apex*, *apicis*; *Remex* *remigis*, &c. Excipe *Aquilex*, *Celex*, *Halex*, *Lelex*, *Myrmex*, *Resex*, *Vervex*.

Quatuor sunt graecae terminationes, { *ei*; *i*; *os*; *us*; } ut, { *Ulissei*. *Achilli*. *Paridos*. *Didus*. }

DATIVUS.

Dido contractè ro *didoï* & hoc pro *Didoni*.

Dativus fit in *i*.

Lapis lapidi, &c.

ACCUSATIVUS.

Accusativus fit vulgo in *em*.

Lapis Lapidem, &c.

ANNOT.

Accusativus quinque habet terminationes { *em*; *im*; *in*; *a*; *o*; } ut, { *Caro* *carnem*. *Vis* *vim*. *Alexis* *Alexin*. *Gigas* *giganta*. *Dido*, *dido*. }

1. *Bipennis*, *Buris*, *Clavis*, *Febris*, *Navis*, *Pelvis*, *Pestis*, *Puppis*, *Restis*, *Securis*, *Torquis*, *Turris* habent *em*, vel *im*.

2. *Amussis*, *Cucumis*, *Ravis*, *Sitis*, *Tussis*, *Vis*. solū *im* dant.

3. Graeca crescentia in Genitivo dant *em*, vel *a*; non crescentia *im*, vel *in*. e. g. *Lampas* in Genitivo *lampadis*,

ergo

ergo *lampadem*, vel *lampada*, &c. Alexis in Genitivo *Alexis*, unde in Accusativo, *Alexim*, vel *Alexin*, &c. Atque hinc est, quod *Paris* quatuor modis formet Accusativum; *Paridem*, *parida*, *parim*, & *parin*; quia est *paridis*, *paridos*, & *paris* in Genitivo.

4. Postremo Notandum, de Masculino tantum, & Fœminino hic fieri mentionem; Neutrum enim Nominativi retinent terminationem.

ABLATIVUS.

Neutra in *al*, *ar*, *e*, habent *i*.

Animal, *Calcar*, *Sedile*; *animali*, *calcari*, *sedili*.

Excipe Hepar, Jubar, Nectar, Sal.

Si Accusativus sit in *im*, aut *in*, Ablativus habet *i*.

Vis, *vim*, *vi*; *Alexis*, *Alexin*, *Alexi*, &c.

Si Accusativus sit in *em*, aut *im*, Ablativus habet *e*, vel *i*.

Clavis, *clavem*, vel *clavim*; hinc *clave*, vel *clavi*.

Adjectiva habent *e*, vel *i*.

Felix, *felice*, vel *felici*; *Melior*, *meliore*, vel *meliori*, &c.

Excipe, ubi Neutrum sit in *e*; Hic & hæc, *Dulcis*, hoc *dulce*. Hinc *dulci*, &c. Quibus addas *Plus*, *pluri*.

Non dicta habent *e* tantum; ut & hæc duo Adjectiva, *Pauper*, & *Sospes*.

ANNOT.

1. Apud Poetas *e*, pro *i* interdum videas; ut, *Mare*, pro *mari*; Ovid.

Exiguum pleno de mare demit aquæ.

2. Et contra, *i* pro *e*; *Vesperi domum revertor* Ter. pro *vespere*. *Redeunt ruri rustici*, Plaut. pro *rure*.

3. *Aprilis*, *Octobris*, &c. Adjectiva sunt; ideoque formant Ablativum in *i*: supprimitur enim *Mensis*.

NEUTRUM PLURALE.

Si Ablativus singularis sit in *i*; pone *ia*; si in *e* tantum, *a*.

Animal,

Animal, animali, animalia; *Felix felice*, vel *felici, felicia*, &c. *Caput, capite, capita*; &c.

Excipe Comparativum gradum; *Melior, meliori, meliora*, &c. Sic, *Vetus, veteri, vetera*.

GENITIVUS PLURALIS.

Si Ablativus singularis habet *i*, pone *ium*; si *e* tantum, *um*.

Calcar, calcari, calcarium; *Felix, felici, felicium*, &c. *Caput, capite, capitum* &c.

ANNOT.

1. A priore parte Regulæ excipe comparativum gradum; *Melior, meliorum*, &c. At *Plus, plurium*.

2. Excipe etiam *Artifex, Concors, Dives, Inops, Memor, Opifex, Supplex, Vetus, Vigil*, Item Composita â *Capio*; ut, *Municeps, Particeps*, &c.

3. Quædam habent *um*, vel *ium*; *Anceps ancipitum*, vel *ancipitium*, &c. Sed hoc plerunque fit, cum eadem vox diversa significat; ut, *Parens* i. e. Pater, aut, mater, *parentum* vulgo format: at Parens, i. e. obediens *parentium* sæpius. Hoc Adjectivum, illud substantivum est.

4. A posteriore parte Regulæ excipe Monosyllaba (i. e. Unisyllaba) in *as*; *Mas, marium*; *Vas, Vadium*, &c. Polysyllaba plerunque habent *um*; *Facultas, facultatum*, &c. Interdum *ium*, *Civitatium*, Justin. *Optimatium*, Cic.

5. Nomina in *es*, aut *is*, non crescentia in Genitivo, habent *ium*; *Sedes sedis, sedium*; *Navis, navis, navium*, &c. Hinc excipe *Canis, Panis, Juvenis, Indoles, Vates*. Si deest singularis, fingi oportet; ut, *hi Manes, manium*; quia, si singularem haberet; esset *manes*, vel *manis*; & in Genitivo *manis*.

6. Monosyllaba habentia duas in fine Consonantes, dant *ium*; *Ars artium*; *Mons montium*; *Urbs urbium*, &c. Quibus addas *Caro, Cor, Cos, Dos, Faux, Glis, Lis, Linter, Nix, Nox, Os*; & Orta ab *Unica*; ut *Septunx*, &c.

7. Plurimæ sunt Voces, quæ raro in Genitivo leguntur

tur: quales, *Pax*, *Fax*, *Fæx*, *Nex*, *Pix*, *Lux*, *Mel*, *Fel*, *Sol*, *Glos*, *Rus Pus Jus*, *Rus*. &c. Quod si *Jus*, aut *Rus* proferenda essent, satius est dicere, *jurum*, *rurum* quam *jurium*, aut *rurium*: quia dicimus *jura*, non *juria*. At plaut. *Legum, atque jurium fictor*.

DATIVUS.

Dativus fit in *ibus*.

Lapidibus, &c.

ANNOT.

1. *Bos* habet *bobus*: & in Genitivo *boum*.

2. Græca in *ma* dant sæpius *is*: ut, *Diadema*, *diadematis*, &c.

3. Reperitur hic Casus nonnunquam habere *in*: Arcas, *arcadibus*: & *arcasin*.

ACCUSATIVUS.

Accusativus fit in *es*.

Lapides, &c.

ANNOT.

Accusativus habet quatuor terminationes, { *es*; *eis*; *is*: *as*: } ut, *Omnes*. vulgo / *Omneis* raro. / *omnis* contracte / *Gigantas*. græce

CAP. V. ANNOT.

In quartam declinationem.

1. Duæ sunt terminationes, *us*, & *u*: hoc in singulari indeclinabile est.

2. Genitivus interdum fit in *uis*; *Hujus anuis gratia*, Ter. Dativus in *u*: *Parce metu*, Virg.

3 *Acus*, *Arcus*, *Artus*, *Ficus* Lacus, Partus, *Portus*, *Specus Quercus*, *Tribus*, *Veru*, formantur in *ubus* in Dativo plurali.

Jesus in Accusativo Jesum: reliquis Casibus Jesu.

5 De quinta declinatione hoc tantum addimus subinde à fine dictionis auferri literam: ut apud Virg. *Die*, pro *diei*:

Libra die somnique pares ubi fecerit horas.

CAP. VI. ANNOT.

In Nomina Composita.

1. Sim-

1. Simplex, & Compositum eodem modo plerunque flectuntur; ut, *Pes, pedis*; *Bipes, bipedis*, &c. Multa excipiuntur; e, g. *Sanguis, sanguinis*: at *Exsanguis* in Genitivo *exsanguis*. Sic, *Manus*, in Genitivo *manus*; at *Centimanus centimani*, &c.

2. Dictio composita ex duobus Nominativis per utrumque flectitur; *Respublica, reipublicæ, rempublicam*, &c. At *Alteruter alterutrius, alterutri*; non, *alteriusutrius*. Sic *Leopardus leopardi*; non *leonispardi*, &c.

3. Composita ex Nominativo, & Genitivo per Nominativum tantum declinatur; *Jurisperitus*, (ex *jus*, & *peritus*) *jurisperiti jurisperito, jurisperitum*, &c.

4. Composita ex duobus Genitivus utraque manet inflexibilis; ut, *Hujusmodi*; nunquam *huicmodo*, &c.

CAP. VII.

IRREGULARIA.

1. Irregulare est, quod à communi declinandi modo desflectit: estque *Abundans, Deficiens*, aut *Varians*.

ABUNDANTIA.

2. Abundans est, quod vario modo efferre possis.

3. Voces adundant, vel sola terminatione, aut sola declinatione; vel terminatione, & declinatione simul; vel varie formando Genitivum, aut quemvis alium Casum; vel denique & genere, terminatione, & declinatione.

Hæc	*Arbor* / *Arbos*	*arboris*	abundant	sola terminatione
Hæc	*Laurus*	*lauri* / *laurus*	abundant	sola declinatione.
Hæc	*Hebdomada* / *Hebdomas*	*æ* / *adis*	abundant	terminatione, & declinatione.
Hic	*Paris*	*paris* / *paridis*	abundant	varie formando Genitivum, vel Accusativum.
Hæc	*Clavis*	*clavem* / *clavim*	abundant	varie formando Genitivum, vel Accusativum.
Hoc	*Colluvium*	*ii.*	abundant	& genere, terminatione, & declinatione.
Hæc	*Colluvio* / *Colluvies*	*onis* / *ei*	abundant	& genere, terminatione, & declinatione.

ANNOT.

ANNOT.

4. Innumeræ sunt voces, quas diversimode proferas: e.g. *Ficus* in Genitivo *fici*, vel *ficus*; *Domus domi*, vel *domus*, &c. At sæpe in diversa significatione; *Domi* enim solummodo usurpatur respondendo hujusmodi Quæstioni, *Ubi est pater?* Respondetur, *Est domi*; non tamen, *Est in cacumine domi*, sed *domus*. Præterea paucæ voces per omnes Casus, in diversis reperiuntur Declinationibus e. g *Domo* in Dativo, *dome* in Vocativo, *domis* in Dativo, & Ablativo pluralibus vix apud Vetustissimos reperies.

5. Plurima in prima, vel tertia declinatione reperiuntur e. g. *Juventa juventæ*, vel *juventus juventutis*; *Senecta senectæ* vel *senectus senectutis* &c. Multa in prima, vel quinta leguntur; ut, *Avaritia*, vel *avarities*, *Duritia* vel *durities*. &c.

6. Composita ex *Animus*, *Clivus*, *Frænum*, *Jugum*, *Norma* cum multis aliis sunt primæ. & secundæ; vel tertiæ declinationis: *Unanimus unanima, unanimum*, vel *unanimis, unanime*, &c.

7. Diligenter Notandum non omnem vocem varie flexilem Abundantibus esse accensendam e. g. *Os oris*, & *ossis* Abundans non est; quia *Os oris* aliud significat, quam *Os ossis*.

DEFICIENTIA.

8. Deficiens est, cui aliquid deest; ut, *Nuptiæ nuptiarum*: caret enim Singulari.

INDECLINABILIA.

9. Nomina in *u* non declinantur in Singulari; ut, *Cornu*.

10. Nomina in *i* nec in Singulari, nec Plurali; ut, *Gummi*, *Frugi*. Item nomina literarum; ut, *a*, *b*, *c*, *alpha beta*, &c. Sic numerus cardinalis à *Quatuor* usque ad *Centum*; ut, *Quatuor quinque Sex*. &c. Quibus addas *Fas Nefas*. *Nil*, *Nihil*, *Tot Quot*, *Quotquot*, *Quotcunque*, *Instar* *Necesse*, *Præsto*, cum innumeris aliis.

11 Nonnulla in quibusdam tantum Casibus leguntur; ut, *Astu*, *Promtu*; *Diu*, *Noctu*, *Jussu* in Ablativo solum

lom legi solent; *Inficiæ*, *inficias*, *Suppetiæ suppetias*, in Nominativo, & Accusativo plurali tantum reperias.

12. Quædam uno, aut altero casu destituuntur. e.g. *Precis preci*, *precem*, *prece* : *Vicis*, *vici*, *vicem*, &c. Deest Nominativus. *Vis*, *vis*, *vim*, *vi*. in Dativo non legitur. In plurali, *vires*, *virium*, *viribus* : Interdum in Accusativo *Veis*, & contracte *vis* : ut apud Lucret.

Et quo quisque magis vis multas possidet in se.

13. *Ego*, *Is*, *Ille*, *Ipse*, *Iste*, *Idem*, *Quis*. Vocativo carere volunt : at Cic. *O nox illa*, *quæ tantas tenebras huic urbi attulisti !*

SINGULARI DESTITUTA.

Cœlites,	*Ædes*,	*Idus*,	*Arma*,	*Mapalia*.
Manes,	*Diræ*,	*Induciæ*,	*Belaria*	*Mœnia*.
Majores,	*Divitiæ*,	*Insidiæ*,	*Castra*,	*Munia*.
Minores,	*Exequiæ*,	*Kalendæ*,	*Cibaria*,	*Ostrea*.
Penates,	*Exuviæ*,	*Literæ*,	*Comitia*,	*Præcordia*.
Primores,	*Feriæ*,	*Minæ*,	*Compita*,	*Rostra*.
Posteri,	*Fores*,	*Nonæ*,	*Exta*,	*Serta*.
Superi,	*Grates*,	*Nugæ*,	*Magalia*,	*Sponsalia*.

14. His addantur nomina Librorum : ut, *Biblia*, *Chronica*, *Bucolica*, *Georgica*, &c. Ludorum : ut, *Apollinares*, i. e. ludi in laudem Apollinis : *Circenses*, i. e. ludi, qui in circo fiebant : Festorum: ut *Bacchanalia*, *Saturnalia* : i. e. Bacchi, & Saturni festa. Urbium ut : ut *athenæ*, *Parisii*, &c. Numerorum : ut, *Duo*, *Tres*, *Quatuor*, &c. Postremo Complura alia : ut, *Ambages*, *Charites*, *Latebræ*, *Tenebræ*, *Tot*, *Quot*, *Aliquot*, &c.

15. Diligenter advertendum multas ex his vocibus ad certam quandam significationem restringendas esse : e. g. *Majores*, i. e. Antecessores, seu homines prioris sæculi. *Minores*, i. e. Posteri *Literæ* i. e. Epistola : *Ædes*, i. e. Domus : nam Ædes, i. e. Templum singulare est, &c.

PLURALI DESTITUTA

Fimus,	*Fama*,	*Mors*,	*Ævum*,	*Jubar*:
Fumus,	*Fames*,	*Pax*,	*Cœnum*,	*Nectar*.

Nemo,	*Gaza*,	*Pix*	*Fœnum*,	*Pus*.
Pulvis,	*Gloria*,	*Sitis*,	*Fel*,	*Sal*.
Ros,	*Humus*,	*Tabes*,	*Gelu*,	*Ver*.
Sanguis,	*Lux*,	*Vita*,	*Gluten*,	*Virus*.

16. His addi solent nomina Virorum, Mulierum, Deorum, Dearum, Regionum, Oppidorum: ut, *Jacobus*, *Maria*, *Jupiter*, *Juno*, *Gallia*, *Londinum* Adduntur & Mensurata; ut, *Vinum*, *Lac*, *Cervisia*, *Farina*, *Triticum*, &c. Item Abstracta: ut, *Bonitas*, *Malitia*, *Justitia*, &c.

17. Ista tamen omnia in plurali usurpantur, quoties exigit usus, e. g. *Tres dicuntur fuisse Joves*, *multi Cæsares*, *sex Jacobi Scotorum Reges*. At *Jacobus* (inquiunt) quâ proprium meum nomen significat, caret Plurali. Et sic *Liber* hunc meum librum significans Plurali destituitur.

VARIANTIA.

18. Varians est, quod nunc in hoc, nunc in illo genere, vel declinatione reperitur: e. g. *Hoc Cœlum* in singulari: *Hi cœli* in plurali. Item *Hoc Vas vasis* tertiæ: *Hæc Vasa vasorum* secundæ declinationis. Prius genus: posterius declinationem variat.

ANNOT.

19. Nulla vox proprie loquendo Varians est; sed tantum Abundans, vel Deficiens: e. g *Vasa vasorum* non venit à *Vas vasis*, sed regulariter à *Vasum*, quod apud Gel. & Plaut. legas. Sic *Locus* in plurali *loci*, vel *loca* Varians non est, sed potius Abundans: vel, si *Loca* Deficiens est, quippe quod singulari destituatur.

20. Hinc vides, usum plurima fecisse Irregularia, quæ revera non sunt: e. g. *Jovis* non à *Jupiter*, sed à *Jovis* venit secundum cujusdam Poetæ Versum.

Quem tremit ipse Jovis, quo Numina terrificantur,

21. *Jupiter* autem idem est, quod *Jovis pater* honoris gratia: unde brevitatis causa *Jupiter*. Sic *Itineris* non ab *Iter*, sed ab *Itiner* descendit. Idem judicium de reliquis.

CAP.

CAP. VIII.

Adjectivorum Comparatio.

Gradus comparationis. { Positivus; Comparativus; Superlativus; } ut, { *Doctus. Doctior. Doctissimus*

Comparativus formatur à Genitivo secundæ declinationis, à Dativo tertiæ addendo *or*;

Docti doctior, Felici felicior, &c.

Superlativus addendo *s*, & *simus*.

Docti doctissimus Felici felicissimus:

IRREGULARIA.

Finita in *er* Superlativum formant addito *rimus*; ut, *Miser miserrimus*, &c. At *Dexter dextimus*, *Exter extimus*, vel *extremus*.

Hæc quinque in *ilis*, *Agilis*, *Facilis*, *Gracilis*, *Humilis*, *Similis*, mutant *is* in *limus*, ut, *Agilis agillimus*, &c.

Composita ex *Dico*, *Facio*, *Loquor*, *Volo* sic comparantur

Maledicus,	*maledicentior*,	*maledicentissimus*.
Magnificus,	*magnificentior*,	*magnificentissimus*.
Magniloquus,	*magniloquentior*,	*magniloquentissimus*.
Benevolus,	*benevolentior*,	*benevolentissimus*.

Ista sic.

Bonus,	*melior*,	*optimus*.
Magnus,	*major*,	*maximus*.
Malus,	*pejor*,	*pessimus*.
Nequam,	*nequior*,	*nequissimus*.
Parvus,	*minor*,	*minimus*.
Vetus,	*veterior*,	*veterrimus*.

DEFECTIVA.

Carentia Positivo;	*Deterior*,	*deterrimus*.
	Ocior,	*ocissimus*.
	Prior,	*primus*.
	Ulterior,	*ultimus*.
Carentia Comparativo;	*Fidus*,	*fidissimus*.
	Inclytus,	*inclytissimus*.
	Invitus	*invitissimus*.
	Sacer	*sacerrimus*.

Carentia

Carentia Superlativo,	*Adolescens,*	*adolescentior.*
	Juvenis,	*junior,*
	Opimus,	*opimior.*
	Senex,	*senior.*

His addatur.

Multus		*plurimus,*
multa		*plurima,*
multum,	*plus*	*plurimum.*

Adverbia.

Bene,	*melius,*	*optimè.*
Malè,	*pejus.*	*pessimè.*
Cito,	*citius,*	*citissimè.*
Diu,	*diutius,*	*diutissime.*
Doctè,	*doctius,*	*doctissimè.*
Sæpè,	*sæpius,*	*sæpissime,* &c.

ANNOT.

1. Positivo in *us*, præcedente Vocali, adde pro Comparativo *Magis*, pro Superlativo *Maxime*; ut, *Idoneus, magis idoneus, maxime idoneus*; non *idoneior*, *idoneissimus*, &c. Non raro tamen leges, præsertim in Superlativo, *Assiduus, assiduior, assiduissimus*; *Pius piissimus*, vel *pientissimus.*

2. Defectiva vulgo aliis vocibus supplentur; ut, *Infra, inferior, infimus. Ultra, ulterior, ultimus. Ante, prior, primus.* Celer, *ocior, ocissimus*, &c.

3 Quædam à Regulis interdum deflectunt; *Agilis agilissimus*, pro *agillimus*; Charis. Et Contra; *Docilis docillimus.*; pro *docilissimus*. Imbecillis, *imbecillimus*, pro *imbecillissimus* &c.

4. Interdum ex Superlativo alii oriuntur Gradus; *Proximus, proximior*; *Postremus, postremissimus*; Apul. *Cum adolescentulis postremissimis.*

5. Sola Adjectiva comparantur, quorum significatio augeri vel minui potest; nec ea omnia; e. g. *Almus, Claudus, Egenus*, cum multis aliis comparari non solent Quædam tamen Adjectiva, quorum significatio augeri

nequit, ob majorem Emphasin aliquando comparari reperias; *Ipse ipsissimus*, *Tuus tuissimus*. Posteriore hac voce appositissime utitur clarissimus *Humius* nostras Scholæ *Dumbariensis* Præceptor in oratione ad serenissimum Regum *Jacobum* sextum post quatuordecim annorum absentiam in *Scotiam* reversum anno 1617. *Dunglassiæ* 13. Maii. *Salve* (inquit) *Rex Regum illustrissime, homo hominum suavissime, & rerum optabilium tuis optatissime; tuis inquam non quod alii non sint etiam tui, sed quod nos debemus & volumus esse (ut ita dicam)* TUISSIMI.

6. Postremo Notandum, quædam Substantiva comparavi; *Nero neronior*, &c. Verum *Nero* hic induit naturam Adjectivi; idem enim valet, quod *Crudelis*.

CAP. IX.

Annot in Nomina.

I. *Divisio*

Nomen est	Substantivum;	ut,	*Pater.*
	Adjectivum,		*Paternus:*

Subdivisiones.

Substantivum.	Proprium;	ut,	*Carolus.*
	Appellativum;		*Rex.*
Adjectivum:	Comparabile;	ut,	*Doctus.*
	Incomparabile;		*Omnis.*
Incomparabile	Interrogativum;	ut,	*Quis.*
	Relativum;		*Qui.*
	Partitivum;		*Quisq;*
	Demonstrativum;		*Ille.*
	Possessivum;		*Meus.*
	Gentile;		*Scotus.*
	Numerale;		*Octo.*
Numerale	Cardinale;	ut,	*Tres.*
	Ordinale;		*Tertius.*
	Distributivum;		*Ternus.*

1. Ex his quædam facile cognoscuntur; alia cognitu vix sunt digna: reliquis igitur omissis de *Proprio* pauca dicemus.

Proprium quatuor habet species. { *Nomen.* *Prænomen.* *Cognomen.* *Agnomen.* }

2. Nomen cuique peculare est; ut, *Petrus Joannes*, &c.

3. Prænomen honoris, aut discriminis gratia Nomini præponi solet; *Marcus Tullius*, &c. Hinc originem duxerunt Magnatû tituli; *Duces, Marchiones, Comites*, &c.

4. Cognomen familiam, aut cognationem indicat; ut, *Stuarti. Brussii, Hamilionii*, &c.

5. Agnomen eventu aliquo hominibus accidit. Ovidius (ut volunt) appallabatur *Naso*, quia magnum habebat nasum: Scipio, *Africanus*, quia Africam devicerat. Hinc originem habent pleraque gentis nostræ Cognomina; quod ex hoc unico apparebit. Quidam (ut ferunt) magni animi, & robusti corporis inter venandum ferum in sylvis *Caledoniis* taurum cornibus *Robertum Brussium Scotorum* Regem petentem averterat; inde *Turnbul* postea nominatus est. Vid. *Hect*, *Boët.* Fol. 11. Atque hinc advertas Agnomina in Cognomina vulgo transire; *Turnbul* enim viro isti Agnomen, posteris vero Cognomen erat.

II. *Divisio.*

Nomen est { Primitivum; Derivativum; } ut, { *Amicus.* *Amicitia.* }

6. Nulla certa tradi potest Regula, qua Derivativa (vel potius Derivata) à Primitivis formentur; ut ex sequentibus patet: à *Justus justitia*; à *Felix felicitas*; *Segnis segnities Albus albedo*; *Pulcher pulcbritudo*, &c. Hæc *Abstracta*, Illa *Concreta* appellari solent.

7. Ad Derivativum reducatur Diminutivum; ut, à *Liber libellus*; ab *Homo homuncio*, &c.

8. Interdum ex Diminutivo aliud fit magis Diminutivum; ut, *Cista cistella*; inde *cistellula*. *Puer puellus*, *puellusus*, &c.

9. Additur aliquando Adjectivum Diminutivum Diminutivi diminuens significationem. *Cum parvulis*

filiolis, Val. Max. Diminutivum autem dici potest Derivativum; sed non contra.

III. *Divisio.*

Nomen est { Simplex; Compositum; } ut, { *Similis.* *Persimilis.*

10. Nomen componitur ex duobus Nominibus, *Alteruter*; ex Nomine & Verbo, *Signifer*; ex Nomine & Præpositione, *Persimilis.*

11. Modus compositionis est incertus; interdum enim utraque vox integra manet; ut, *Respublica*. Aliquando litera mutatur, additur, vel aufertur; ut *Corruptio*, ex *con* & *ruptio*. *Coitus* ex *con* & *itus*. *Ambitus* ex *am* & *itus*: quamvis hæc Simplicia in usu non sint.

12. His addas Composita ex syllabica (ut loquuntur) adjectione; ut, *Egomet*, *Tute*, *Quidam*, *Quædam*, *Quoddam*, &c.

13. Advertas hanc compositionem, loquendi formam non nihil mutare e. g. *Quæ mulier est*; at si præponas has syllabas *Ec*, *Ne*, *Si*, dicendum est *Ecqua*, *Siqua*, *mulier*; non *Ecquæ*, &c. Itidem *Quidam quicunque*, *Quilibet*; non *Quisdam* dicendum est. Nec *quavis qualibet*, *quadam*; Sed *Quævis*, in Nominativo scilicet. Hæc, & multa alia inter legendum observabis.

APPENDIX.

14. Simplicibus etiam Nominibus literas interdum addi, demi, mutari, transponi comperies: e. g. *Gnate*. pro *nate*, *Alituum* pro *alitum*, *Deûm* pro *Deorum*, *Duûm* pro *duorum*, *Oraclûm* pro *oraculum*, *Seclûm* pro *seculum*, *Flandre* pro *Flander*, &c.

CAP. X.

Patronymicum.

1. Patronymicum interpretatur *Patris nomen*: est enim dictio a nomine patris vulgo derivata; interdum ab aliis etiam vocibus; ut ex sequenti tabula apparet.

A nomine,

Patris;	ut,	*Æacides,*	i.e.	Peleus Æaci filius.
Avi;		*Æacides,*		Achilles Æaci nepos.
Proavi;		*Æacides,*		Pyrthus Æaci pronepos
Matris;		*Phillyrides,*		Chiron Phillyræ filius.
Fratris;		*Phaethontias,*		Lampetia Phaethontis soror.
Filii;		*Melagris,*		Althæa Melagri mater.
Regis;		*Romulidæ,*		Romani à Rege Romulo
Mariti;		*Menelais,*		Helena Menelai uxor.
Deorum;		*Phœbas,*		Phœbi sacerdos
Regionis;		*Thessalis,*		Mulier ex Thessalia.
Urbis;		*Troas,*		Mulier Trojana.

2. Patronymici terminationes quatuor *as, e, is* fœmininæ, *es* masculina: *as,* & *is* tertiæ; *e,* & *es* primæ declinationis.

as ados;	ut,	*Pelias*	*Peliados.*	sicut,	*Lampas.*
is idos;		*Æneis*	*Æneidos.*		*Pyxis,*
e es;		*Nerine*	*Nerines,*		*Epitome*
es æ;		*Mæonides.*	*Mæonidæ,*		*Anchises*

3. Modus formandi Patronymicum est admodum incertus ut ex sequentibus exemplis pro Regulis positis patebit. Vulgo autem formatur à Genitivo, sed plerunque cum additione, mutatione, aut, ablatione literarum, vel syllabarum.

4. ES *Priamus Priami Priamides. menætius Menætii Menætiades, Peleus Pelei Pelides. Hector Hectoris Hectorides,* &c.

5. AS. *OEta OEtæ OEtias, Peleus Pelei Pelias* &c.

6. IS. *Priamus Priami Priamis, Æneas Æneæ Eneis,* &c.

7 E. *Nereus Nerei Nerine, Adrastus Adrasti Adrastine,* &c.

LIBER II.

De Præteritis, & Supinis.

CAP. I.

Prima Conjugatio format *avi, atum.*
Amo amavi, amatum, &c.

EXCEPTIONES.

Crepo, Cubo, Domo, Plico, Sono, Tono, Veto } ui, itum.

Frico, Neco, Seco } ui, ctum.

Lavo lavi, { lotum. lautum. lavatum.

Poto potavi, potum.
Juvo juvi, jutum.
Mico micui, *deest.*
Do dedi, datum.
Sto steti, statum.
Composita *stiti*, *stitum*;
Insto institi, institum, &c.

1. *Accubo*, & cætera absque *m* scripta Primæ; *Accumbo*, &c. tertiæ conjugationis.

2. *Circundo*, *Pessundo*, *Satisdo*, *Venundo* Primæ; reliqua Composita ex *Do* Tertiæ.

3. *Supplico* habet *avi*, *atum*; *Applico*, *Complico*, *Explico*, *Implico avi, atum*, vel *ui*, *itum*. At, quæ componuntur ex *Plico*, & Nomine, tantum *avi atum*; ut *Duplico*, *Triplico*, *Multiplico*, &c.

4. Omnia fere Verba à Regula excepta per *avi*, *atum* interdum leguntur; *Domaverunt*. Flor. *Classicum personavit*, Apul. *Secaturus*, Columb. *Refricaturus*, Cic. Hinc *Fricatio*, vel *frictio*. *Potatum* vulgare est.

CAP. II.

Secunda Conjugatio format *ui*, *itum*.
Moneo monui, *monitum*, &c.

EXCEPTIONES.

BEO.

Jubeo jussi, jussum.
Sorbeo { sorbui, sorbitum. sorpsi sorptum.

CEO.

Doceo docui, doctum.
Luceo luxi, *deest.*
Misceo miscui, { mistum. mixtum.

mulceo mulsi, mulsum.

DEO.

Ardeo arsi, arsum.
Mordeo momordi, morsú.
Nideo. *deest.*
Pendo pependi, pensum.
Prandeo prandi, pransum.
Sedeo sedi, sessum.
Spondeo spondi, sponsum.

Strideo

Strideo stridi, *deest.*
Suadeo suasi, suasum.
Video vidi, visum.

GEO.

Algeo alsi, *deest.*
Augeo auxi, auctum.
Frigeo frixi, *deest.*
Fulgeo fulsi, *deest.*
Indulgeo indulsi, indultū.
Lugeo luxi luctum.
Mulgeo mulsi, mulctum.
Turgeo, tursi, *deest.*
Urgeo ursi, *deest.*

LEO.

Deleo delevi, deletum.
Fleo flevi, fletum,
Pleo plevi, pletum.
Polleo *deest.*
Oleo {olui, olitum. / olevi, oletum.}

Composita sæpius *evi, itum*; *Aboleo, abolevi, abolitum*, &c. *Adoleo adultum.*

MEO.

Timeo timui, *deest.*

NEO.

Maneo mansi, mansum.
Neo nevi, netum.
Teneo tenui, tentum.

QUEO.

Liqueo licui, *deest.*
Torqueo torsi tortum.

REO.

Careo carui, caritum.
Hæreo hæsi, hæsum.

SEO.

Censeo censui, censum.

VEO.

Caveo cavi, cautum.
Conniveo {connivi, / connixi,} *deest*
Ferveo fervi, *deest.*
Moveo movi, motum.
Paveo pavi, *deest.*
Voveo vovi, votum.

IEO

Cieo civi, citum.
Vieo vievi, vietum,

ANNOT.

1. Verbum Neutrum formans Præteritum per *ui* caret Supino; ut, *Madeo madui*, &c. Excipe *Caleo, Doleo, Jaceo, Taceo, Valeo*; quæ, si non ipsum Supinum, saltem aliquid inde formatum habent; e. g. *Valitum* in usu non est, non raro tamen reperies *Valiturus*. Hinc est, quod quædam describamus Præterita, & Supina, quæ nescio, an apud ullum authorem reperias; ut, *frixi* à *frigeo, sapitum* à *sapio; campsum* à *cambio*. Sic *ceculi* à *cello*; *cellui* à *cello* non leguntur, nisi in Compositis; ut, *perculi*; *antecello antecellui*. Sunt, qui putant *perculi* scribi pro *percellui*, & *cællo* cum æ diphthongo idem esse, quod *cello* cum vocali. De Supino autem *celsum* haud

parum litigatur. Ipsum in usu non est; & hæ voces *ex-celsus*, *præcelsus*, quæ inde derivari putes, à quibusdam *Nomina*, ab aliis *Participia* statuuntur. Nos infinitas hujusmodi quæstiunculas in medio relinquimus.

2. *Sorpsi sorptum* non à *sorbeo*, sed à *sorbo* tertiæ Conjugationis formatur. Sic *civi citum* non à *cieo sed cio* quartæ. Idem de multis aliis sit judicium.

CAP III.

Tertia Conjugatio *Regulam generalem non habet.*

B O.

Finita in *bo* dant *bi bi-tum*. *Bibo bibi, bitum.*

at

Lambo lambi, *deest*.
Scabo scabi, *deest*.
Nubo nupsi, nuptum.
Scribo scripsi scriptum.

SCO, & CO.

Sco mutatur in *vi*, *tum*.
Cresco crevi, cretum.

at.

Agnosco agnovi, agnitum.
Cognosco cognovi, cognitũ
Dico dixi, dictum.
Disco didici, discitum.
Duco duxi, ductum.
Parco { parsi parsum. / pepersi, parcitum.
Pasco pavi, pastum.
Posco poposci, poscitum.
Vinco vici victum.

Verba Inchoativa carent Præterito; ut, *Frigesco*.

D O

Do mutatur in *di*, *sum*.
Cudo cudi, cusum, &c.

at

Comp. sito ex *Do* habent *didi ditum*.
Addo addidi additum.
Credo credidi, creditum.
Edo edidi editum, *&c.*
Abscondo abscondi, absconditum.
Cado cecidi, casum.
Cedo cessi, cessum.
Cædo cecidi, cæsum.
Claudo clausi, clausum.
Divido divisi divisum.
Edo edi, esum.
Fundo fudi, fusum
Lædo læsi, læsum.
Ludo lusi, lusum.
Pedo pepedi, peditum.
Pendo pependi, pensum.
Plaudo plausi, plausum.
Rado rasi, rasum.
Rodo rosi, rosum,
Rudo rudi, *deest*.
Scindo scindi scissum.
Sido sidi, *deest*.
Tendo tetendi { tentum. / tensum.
Tundo tetendi, tunsum.

Composita *tusum*; *Contundo contusum*, &c.

Vado

Vado vasi, vasum.

GO & GUO.

Go, vel *guo* mutatur in *xi* & *ctum*.

Affligo afflixi afflictum.
Distinguo distinxi, distinctum. at
Ago egi actum.
Ambigo *deest.*
Ango anxi, *deest.*
Clango clanxi, *deest.*
Frango fregi, fractum.
Frigo frixi, frixum.
Lego legi, lectum.

Sic Composita; præter *Diligo dilexi, dilectum; Intelligo intellexi, intellectum; Negligo neglexi, neglectum.*

Fingo finxi, fictum.
Mergo mersi, mersum.
Meio minxi, mictum.

Mingo obsoletum est.

Pango {panxi, pepigi, pegi,} pactum.
Pergo Perrexi, perrectum
Pingo pinxi, pictum.
Pungo {pupugi, punxi,} punctũ
Spargo sparsi, sparsum.
Stringo strinxi, strictum.
Surgo surrexi surrectum.
Tango tetigi, tactum.
Tergo tersi, tersum.
Vergo *deest.*

HO.

Traho traxi, tractum.
Veho vexi, vectum.

LO.

Lo format ui, itum.
Molo molui, molitum.

Alo alitum, vel altum.

Colo, *Consulo*, *Occulo* habent *ultũ*, ut, *colo cultũ*, &c. at
Cællo, ceculi, culsum.
Cello cellui celsum.

Vide Annot. in secundam Conjugationem.

Fallo fefelli, fallum.
Pello pepuli, pulsum.
Psallo psalli, *deest.*
Refello refelli, *deest.*
Sallo salli, salsum.
Tollo sustuli, sublatum.
Vello {velli, vulsi,} vulsum.

MO

mo format ui, itum.
Fremo fremui, fremitum. at
Tremo tremui, *deest.*
Como comsi, comtum.
Demo demsi, demtum.
Emo emi, emtum.
Promo promsi, promtum.
Premo pressi, pressum.
Sumo sumsi sumtum.

Alii *sumpsi*, *sumptum* scribendum aiunt, &c.

NO

Cano cecini, cantum.

Composita *ui, entum Præcino præcinui, præcentum*, &c.

At Sal. *Cornicines occanuerunt.*

Cerno cervi, cretum.
Gigno genui, genitum.
Lino {lini, livi,} litum.
Pono posui, positum.
Sperno sprevi, spretum.
Sterno stravi, stratum.

Compositũ *Consterno avi, atum* primæ Conjugationis ad animum pertinens, *Consternata multitudo* Liv. i. e. animo dejecta. Ad corpus vero Tertiæ; *Constrata humi corpora.*

Temno temsi, temtum.

P O

Po formaт *psi, ptum.*
Carpo carpsi, carptum.

at

Crepo crepui, crepitum,
Rumpo rupi, ruptum.
Strepo strepui, strepitum

Q U O.

Coquo coxi, coctum.
Linquo, liqui, *deest*.

Composita *lictum Relinquo relictum*, &c.

R O.

Curro cucurri, cursum.

Hæc quatuor *Decurro, Excurro, Præcurro, Procurro* plerunque geminant Præteritum; reliqua raro.

Fero tuli, latum.
Furo furui, *deest.*

Furuerunt jussa tyranni Sedul.

Gero gessi, gestum.
Quæro quæsivi, quæsitum.
Sero sevi, satum.

Composita mutant Præteritum, quoties mutant significationem; *Assero*, i. e. prope sero, *assevi assitum*: at *Assero*, i. e. Affirmo, *asserui assertum*, &c.

Tero trivi, tritum.
Verro verri, versum.
Uro ussi, ustum.

S O.

so ivi, itum.

Arcesso, arcessivi arcessitum. at

Facesso facessi, facessitum.

Facessi pro *facessii*, & hoc pro *facessivi*.

Incesso incessi *deest*.
Depso depsui *deest*.
Pinso pinsui pistum.
Viso visi visum.

T O.

Flecto flexi, flexum.
Meto messui, messum.
Necto {nexi, nexui,} nexum.
Pecto {pexui, pexi,} pexum
Peto petivi, petitum.
Plecto plexi, plexum.
Sisto stiti, statum.
Sisto *deest*.

Prius Activum; posterius

rius Neutrum est.
Sterto stertui, *deest*.
Verto verti, versum.

V O.

Calvo calvi, *deest*.
Solvo solvi, solutum.
Vivo vixi, victum.
Volvo volui volutum.

X O.

Nexo nexui. nexum.
Texo texui; textum.

I O.

Duo sunt obsoleta Verba, quorum Composita in magno usu sunt sc. *Lacio*, & *Specio*.
Allicio allexi, allectum.
Pellicio pellexi, pellectum
At *Elicio ui, itum*.
Aspicio aspexi aspectum.
Conspicio conspexi conspectū
Capio cepi, captum.
Cupio cupivi, cupitum.
Facio feci, factum.
Fodio fodi fossum.
Fugio fugi, fugitum.
Jacio jeci jactum.
Pario peperi, {partum. paritum.
Quatio quassi, quassum.
Composita *Cussi, cussum*, *Concutio concussi, concussum*, &c.
Rapio rapui, raptum.
Sapio {sapui, sapivi, {sapitum

U O.

uo ui. utum.
Acuo acui acutum, &c.
Cluvo, Congruo, Metuo, carent Supinis.

At

Fluo fluxi, fluxum.
Ruo rui, ruitum.
Composita *utum*; *Diruo dirutum*.
Pluo {plui, pluvi,} plutum.
☞ Raro legitur nisi in tertia Singulari.
Struo struxi, structum.

C A P. IV.

Quarta Conjugatio format *ivi, itum*.
Audio audivi, auditum, &c.

EXCEPTIONES.

Amicio amicui, amictum.
Aperio aperui, apertum.
At *Comperio comperi*; *Reperio reperi*.
Cambio campsi, campsum.
Farcio farsi, fartum.
Ferio ferii, feritum.
Fulcio fulsi fultum.
Haurio hausi haustum.
Raucio rauci, rausum.
Salio salui, saltum.
Composita *ultum*, *Insilio insultum*.
Sancio sanxi, sanctum.
Sentio sensi, sensum.
Sepelio sepelivi, sepultum.
Sepio sepsi, septum.

Singultio	singultivi,	singultũ.
Væneo	vænivi,	vænum.
Venio,	veni,	ventum
Vincio,	vinxi,	vinctũ.

ANNOT.

1. Pleraque ex his Verbis per *ivi*, *itum* sæpius leguntur; *Haurio*, *haurivi hauritum*. Sic *Salio Sancio*, *Cambio*, &c.

2. *Ferio* Præterito & Supino carere volunt, & supplendum per aliud Verbum, nempe *percussi*, à *percutio*: apud Petrar. tamen reperies *feritum*.

Pax populo, ducibusque placet, fœdusque feritum.

3. Meditativa carent Præterito; ut, *Dicturio*, *Lecturio*, &c. Excipe *Esurio*, *Nupturio*, & *Parturio*.

4. Verba, quæ Præterito carent, carent & Supino.

CAP. V.

Verba in or.

Verba in *or* formanda sunt secundum Regulas Verborum in *o*; e.g. *Precor precatus sum*: quia, si fingas vocem activam, esset *Preco*, *precavi*, *precatum*, &c.

EXCEPTIONES.

Fateor	fassus.
Misereor	misertus.
Reor	ratus.
Apiscor	aptus.
Cõminiscor	commentus.
Expergiscor	experrectus.
Fruor	fructus. / fruitus.
Gradior	gressus.
Labor	lapsus.
Loquor	locutus.
Morior	mortuus. *At* moriturus.
Nasciscor	nactus.
Nascor	natus. *At* nasciturus.
Nitor	nisus. / nixus.
Obliviscor	oblitus.
Paciscor	pactus.
Patior	passus.
Proficiscor	profectus
Queror	questus.
Sequor	secutus.
Ulciscor	ultus.
Utor	usus.
Experior	expertus
Metior	mensus.
Opperior	oppertus
Ordior	orsus.
Orior	ortus. *At* oriturus.

CAP. VI.

Verba Composita.

Verbum Compositum mutans *a* in *i* in Præsente, format Supinum per *e*.

Facio

Facio factum; *Efficio effectum*, &c.

Excipe finita in *do*, & *go*; ut, *Cado*, *Casum*; *recido recasum Ago actum*; *abigo abactum*, &c. His adde Composita ex *Habeo*, *Salio*, *Sapio*, *Statuo*; ut, *Habeo habitum*, *Inhibeo inhibitum*, &c.

Etsi Simplex geminat Præteritum, Compositum non geminat.

Tendo tetendi; *Attendo attendi*. *Mordeo momordi*: *Commordeo commordi*.

Excipe Composita ex *Do*, *Sto*, *Disco*, *Posco*, *Curro*, & *Pungo*: quæ omnia, ut & reliqua Composita irregularia in propriis locis patent.

CAP. VII.

Annot. in Verba.

I. *Divisio*

Verbum est	Personale:	ut,	Amo, *amas*, &c.
	Impersonale.		*placet placebat*, &c

Subdivisiones

Personale fit in	*o*;	ut,	*Amo.*
	r;		*Loquor.*
	m;		*Sum.*

Verbum in *o* est	Activum;	ut,	*Doceo.*
	Passivum;		*Fio.*
	Neutrum;		*Valeo.*

Verbum in *r* est	Activum:	ut,	*Loquor.*
	Passivum:		*Doceor.*
	Neutrum:		*Philosophor.*
	Commune:		*Osculor.*

1. Idem Verbum nunc Personale, nunc Impersonale habetur: e. g. *Omnibus placeto. Non placet mihi studere.* In priore oratione *Placet* Personale, in posteriore Impersonale dici solet. Verum utrunque Personale statui potest: nam *Non Placet mihi studere* idem est, ac *Studium non placet mihi.*

2. Activum aliud est terminatione, aliud significatione:

tione: prius semper fit in *o* passivam admittens formam: ut *Amo*, *amor*: posterius sub quavis terminatione activè significat: ut, *Lego*, *Loquor*, &c.

3. Passivum etiam aliud est terminatione, aliud significatione: illud semper fit in *or* activam resumens formam: ut, *Audior audio*: hoc etiam fit in *o*: ut, *Fio*, *Veneo*, *Liceo*: & (ut quidam volunt) *Nubo*, *Exulo*, *Vapulo*.

4. Neutrum fit in *o*, vel *r*: hoc activam, illud passivam formam admittere nequit. Dilligenter autem notandum plurima Verba censeri Neutra, quæ revera non sunt; e. g. *Noceo* vulgo Neutrum habetur, quia nimirum *Noceor* in usu non est. Pari ratione nec *Facio* Activum erit: passivam enim formam non admittit. Et, ut hoc à *Fio* sua mutuatur Tempora: cur non & illud à *Lædor*.

5. Commune fit semper in *r* active, aut passive significans: cujus-modi sunt hæc cum multis aliis *Adulor*, *Amplector*, *Obliviscor*, *Solor*, &c. Advertas tamen hæc Verba raro passive signicat, nisi in Participiis.

6. Unicum tantum est in *m*, sc. *Sum* cum Compositis, *Absum*, *Adsum*, &c. Hoc Verbum vulgo Substantivum dicitur, quia aliis Verbis substat, & inservit.

II. *Divisio.*

Verbum est	Primitivum:	ut,	*Horreo.*
	Derivativum:		*Horresco.*

Sex formæ Derivativorum.

Denominativū:	ut	*Lignor*:	i. e.	Paro lignum.
Imitativum:		*Patrisso*:		Imitor patrē.
Incœptivum:		*Calesco*:		Incipio calere
Frequentativū:		*Clamito*:		Clamo sæpe.
Desiderativum:		*Dicturio*:		Cupio dicere
Diminutivum:		*Sorbillo*		Sorbeo parum

7. Priora duo à Nominibus, reliqua à Verbis vulgo derivantur.

8. Imitativum dici potest Denominativum, sed non contra: hoc enim à voce: illud à significatione Nomen sortitur. Imitativa autem fiunt vel in *isso*

Græcisso

Gracisso, i. e. Græcos imitor: *Atticisso:* Atticos imitor: vel in *or*; ut *Græcor*, *Vulpinor*, &c.

9. Incœptivum, quod & Inchoativum nominatur, formatur à secunda persona præsentis Indicativi addendo syllabam *co*: *Tremo tremis*, hinc *Tremisco*: *Ardeo ardes*, *Ardesco*, &c. At *Hisco* contrahitur pro *Hiasco* ab *Hio*, *hias*.

10. Impersonale eandem servat formam: *Miserescit* à *Misereo miseres*.

11. Frustra contenditur, num *Ægresco*, *repuerasco*, *Senesco*, & similia, à Nominibus an à Verbis descendant: eodem enim redit, si ab *Æger*, *Puer*, *Senex*: vel ab inusitatis Verbis *Ægreo*, *Repuero*, *Seneo* originem habere dicas.

12. Omnia incœptiva fiunt in *sco*, non tamen omnia in *sco* sunt Incœptiva: ut, *Disco*, *Pasco*, &c. Discrimen autem esse potest, quod hæc Activa, illa Neutra sint: hæc Præteritum habeant, illa non. In hoc conveniunt, quod omnia in *sco* sint tertiæ conjugationis.

13. Frequentativum, seu Iterativum formatur à Supino in *u*, mutando *u* in *o*: ut, *Dico Dictu*: inde *Dicto*, &c. Si vero Supinum desinat in *atu*, converte *atu* in *ito*: ut, *Clamo Clamatu*: hinc *Clamito*, &c.

14. Quædam hunc formandi modum non servant: e. g. *Ago actu*: non tamen *Acto*, sed *Agito*: sic *No natu*, non *Nito*, sed *Nato*, &c. Quidam hæc posteriora formant à secunda præsentis Indicativi delendo *s*: ut, *Ago agis Agito*, *Fugio fugis Fugito*; *Quæro quæris quærito*, &c. Si vero fiant in *r*, fingunt vocem activam: ut, *Loquor loquo*, *loquis Loquitor*, &c. si enim fuit *or*, manet *or*.

15. Dicuntur Frequentativa, quia frequentem denotant actionem: suntque omnia primæ Conjugationis. Quidam excipiunt *Nexo*, & *Viso*: quæ num Frequentativa sint, necne, lectoris esto judicium.

16. Interdum ex Frequentativo fit aliud magis Frequentativum; ut, ex *Dico Dictu* formatur *Dicto*: & ab ejus Supino *dictatu* fit *Dictito*, &c.

17. Desiderativum, vel Meditativum formatur etiam

am à Supino in *u* addendo *rio:* ut, *Dico Dictu Dictu*-*rio*, &c. Appellatur Desiderativum, quia Desiderium significat; ut, *Esurio*, i. e. ; Cupio edere.

18. Omnia in *rio* non sunt Desiderativa; ut *Ligurio*, &c.

19. Diminutivum fit in *illo*; *Cantillo*, *Sorbillo*, &c. Appellatur Diminitivum, quia Primitivi minuit significationem. Suntque omnia primæ Conjugationis.

20. Ultimo notandum hæc omnia Verba non raro eandem cum Primitivis habere significationem, ita ut *Clamo* cum *Clamito*, *Taceo* cum *Conticesco* idem sint, *Edo* tamen cum *Esurio* idem significare non potest.

III. *Divisio.*

Verbum est { Simplex, / Compositum, } ut, { *Duco.* / *Adduco.* }

21. Verba componuntur ex duobus Verbis; ut, *Calefacio*, ex *caleo* & *facio*, nisi dicas ex *calidus* & *facio*. Ex Nomine, & Verbo, *Belligero*, ex *bellum* & *gero*. Ex Præpositione & Verbo, *Prædico*. Ex Adverbio & Verbo, *Benedico*, &c.

22. Modus Compositionis est incertus: interdum enim utraque vox manet integra; sæpius literæ mutantur, adduntur, vel demuntur. *Abeo*, ex *ab* & *eo*. *Colligo*, ex *con* & *lego*. *Redeo*, ex *re* & *eo* Coeo, ex *con* & *eo*, &c.

APPENDIX.

23 Simplicia etiam Verba non parvam literarum mutationem patiuntur; ut ex his patet, *Volt* pro *vult*: *fiet* pro *fit*: *dicier* pro *dici*: *amasti* pro *amavisti*: *dixti* pro *dixisti*: *it* pro *iit*; & *iit* pro *ivit*: *viden* pro *videsne*: *dixtin* pro *dixistine*; *dic*, *duc*, *fac*, *fer*; pro *dice duce*, *face fere*. Sic *benefac* pro *beneface*. At non *affic*, sed *affice*, *perfice*, &c.

24. Si quis diligenter revolvat Antiquorum scripta, longe plura comperiet; *Duis* pro *des*; *duint* pro *dent*. *taxis* pro *tangas*, &c.

IV. *Divisio.*

Verbum est { Regulare; / Irregulare; } ut { Amo, *amas*, *amavi*. / *Do*, *das*, *dedi*. }

25. De multis Irregularibus jam actum. Hic de abundan-

Abundantibus, & deficientibus pauca dicemus.

ABUNDANTIA.

26. Jam vidimus complura Verba variè Præteritum formare, quibus addas cum innumeris aliis.
Cæno cænavi, vel *cænatus sum*.
Prandeo prandi, vel *pransus sum*.
Libet libuit, vel *libitum est*.
Licet licuit, vel *licitum est*, &c.

27. His subjungas Verba, quæ *Neutro-passiva* nuncupantur, sc. *Audeo*, *Gaudeo*, *Mœreo*, *Soleo*; quæ proprio præterito destituta per Participium & Verbum *Sum* supplentur; *ausus sum*, *gavisus sum*, *Mœstus sum*, *solitus sum*. Reperies tamen *solui* apud Salust. *Subsidiis neque uti soluerat dispositis*.

28. Quædam in diversis reperiuntur Conjugationibus; e. g. Lavo *Lavas* primæ Conjugationis; & *lavis* tertiæ Si *Orior* & *Potior* tum in tertia, tum Quarta legas, saltem in quibusdam personis.

DEFITIENTIA.

29. Ex his etiam non pauca jam manifesta sunt; quibus hic adjicimus *Liquor*, *Medeor*, *Prævertor*, *Reminiscor*. *Ringor*, *Vescor*, Præterito destituta. Quæ sic suppleas, *Medeor medicatus sum*, *Reminiscor recordatus sum*, &c.

30. Et contra *Novi*, *Odi*, *Cœpi*, Memini in Præsente non leguntur, quoad terminationem; *Novi* idem est, quod *scio*, & *scivi*, *Odi* idem, quod *habeo*, & *habui odio*; reperies tamen *memento*, & *mementote*; interdum *nosco*: quod in compositis vulgare est, *agnosco*, *cognosco*, &c.

31. Nonnulla quibusdam tantum personis destituuntur; e. g. Dor, Der, For, *Fer*, in usu non sunt nimirum in Simplicibus.

32. Postremo plurima Verba hoc, aut illo Tempore carent; e. g. *Soleo* in Futuro *solebo* quam, quæso, habebit

bit significationem?

Summa reliquorum.

indic.	Præs.	*Aio, ais, ait, aiunt.*
	Imp.	*aiebam, bas, bat, bamus,* &c.
	Perf.	*aisti, aistis.*
Subjunc.	Præs.	*aias, aiat, aiatis, aiant.*
Indic.	Præs.	*Inquam,* vel *inquio, quis, quit, quimus, quitis, quiunt.*
	Imp.	*inquiebat, inquiebant.*
	Perf.	*inquisti.*
	Fut.	*inquies, inquiet.*
Imperat.	Præs.	*inque, inquito.*

Edo sequentia à *Sum* mutuatur.

Indic.	Præs.	*es, est, estis.*
Subjunc.	Imp.	*essem, ses, set,* &c.
Imperat.	Præs.	*es, esto, este, estote.*
Infin.	Præs.	*esse.*

Sic Composita. *Comedo, comes, comest,* &c.

Apage, apagete, i. e. Abduc, abducite.

Ave, avete, aveto, avetote, i. e. salve, salvete, &c.

Ausim, ausis, ausit, ausint, i. e. audeam, &c.

Cedo, cedite, i. e. dic, vel da, dicite, vel date.

Faxo, vel *faxim faxis, faxit, faxint,* i. e. faciam, &c.

Forem, res, ret, &c. i. e. essem.

Fore, i. e. futurum esse.

Ovat, ovans, i. e. triumphat, triumphans.

Quaeso, quaesumus, i. e. oro, oramus.

SECUNDA

SECUNDA PARS GRAMMATICÆ.

DOcet voces in oratione congrua constuere.

Voces, vel aliæ cum aliis concordant, vel aliæ ab aliis reguntur. Prius *Concordantiam*; posterius *Regimen* appellamus.

Concordantia est quintuplex. { *Adjectivi cum Substantivo.* / *Substantivi cum Substantivo.* / *Relativi cum Antecedente.* / *Responsivi cum Interrogativo* / *Nominativi cum Verbo.* }

Concordantia *Adjectivi cum Substantivo.*

Adjectivum concordat cum Substantivo in Genere, Numero, & Casu.

Vir bonus. Modesta fœmina. Ferum animal. Quis vir. quæ mulier. Quod *jumentum*, &c.

ANNOT.

1. Substantivum interdum supprimitur; ut, *Vescor ferinâ*, sc. *carne. Laboro tertianâ*, sc. *ferbi*, &c. His addas Adjectiva, quæ Substantivi naturam induerunt; ut, *Aprilis*, sc. *mensis. Oriens*, sc. *plaga*, *tractus*, vel *Sol. Grammatica*, sc. *ars*, &c. Addas etiam Adjectiva in Neutro genere substantivata; *Deus creavit omnia*, i. e. *res omnes. Turpe*, *senex miles*, Ovid. i. e. *res turpis.* Quidam aiunt, hic supprimi *Negotium*; *omnia negotia*; *turpe negotium*, asserentes *Res* & *Negotium* idem significare. Postremo addas, ubi Concretum (ut loquuntur) ponitur pro Abstracto; *Verum dicere*, i. e. *veritatem. Servantissimus æqui*, i. e. *æquitatis*, Virg.

2. Ad-

2. Adjectivum interdum convenit cum Substantivo aliquo suppresso, non cum eo, quod exprimitur: *Transtulit in Eunuchum suam*, Ter. sc. *Comœdiam*. *Centauro invehitur magna*, Virg. sc. *navi* In hoc sensu dicas, *Londinum est pulchrum*, vel *pulchra*, sc. *urbs*. *Magnum* vel *magna B*, sc. *litera*, &c.

3. Plura Adjectiva cum unico Substantivo concordare possunt; *Meus ille caper fuit*. Virg. *Solus Sapiens est dives*, &c.

4. Cum unicum Adjectivum comitatur duo Substantiva diversi generis, convenit cum utrolibet; ut, *Paupertas visa est mihi onus*, Ter. vel *visum*. *Non omnis error stultitia est dicenda*, Cic. vel *dicendum*. Concordat tamen plerunque cum principaliore; ut, *Semiramis puer credita est*, Just. non *creditus*. Notandum autem principalius Substantivum hic intelligi illud, de quo præcipue fit mentio, & non, quod naturâ dignius est; e. g. *Porcus fœmina natus*.

5. Duo, vel plura Substantiva Conjunctione, vel Præpositione *Cum* copulata vim habent pluralem; ut, *Rex & Regina irati sunt*. *Juno cum Minerva tristes redeunt*, Apul.

APPENDIX.

De dignitate Generum.

1. Masculinum dignius est Fœminino, Fœmininum Neutro in rebus animatis; ut, *Petrus & uxor sunt mortui*. *Lena & scortum impudicæ* In inanimatis Neutrum dignissimum habetur; *Decus & gloria in oculis sita sunt*. Sal. At sæpe aliter videas; *Leges & Plebiscita coactæ*. Lucret. *Quid de vitibus, olivetisque dicam, quarum uberrimi fructus*, Ci.

2. Adjectivum interdum in Neutro reperias, etiamsi nullum ex Substantivis sit neutri generis; *Labor & voluptas sunt dissimillima*. Liv.

Concordantia Substantivi cum Substantivo.

Duo, vel plura Substantiva ad eandem rem pertinentia conveniunt in eodem casu.

Carolus Rex. Urbs Edinburgum. Domine Jesu Christe miserere nostri. Inter-

Interdum alterum in Genitivo videas; *Urbs Antiochiæ*, Cic. *Est mihi nomen Jacobi*, &c.

APPENDIX.

1. Concordantia Adjectivi cum Substantivo, aut plurium Substantivorum inter se frequenter fit intercedente Verbo Intransitivo; *Deus est justus. Terra dicitur immobilis. Præceptor rediit iratus. Clamando rumpor medius, Carolus est Rex. Ego vocor Jacobus*, &c.

2. Diligenter notandum eundem casum sequi, qui Verbo præcesserit; *Deus est justus*; *dico Deum esse justum. Novi præceptorem rediisse iratum. Licet tibi esse docto*, &c. Interdum *Licet tibi esse doctum. Placet mihi evasisse divitem*. Sed hic supprimi volunt Accusativum, sc. *Licet tibi te esse doctum*, &c.

3 Hæc Verba vulgo appellari solent *Substantiva, Vocativa, & eorum vim habentia*. Nos satius duximus sub unico nomine comprehendere, appellondo Verba *Intransitiva*: omne enim Verbum vel est *Transitivum*, vel *Intransitivum*. Per prius, casus à fronte Verbi transit in aliud objectum; ut, *Ego amo Regem*: per posterius Casus à tergo Verbi redit ad Casum à fronte rectum, i. e. uterque rem eandem significat; ut, Ego *vocor Jacobus*. Interdum quidem accidit, ut Casus à fronte Verbi Transeuntis idem denotet, quod Casus à tergo Verbi; ut, Ego *amo me*: habet tamen Transeuntis naturam, quod Verbo Intransitivo nequaquam convenit. Atque hinc Transitivum dici potest interdum Intransitivum: sed non contra.

Concordantia Relativi cum Antecedente.

Relativum convenit cum Antecedente in genere, numero, & persona.

Vir sapit qui pauca loquitur. Laudanda mulier, quæ modestè se gerit. Nullū est animal, quod leonem superat. Culpandus sum ego, qui semper ludo. Laudandus tu, qui multum studes.

ANNOT.

1. Antecedens elegenter interdum supprimitur; ut, *Sunt qui nec Deum, nec homines verentur*, sc. *Aliqui. Misit, qui nunciaret adventare hostes*, sc. *aliquem*. His adde illud Catulli; *Non videmus id manticæ, quod in tergo est*.

est, i. e. *Non videmus id manticæ, quod, vel eam manticæ partem, quæ in tergo est.*

2. Interdum Antecedens, & Relativum genere, vel numero dissentiunt; ut, *Ubi scelus, qui me perdidit,* Ter. *Scelus* pro *scelestus*. *Vestrâ interest, qui patres estis.* Sed de hoc alibi.

3. Cum Relativum locatur inter duo Substantiva diversi generis, convenit cum utrolibet; *Est animal, quod, vel quem vocamus hominem.*

4. Antecedens interdum una cum Relativo repetitur: *Ultra eum locum quo in loco Germani consederant*; Cæs. *Diem dicunt, qua die omnes conveniant*, Id.

5. Ex his videas hanc esse concordantiam Adjectivi cum Substantivo; semper enim supprimitur Substantivum, vel cum Antecedente, vel cum Relativo; quod ex hac Virgilii oratione patet: *Urbem quam statuo, vestra est*: sc. *Urbs, quam urbem statuo, vestra est*. Ex tabula autem discatur.

Diversus Relativi situs.

Urbs, quam statuo,	*vestra est*	vulgo.
Quam statuo urbem,		ornate.
Urbs, quam urbem statuo,		raro:
Urbem quam statuo,		poëtice.

6. Aliæ etiam sunt voces Relativi vim habentes; cujusmodi sunt *Qualis, Unde, Cur*; e. g. *Talis sum, qualem me creavit Deus, non est mihi pecunia, unde emam libros. Quid causa est, cur nos tam raro invisas?*

Concordantia Responsivi cum Interrogativo.

Interrogativum & Responsivum concordant in Casu.

Quem librum legis?	Resp.	*Virgilium:*
Cui dedisti epistolam?		*Tabellario.*

ANNOT.

Exceptiones ex propriis Regulis patent; e. g. *Quanti emisti?* Resp. *Asse*. *Cujus interest?* Resp. *Meâ, Nostrà*, &c.

DEBITA RESPONSA.

Quid / Quis / Cujus / Cujas / Qualis / Quantus / Quotus	es?	Resp. Homo. / Petrus. / CHRISTI. / Scotus / Sapiens. / Bipedalis. / Primus.
Quot habes libros?		Resp. Decem.
Quotum agis annum?		Resp. Decimum.
Quod habes nomen?		Resp. Jacobus, bi, bum.
Quo gaudes nomine?		Resp. Jacobus bi, bo.
Quid agis?		Resp. Scribo.
Quid agitur?		Resp. Scribitur.
Interfuistin concioni?		Resp. Interfui.

Concordantia Nominativi cum Verbo.

Verbnm Personale finiti Modi habet ante se Nominativum expressum, vel suppressum ejusdem numeri, & personæ.

Expressum; *Ego legos, Tu scribis.* Petrus *ludit. Nos* *rrimus. Vos statis.* Tempora *labuntur.*

Suppressum; *Gaudeo, quod vales.*

1. *Ego* est primæ personæ; *Tu* secundæ; *Ille* ter. tiæ cum omnibus aliis vocibus; excepto Relativo, quod est personæ Antecedentis, ut jam dictum.

2. *Ego*, & *Tu* raro exprimuntur, nisi vel propter personæ discriminationem, aut majorem Emphasin, e. g. *Lude tu, ego interim studebo. Tune Ille Æneas.*

3 Vox *Homines* fere semper supprimitur in hujusmodi orationibus, *Ita aiunt Sic ferunt, dicunt,* &c.

4. In his, & similibus, *Pluit, Ningit, Diescit, Noescit,* &c. supprimi volunt *Deum, Naturam, Pluvi*am, *Cœlum*, aut aliquid ejusmodi. Apud Stat. *Saxa* *pluunt.* Apud Liv. *Carne, Lacte, Sanguine pluit.*

5. Nominativus & Verbum interdum numero dissentiunt

sentiunt; *Uterque fecerunt*, Sal. Sed de hoc, & similibus ubi de Figuris constructionis.

6. In memoriam revocandum, quod superiùs diximus, sc. duo vel plura singularia Conjunctione, aut Præpositione *Cum* copulata sæpe vim habere pluralem; ut, *Rex & Regina sunt Londini*. *Remo cum fratre Quirinus jura dabunt*, Virg.

7. Si Verbum comitatur duos Nominativos diversi numeri nullâ copulâ conjunctos, concordat nunc cum hoc, nunc cum illo; *Omnia pontus erat*, Ovid. *Sanguis erant lacrymæ*. Luc. Cave tamen dicas, *Vestes fuit lana*; sed *fuerunt lana*. Quæ exceptio cum innumeris aliis ex omni fere Regula solo usu innotescit.

Alquid loco Nominativi,

8. Interdum indicativus, aut Subjunctivus modus cum aliquâ particulâ; aliquando Infinitivus; isque vel solus, vel cum aliis vocibus; nonnunquam Adverbium cum Genitivo; aut denique vox materialiter sumta, i. e. pro literis aut syllabis Nominativi vice fungitur.

Indic.		*Quod studes est tibi conducibile.*
Snbjunc.		*Quod pecces est Deo ingratum.*
Infin:	solus.	*Furari est peccatum.*
	cum aliis vocibus.	*Te benefacere reipublicæ est laude dignum*,
Adverb. cum Genit.		*Satis pecuniæ restat.*
		Partim virorum suut occisi.
VoxMaterialiter sumta		HOMINEM *est Accusativi casus*
		AMET *est tertiæ personæ.*

9. Casus ante Infinitivum est secundum naturam Verbi, cui subditur; ut, *Tu diceris esse justus. Licet tibi esse justo. Novi te esse justum*: Interdum nullum ante se habet Casum; ut, *Cupio discere*.

10. Postremo Notandum; non licere uti numero plurali, cum unicum alloqueris hominem, si tamen tibi sermo est cum viro nobili, aut honestiore loco nato, vitanda

vitanda est ingrata ista vocula TU, in initio congressûs: quod fiet, si secundam personam in tertiam sic converras; e. g. pro, *Nosti Domine*, dic, *Novit Dominus*; vel, *novit tua prudentia*: & pro, Parce *Domine*, dicas, *parcat*, vel *condonet Dominus*; *placet Domino*, *dominationi*, *celsitudini*, *majestati tuæ*, prout est personæ dignitas, quacum agitur. Quoties vero de te ipso loqueris, utrolibet numero utaris; *Nos patriam fugimus*, inquit Melibœus de se ipso. Virg. Ec. 1.

APPENDIX.

De personarum dignitate.

1. Prima persona dignior est, quam secunda; secunda, quam tertia: vox igitur dignioris personæ ad se attrahit vocem indignioris; ut, *Ego pauper lugeo. Tu dives cantas. Ego & tu sumus Christiani. Tu & Petrus estis pares.*

2. Huc refer illud Virg. & similia; *Divellimur inde Iphitus & Pelias mecum*. Nam *Mecum* idem est, quod *Ego*, ideoque *Iphitus* & *Pelias* in prima persona ponuntur. Verum istud ad constructionis Figuras attinet, de quo in suo loco.

REGIMEN GENITIVI.

Unum substantivum regit aliud in Genitivo.

Rex *Galliæ*. *Domus* Patris. *Liber Præceptoris*, &c.

ANNOT.

1. Ad hanc Regulam reducuntur Adjectiva in Neutro genere substantivata; ut, *Quid causæ? Quantum pecuniæ? Acuta belli. Angusta viarum*, &c. idque elegantius, quam, *Quæ causa.*

Discrimen inter AMOR TUI, & TUUS.

Captus sum amore tui, i. e. *amore, quo ego te amo*:

amore tuo, i.e. *amore, quo tu me amas*. Hinc videas non dicendum esse, *Filius mei*, sed *meus*: *liber tui*, sed *tuus* &c. Hujusmodi tamen phrases non raro occurrunt; *Meum solius peccatum corrigi non potest*. *Noster duorum eventus ostendet, utra gens sit bello fortior*. *Nostros vidisti flentis ocellos*; Ovid.

Quodvis Substantivum regit aliud Substantivum cum Adjectivo Notæ, aut discriminis in Genitivo vel Ablativo.

Petrus est acuti ingenii, vel *acuto ingenio*, *nigri capilli*, vel *nigro capillo*, &c.

ANNOT.

1. Adjectivum discriminis sæpe convenit cum priore Substantivo, seu cum toto; *Petrus est acutus ingenio*, & interdum, *ingenii Felix ille animi*, Buch. E apud Poëtas, *acutus ingenium*, *Gens addicta mente erroribus impiis*. Buch. ps. 19. i. e. *Gens habens mentem addictam*, *vel cujus mens est addicta impiis erroribus*. De quo alibi.

Adjectivum Paritivum regit Genitivum pluralem ejusdem generis.

Quis hominum? Quæ mulierum? Quod animalium. *Nullus mortalium omnibus horis sapit*. *Virgilius optimus poëtarum*, &c.

ANNOT.

1. Substantivum Adjectivi vicem interdum supple *Nemo vestrum*, i. e. *nullus*.

2. Genitivus singularis interdum pluralis vice fungitur, nec requiritur, ut ejusdem sit generis; *Optimi plebis*.

3. Genitivus pluralis, à Partitivo aliquando gene dissentit *Infimum cœlorum lunam continet*. Verum h manifestum est, Genitivum pluralem non regi ab h Adjectivo, sed à Substantivo suppresso; e.g. *Infim cœlum cœlorum*. *Virgilius optimus poëta poëtarum*. S

Leo est animalium fortissimum; necessario hic supprimitur *Animal*. At major est dificultas, si dicas (quod & usitatius est) *Leo est animalium fortissimus* non enim videtur supprimi *Animal*. Quidam volunt hic subintelligi, *Ex numero*, secundum illud Plinii, *Capreæ & conturnices animalia ex numero animalium placidissima*. Mallem tamen *Animal* hic subintelligi. Nec. ulla est incongruitas (prout jam dictum) in hac oratione, *Leo est fortissimus animal omnium animalium*:

4 Has orationes aliter sic efferas; *optimus poëtarum*, vel *ex poëtis*, aut *inter poëtas*, &c.

Adjectivum verbale active significans regit Genitivum.

Amans vini. Patiens frigoris. Doctus Grammaticæ. Tempus edax rerum, Cometa est belli significativus, &c.

ANNOT.

1. *Amans vini*, i. e. *amator vini*; *amans vinum*, i. e. *qui amat vinum*. Prius habitum, posterius actum denotat. Idem dicendum de, *Patiens frigoris*, & *frigus*. *Doctus Grammaticæ*, qui Grammaticam callet; *Doctus Grammaticam*, qui eam didicit, licet nihil in ea jam intelligat. Hæc *Participia*, illa *Nomina* appelari solent.

Adjectiva copiæ, aut inopiæ regunt Genitivum, vel Ablativum.

Abundans	*lactis. / lacte.*	*Plenus*	*rimarum. / rimis.*
Inops.	*consilii. / consilio.*	*Expers.*	*nugarum. / nugis.*

ANNOT.

1. Complura sunt Adjectiva Genitivum regenita, quæ ad certam Regulam reduci nequeunt; ut, *Compos mentis*, & similia. Quædam alios etiam regunt Casus; ut, *Affinis*, *Similis*, *Communis*, *Dignus*, &c. De quibus in Regimine aliorum casuum, quibuscum frequentius construuntur.

Est interest, & *Refert* regunt Genitivum,

cum officium alicujus denotant.

Judicis est litem dirimere. Vxoris interest noss[e] quid agat maritus. Omnium refert bene agere, &c.

Mea, Tua, Sua, Nostra, vestra, & *Cuja* ponuntur i[n] Ablativo, cum *Refert*, & *Interest*; ut, *Meâ refert*, &[c.] In Nominativo vero, idque in Neutro genere cum *Es[t]* ut, *Meum est reipublicæ benefacere*, &c.

ANNOT.

1. *Cuja interest*, est Adjectivum *Cujus, a, um*: [*] *Cujus interest*, est Genitivus à Nomine *Quis*. *Cuju[s] est liber*? hic *Cujus* vel Genitivus est à Nomine *Qui[s]* vel Nominativus Adjectivi *Cujus, a, um*.

Hæc tria Verba proprie loquendo nullum regun[t] Genitivum; quippe qui à voce aliquâ suppressâ re[-] gatur; e. g. *Judicis est*, sc. *officium*, vel *munus*. *qui[c]quid habemus, est Dei*; sc. *donum*. Idem de Ablativ[o] censendum; *Meâ interest*, sc. *causâ*, vel *gratià*, secun[-] dum illud Plauti, *Istuc meâ nihil refert, tua refert gra[-] tia*.

Verba accusandi, damnandi, & absolvendi re[-] gunt crimen, aut pœnam in Genitivo, au[t] Ablativo.

Accuso te furti, vel *furto*, *Absolveris læsæ majestati[s]* vel *læsa majestate*. *Criminor te mendacii*, &c.

Alterum, Neutrum, Vtrum utrumque, & *Ambo* po[-] nuntur solum in Ablativo; e. g. *Vtro me accusas* *Neutro te condemno*, &c.

Verba æstimandi regunt hujusmodi Geniti[-] vos *Magni*, *Parvi*, *Nihili*, *Nauci*, &c.

Magni te æstimo. Parvi te habeo. Nihili te facio *Flocci te pendo. Nauci te duco. Æstimo te magni*, & in[-] terdum, *magno* in Ablativo.

*V*erba obliviscendi, & recordandi regunt Ge[-] nitivum, vel Accusativum.

Memini illius diei, vel *illum diem*, *Faciam hujus diei, locique, meique semper memineris. Oblitus est s[ui] generis*, &c. Huc refer, *Venit mihi in mentē illius, die[i] recordor Illius diei.*

Misere[or]

Miseret, pœnitet, piget, pudet, & tædet regunt Accusativum cum Genitivo.

Miseret me tui. Pœnitet me peccati. Piget me fratris. Pudet me culpæ. Tædet me vitæ.

Adverbia Loci, Temporis, & Quantitatis regunt Genitivum.

Loci. { *Ubi terrarum; Nusquam genitium, Huccine malorum ventum est? Quo miseriarum devenimus?*

Temporis. { *Tunc temporis. Interea loci. Pridie illius diei.* Dicimus etiam, *pridie nanas.* Sed hic supprimi aiunt *Ante*, sc. *Pridie ante nonas.*

Quantitatis { *Satis verborum. Parum sapientiæ. affatim lignorum. Partim hominum.*

ANNOT.

1. His adde, *Is suarum rerum satagit*, Ter. secundum illud plauti, *Nunc agitas tute sat tuarum rerum.* Item, *Venimus illius ergo*, i. e. *illius causâ* Addas etiam, *Instar pecudis. Instar montis equum ædificant*, Virg. Verum, num *Instar* hic sit Nomen, an Adverbium; &, si Nomen, num Adjectivum, an Substantivum in medio relinquimus.

REGIMEN DATIVI.

Quodvis Substantivum cum *Verbo Est* regit Dativum.

Est mihi penna, charta, atramentum, &c. i. e. *habeo pennam*, &c. *Non est nobis pecunia*, i. e. *non habemus pecuniam*, &c.

Hæc & similia adjectiva, regunt dativum.

Affinis	*Regi.*	*Fidus*	*amicis.*
Amicus	*patri.*	*Familiaris*	*paucis.*
Benignus	*omnibus.*	*Gratus*	*cuique.*

Contrarius	*nulli.*	*Gravis*	*stomacho.*
Molestus	*nemini.*	*Ingratus*	*auribus.*
Infestus	*hosti.*	*Idoneus*	*nulli rei.*
Conscius	*mihi.*	*Aptus*	*armis.*
Conformis.	*imagini.*	*Communis*	*omnibus.*
Obnoxius	*saluti.*	*Similis*	*patris:*

ANNOT

1. Ad hanc Regulam pertinent præcipue Adjectiva commodum, aut incommodum significantia. Deligenter autem notandum, pleraque ex his Adjectivis diversimode construi; ut, *Similis patris*, vel *patri*. *Aptus* aut *idoneus armis*, vel *ad arma*. *Conscius sceleris*, &c. *Similis patris* in moribus *patri* in figura vulgo aiunt.

Hæc, & similia Verba, regunt Dativum.

Pare	Deo.	*Libet*	*mihi*
Resiste	*Diabolo.*	*Licet*	
Occure	*hosti.*	*Placet*	
Placeto	*omnibus.*	*Accidit*	
Noceto	*nemini.*	*Conducit*	
Stude	*Philosophiæ.*	*Contingit*	
Consule	*rebus tuis.*	*Vacat*	
Auxiliare	*amicis.*	At	
Ignosce	*inimicis.*	*Attinet*	*ad me.*
Succurre	*miseris.*	Pertinet	
Fave	*bonis.*	*Spectat.*	

ANNOT.

1. Verba varie construuntur, idque tum in eadem, tum in diversa significatione.

In eadem significatione.

Impertio tibi salutem, vel *te salute.*
Dono tibi equum, vel *te equo.*
Consentio tibi, vel *tecum.*
Dissentio tibi, vel *a te.*
Moderor affectui, vel *Affectum.*
Medicor morbo, vel *morbum.*
Interdico tibi domo meâ, vel *domum meam.*
Hoc latet patrem, vel *patri*, &c.

2. Notan-

Notandum tamen ejusmodi Verba unum casum rarius, alterum sæpius regere, e. g. *Interdico tibi domum meam*, raro; *domo meâ*, sæpe. *Medicor te*, raro; *tibi*, sæpe. Num vero *Latet* Dativum, an Accusativum sæpius regat, aliorum esto judicium.

In diversa significatione.

Æmulor	*tibi*, *te*,	i. e.	*Invideo.* *Imitor.*
Ausculto	*tibi*, *te*,	i. e.	*Obedio.* *Audio.*
Consulo	*tibi*, *te*, *in te*, *saluti*, *boni*,	i. e.	*Do tibi consilium.* *Peto à te consilium.* *Decerno contra te.* *Provideo saluti.* *Accipio in bonam partem.*
Contingit	*mihi*, *me*,	i. e.	*Accidit mihi.* *Tangit me.*
Cupio	*tibi*, *te*,	i. e.	*Faveo tibi.* *Desidero te.*
Deficit	*mihi*, *me*, *à me*,	i. e.	*Deest mihi.* *Destituit me.* *Desciscit à me.*
Do literas	*tibi*, *ad te*,	i. e.	*Ut ad alium feras.* *Mitto ad te literas.*
Impono	*tibi*, *arcæ*, *mensæ*,	i. e.	*Fallo te.* *Pono in arcam.* *Pono super mensam.*
Metuo	*tibi*, *te*, vel *â te*,	i. e.	*Ne malum tibi accidat.* *Ne malum mihi facias.*
Refero,	*tibi*, *ad senatum*,	i. e.	*Narro tibi.* *Ut senatus decernat.*
Solvo	*tibi*, *te*,	i. e.	*Reddo mutuum.* *Ex vinculis te libero.*
vacat	*philosophiæ*, *ad ineptias*, *culpâ*, *locus*,	i. e.	*Operam dat philosophiæ* *Habet otiam ad ineptias.* *Caret culpa.* *Vacuus est locus.*

3. Hæc in præsentiarum sufficiant: longum enim esset, omnia Verba varie constructa hic recensere; *Providere rei frumentariæ, rem frumemtariam de re frumentaria* Cæs. *Pugnare pugnam*, Plaut. *prælium*, Hor. *cum hoste*, Cic. *contra pedites*, Plin. *de re aliqua, pro aliquo*, Cic.

4. Postremo Notandum Verba idem prorsus significantia diversos sæpe regere Casus; ut, *Auxilior tibi*; *Juvo te. Noceo nemini Lædo neminem*, &c.

Quædem verba duos regunt Dativos.

Sis mihi auxilio Do tibi pignori. Vertitur, vel *datur mihi vitio*, &c. Huc refer illud Terentii, *Neutiquam hæc res neglectu est mihi*; ni fallor, pro *neglectui*.

Quædam Adverbia ab Adjectivis derivata Dativum regunt.

Vivendum est convenienter naturæ. Canit similiter huic, &c.

POSTSCRIPTUM.

Multi absque dubio sunt Dativi, qui ad nullam ex hisce Regulis reduci possunt; e. g. *Solvendo non sum*, &c. His oppressus fugias ad magnum *Despauterii* ASYLUM.

Multa regunt ternum, quibus haud est Regula certa.

2. Ad quod Asylum, cum ad incitas essem redactus, millies me contuli, dum sub ferula militarem: nec raro graviter sum questus, *Despauterium* in reliquorum Casuum Regimine pariter non cecinisse.

Multa regunt patrium, quibus haud est Regula certa.
Multa regunt Quartum, &c.
Multa regunt Sextum, &c.

REGIMEN ACCUSATIVI.

Verbum Activum regit Accusativum.

Time Deum, Honora Regem, Ama parentes. Reverere bonos.

ANNOT.

1 Multa sunt Activa Verba, quæ Accusativum non regunt; *Noceo* enim æque activum est, ac *Lædo*, nec tamen Accusativum regit, ut jam dictum. Sic *Fungor officio*

ficio æque Activum est, ac *Facio*, aut *Exequor officium*, &c.

2. Verbum Neutrum Activi vicem sæpe supplet, præcipuè apud Poëtas; ut, *Quem hic manes*, pro *expectas*, Ter. *Corydon ardebat Alexin*, i. e. *ardenter amabat*, Virg. &c.

3. Verbum Neutrum regit Accusativum sui actus, aut sibi Affinem, ut loquuntur; e. g. *Eo iter*. *Vivo vitam*, &c. Sed hoc rarius fit, nisi addatur Adjectivum; ut *Longum eo iter*. *Jucundam vivo vitam*, &c. Difficulter interdum hanc Verbi cum suo casu affinitatem discernas; i. e. *Sonat horrendum*, Virg. *Olet hircum*, Ter. *Navigare maria*, Cic. *Vivunt Bacchanalia*, (i. e. more Bacchi) Juv. &c. His addantur Verba, quæ per Synecdochen; vel potius more Græco Accusativum regunt; ut, *Petrus rubet faciem*, *truncatur brachium*, *vulneratur caput*, &c. Addas etiam Accusativum Quantitatis; ut, *Plus solito sudo*. *Multum tremo*, &c.

4 Quædam sunt Verba, quæ nescio, an interdum Neutra sint statuenda; e. g. *Terra movet*. *Heu fuge, nate Deâ*, Virg. Quidam volunt Accusativum hic subintelligi; *Terra movet se*. *Fuge periculum*. Prius nullam, posterius aliquam veritatis speciem præ se ferre videtur. Verum est, hæc Verba activam posse habere significationem; *Move te ocius*, Ter. *Nos patriam fugimus*, Virg. De posteriori tamen dubitari potest.

Aliquid loco Accusativi.

5 Interdum indicativus, aut Subjunctivus Modus cum aliis voculis; aliquando Infinitivus, isque vel solus, vel cum aliis vocibus: nonnunquam vox materialis (i. e. vox sumta pro solis literis, seclusâ significatione) Accusativi vicem supplet.

Indicativus :		*Novi quod tu es vir Doctus.*
Subjunctivus :		*Dic mihi, quota sit hora.*
Infin.	solus :	*Amo ludere. Odi studere.*
	cum aliis vocibus :	*Novi Deum esse omnipotentem*
	Vox materialis;	*Flecte* PENNA, *Conjuga* LEGO.

Verba Rogandi, Docendi, Induendi, & Celandi regunt duos Accusativos; unum personæ, alterum rei.

Rogo præceptorem veniam. Doceo discipulos Grammaticam. Induo patrem vestem. Celo fratrem arcana.

Aliter sic efferas:

Rogo veniam à Præceptore. Induo vestem patri, aut *patrem veste Celo fratrem de arcanis*, aut *fratri arcana.*

ANNOT.

1. Verba Docendi varie construuntur. *Doce mihi prolem*, Cic. i. e, *recense mihi prolem. Misit, qui de suo adventu nos doceret*, i. e, *moneret vel certiores faceret* Id. *Multum interest, quibus moribus puerum instituas. Moneo te officii, officium*, vel *de officio*, Cave tamen dicas, *Doceo te Grammaticæ* in Genitivo, aut *Grammatica* in Ablativo, nec bene *de Grammatica*. Sed *Grammaticam* tantum. Hinc videas, quam incertæ sint Regulæ grammaticales.

2. Obiter hic notetur, vulgo errari in constructione Verbi *Disco* cum Accusativo personæ. *Disco te* nequaquam legitur. Regit quidem Accusativum rei; *Disco linguam latinam.*

Horum Passiva regunt Accusativum rei.

Doceor Grammaticam Præceptor rogatur veniam. *Induor vestem. Galeam induitur*, Virg.

Decet, *Delectat*, *Juvat*, & *Oportet*, regunt Accusativum cum Infinitivo.

Decet Christianum caste vivere. Delectat me studere. Juvat nos aspicere arva, Oportet me scribere.

Aliter sic efferas.

Casta vita Christianum decet. Studium me delectat. Arvorum aspectus nos juvat. Atque ita *Delectat* & *Juvat* per omnes personas, *Decet* per tertiam singularem tantum, & tertiam pluralem flectitur, *Puerũ puerilia decent.*

Regimen Participiorum, Gerundiorum, & Supinorum.

Participia, Gerundia, & Supina regunt casum sui Verbi.

Ann

Amo Deum; ergo *amans*, & *amaturus Deum*. Sic, *Fungor officio*; ergo *fungens*, & *functus officio*. Item *Rogor veniam*; ergo *rogatus veniam*.

ANNOT.

1. Participiis accenseri possunt quædam Adjectiva Accusativum regentia; ut, *Præscius futura. Populabundus agros. Vitabundus castra*. *Exosus*, & *Perosus* vere Participia sunt; *Ille perosus opes*, Ovid. Interdum Genitivum regunt; *Exosus vitæ*. Aliquando Dativum exigunt, cum sc. passive sumuntur; *Epictetus Diis haud est exosus*.

Gerundium in *dum* comitatur Verbum *Est* cum Dativo, aut ponitur post *Ad*, *Inter* &c.

Moriendum est omnibus. *Serviendum est nobis Deo*, &c.
Ad discendum huc veni. *Inter legendum istud notavi*, &c.

Gerundium in *di* regitur post Substantiva, vel Adjectiva.

Est tempus cœnandi. *Concessa est venia ludendi*. &c.
Cupidus redeundi. *Peritus bellandi*, Dicimus etiam, *Cupidus redire*.

Gerundium in *do* interdum post *a*, vel *in*; interdum absolutè ponitur.

Ignavi à discendo cito deterrentur. *In judicando criminosa est celeritas*. &c.
Ludendo fatigatus sum. *Scribendo scribere disco*, &c.

Gerundivum concordat cum eo, quod Gerundium regit.

GERUNDIA.	GERUNDIVA.
Colendum est Deum.	*Colendus est Deus.*
Amandum est parentes.	*Amandi sunt parentes.*
Inter legendum historias.	*Inter legendas historias.*

ANNOT.

1. Elegantius per Gerundivum, quam Gerundium loquimur: ornatius dicitur, *Scribenda est epistola*, quam, *scribendum est epistolam*. Interdum Gerundium, & Gerundivum conincidunt; ut, *scribendum est Thema*.

CASUS GERUNDIORUM.

Nom. *Scribendum est.*
Gen. *Tempus est scribendi.*
Dat. *Aptus scribendo.*
Acc. *Inter scribendum.*
Abl. *Fatigatus scribendo.*

2. Verbalia in *io* apud Veteres tanquam Gerundia usurpantur; *Quid tibi hanc rem curatio, aut mutatio est?* Plaut. *Quid tibi hanc aditio tactio?* Id. Hinc patet solutio quarundam phrasium, quibus haudparum vexantur quidem. *Tempus est videndi lunæ; legendi librorum. Ego ejus videndi cupidus rectâ sequor*, Ter. de virgine Gerundia enim Substantiva sunt æque, ac Verbalia: inde est, quod Genitivum regant.

Supinum in *um* ponitur post Verbum motûs.

Eamus lusum, pransum, cœnatum. Petrus contulit se domum petitum chartam.

ANNOT.

1. Interdum motus est latens, & obscurus; ut, *filiam nuptum*, Ter. *Coctum non vapulatum conductus fui.* Plaut.

Hanc orationem sic variabis.

Petrus, ivit domum.	*visum*	*matrem.*	vulgo.
	ut videret		vulgo.
	causa videndi		vulgo.
	ad videndum		rarius.
	ad videndam		ornate.
	visurus		bene.
	videre		poetice.

2. Supinum in *um* nunquam variatur; ut, *Postquam audierat filio suo non datum iri uxorem*, Ter. *Novit Deus oculos vestros apertum iri.* Futurum Infinitivi in *rum* eodem modo interdum construi reperies; *Hanc sibi rem sperant præsidio futurum*, Cic. *Non puto eam hoc facturum* Laberius. *Aruspices dixerunt omnia ex sententia processurum*, Valer. Antias. *Illi pollicit sese facturum omnia*, Cato 5. Orig.

Supinum in *u* regitur post Adjectiva.

Turpe dictu. Indignum auditu, &c.

ANNOT.

1. Noli hinc inferre post hujusmodi Adjectiva tantum poni Supinum in *u*; *Cibus ad coquendum facillimus*, Cic. *Horatius dignus legi*, Quint. *Seneca dignus lectione*, Gel.

Orationem hanc sic variato:

Horatius est dignus.	*lectu*	vulgo.
	legi.	bene.
	lectione.	bene.
	ad legendum:	raro.
	quem legas.	ornate.
	qui legatur.	ornate.

Præpositio in Compositis eundem, quem extra Composita, casum sæpe regit.

Discipuli adeunt scholam, circumstant præceptorem, abeunt templo, i. e. *eunt ad scholam, stant circum præceptorem, eunt à templo*.

ANNOT.

1. De Verbis, quibus præfiguntur Præpositiones, nulla certa Regula tradi potest: quædam enim Dativum, quædam Accusativum; quædam Ablativum; quædam Dativum, Accusativum, vel Ablativum; quædam Dativum, vel Ablativum; quædam Accusativum, vel Ablativum exigunt; ut ex tabula apparet.

Dat.	*Interesse concioni. Præesse exercitui.*
Acc.	*Aloqui aliquem. Transire flumen.*
Abl.	*Abesse domo, templo.*
Dat. Acc.	*Antecellere & præcedere tibi*, vel *te*.
Dat. Acc. Abl.	*Occumbere morti, mortem, morte.*
Dat. Abl.	*Inesse foramini*, vel *foramine.*
Acc. Abl.	*Exire*, vel *egredi domum*, aut *domo.*

2. Ut plurimum tamen Composita ex *Ob*, *Con*, *Ante*, *Sub*,

Sub, *Inter*, *Ad*, *In*, *Post*, *Præ*, Dativum exigunt; Obrepit mihi somnus. *Succedo tibi*, &c.

3. Aliquando Præpositio & Verbo, & Casui præponitur; *Adire ad templum*, *Exire ex ædibus*. *Adesse ad pugnam*, vel *in pugna*.

ANNOT.

In aliquot ex præpositionibus.

1. De vulgari Præpositionum usu satis jam dictum in Vestibulo.

A, *Ab*, *E*, *Ex*, *Abs*.

2. *A* Consonantibus, *Ab* Vocalibus præponitur; *A patre ab avo*, &c. Idem de *E*, & *Ex* censendum; *E domo ex ædibus*, &c, Interdum reperies, *Ab Jove*, *lege*, *rege*; *ex domo*, &c. *Abs* preponitur *Q*. & *T*; *Abs quovis homine*; *abs te* vel *à te*. *Ex* apud Ter. cum Accusativo legitur; *Ex adversum*:

In, *Sub*, *Super*, *Subter*,

3. Post Verba motus ad locum Accusativum, post Verba quietis, aut motûs in loco Ablativum exigunt; *Incidit in foveam*. *Est in templo*. *Deambulat in horto*, &c. Interdum contrarium videas; *Esse in amicitiam ditionemque populi Romani*, Cic. *Venit in Senatu*, Id.

4. *In* pro *Erga*, vel *Contra* Accusativum semper regit: *Accipit in Teucros animum mentemque benignam*, Virg. i. e. *erga Teucros*. *Pugnare in Romanos*, i. e. *contra Romanos*.

5. *In* pro *Inter* Ablativum exigit; *In amicis habere*, Sal. Interdum Accusativum; *Homines morte deletos reponere in Deos*, Cic. de Nat. Deorum.

6. *Sub*, cum tempus significat, Accusativum regit; *Sub noctem*; *sub lucem*; *sub horam pugnæ*, Suet. Notandum tum tempus immediate præcedens, tum subsequens denotare; *Sub horam quartam*, i. e. *paulo ante* vel *paulo post quartam*. Aliquando tamen necessario alterum tantum denotat; e. g. *Sub cœnam* (i. e. *ante cœnam*) *deambula*; *cœnatus idem facito*.

7. *Super* pro *Præter*, aut *Ultra* Accusativum regit; Su-

per (i. e. præter) cætera flagitia, Suet. Super (i. e. ultra) ripas fluminis effusus amnis Liv.

8. *Super* pro *De* Ablativum exigit; ut apud Virg.
Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.

9. *Super* pro *Superstes* poni videtur apud Vir. Æn. 3.
O mihi sola mei super Astyanactis imago.

10. Interdum cum alia Præpositione junctam leges; *Insuper his*, Virg. *Insuper alienos rogos*, Lucret. *Insuper habere*, Gal. Alias pariter Præpositiones unâ conjunctas reperies; *Inante diem quintum Cal. Novemb.* Cic. *Exante diem Non. Jun.* Id. *Postante*, Var. *Circumsecus*, Apul.

11. *Subter* utrumque casum indifferenter regere videtur *Plato iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit*, Cic. *Ferre libet subter densa testudine casus* Virg.

Clam & Tenus.

12. *Clam* vulgo Ablativum, interdum, & Accusativum regit; *Clam uxorem*, Ter. Apud eundem leges, *Clanculum patres*.

13. Tenus Genitivum, vel Ablativum; *Crurum tenus*. *Cumarum tenus*. *Pectoribus tenus*, Ovid. Hinc vides *Tenus* Postpositionem potius, quam Præpositionem appellandam esse.

Prope, Propius, Proxime.

14. Ut *Prope*, sic *Propius*, *Proxime*, imo & *Proximus* Accusativum regere videntur; *Propius urbem*. *Proxime Hispaniam*, Sal. *Rex proxime formam latrocinii*, Liv. *Proximus te*. Plaut. Verum Sanctius, aliique viri doctissimi negant, has voces Accusativum unquam regere; supprimi enim volunt Præpositionem; *Propius ad urbem: proxime ad formam latrocinii*, &c. *Si enim* (inquit Sanctius) *voces istæ Præpositiones statuantur; Præpositiones quoque erunt* PRIDIE, POSTRIDIE, cum multis aliis; *Pridie nonnas*, &c. Per nos utrumlibet eligas. *Hei mihi*; *Væ tibi* (si placet) Præpositiones sunto.

15. De *Procul* idem censendum; *Procul muros*; *procul mari*, i. e. (ut volunt) *ad muros*; *à mari*. *Procul à nobis*, Cic.

Am-

Am, Di, Dis, Re, Se, Con

16. Appellantur *Præpositiones inseparabiles*; nunquam enim leguntur, nisi Verbis præfixæ; *Ambio, Diduco, Distrabo, Redeo, Sepono, Confero.*

REGIMEN OPPIDORUM.

Nomen oppidi primæ, aut secundæ declinationis singularis numeri ponitur in Genitivo; Tertiæ vero, aut pluralis in Ablativo, cum respondendum est ad Quæstionem *Ubi.*

Ubi est pater? resp. *Romæ* / *Londini* — *Carthagine.* / *Athenis.*

Ad *Quo* in Accusativo.

Quo ivit pater? resp. *Romam* / *Londinum.* — *Carthaginem.* / *Athenas.*

Ad *Unde* in Ablativo.

Unde venit pater? resp. *Româ,* / *Londino.* — *Carthagine.* / *Athenis.*

Ad *Qua* in Ablativo.

Qua itur Londinum? resp. *Bervico,* &c.

ANNOT.

1. Interdum additur Præpositio; *In Alexandria,* Cic. *Ab Roma,* Liv. Quod fit gratiâ evitandæ ambiguitatis; e. g. *Edinburgo per Bervicum*; vel, *ex Edinburgo Bervico itur Londinum*; & non, *Edinburgo Bervico.*

2. Additur etiam Præpositio, quoties locum aliquem urbi vicinum intelligimus; e.g. *Anglorum exercitus usque ad Edinburgum pervenit,* i. e. *ad campos urbi vicinos.*

3. Postremo additur Præpositio, cum Adjectivum oppidi nomen comitatur; *Ad doctas proficiscor Athenas. Fui in magna Roma*; non *magna Romæ*; ni duæ essent Romæ major sc. & minor; tum liceret dicere, *Fui magnæ Romæ,* in oppositione ad minorem.

4. Vulgo docetur nomen oppidi tertiæ declinationis

poni

poni in Dativo, vel Ablativo, cum respondetur ad Quæstionem *Ubi*; *Degit Carthagini*, vel *Carthagine*. Verum *Carthagini* est verus Ablativus: omne enim nomen tertiæ declinationis olim indifferenter fiebat in e, vel *i*; ut ex his videre est, *Redeunt ruri rustici*, Plaut. *Vesperi domum revertor*. Ter. Nec raro adhuc in Ablativo reperies *Tempori*, *Sorti*, *Luci*, &c. Quæ num Nomina, ad Adverbia sint statuenda, hæret Despauterius Regim. Genit. Reg. 18.

5. Nominibus Regionum, aut Insularum additur Præpositio; Pater *est in Gallia*, *Anglia*; *profectus est in Germaniam*; *rediit ex Italia*, &c. Interdum tamen aliter videas; *Siciliæ cum essem*. Cic. *Ægypto remeans*, Plin.

De DOMO *&* RURE.

Domus, & *Rus* oppidorum nomina imitantur; *Pater est domi, ruri*; *profectus est domum, vel rus*; *discessit domo*; *rediit rure*.

Discrimen Inter DOMI, & IN DOMO.

1. Potest quis esse *domi*, qui non est *in domo*, & contra; e. g. sciscitanti peregrino, ubi sit pater, responderi potest eum esse *domi* licet *in domo* non sit, sed forte in horto. Et contra, Cæsar occisus fuit *in domo*; non tamen *domi*.

2. Hæc etiam Substantiva, *Militiæ*, *Humi*, & interdum *Belli*, & *Togæ* sic construi reperies, e. g. *Temerarius agit militiæ*, *Poma jacent humi*. Aliquando post Verbum motûs; *Procumbit humi bos*. *Gratus principi belli, togæque*, i. e. *tempore belli, & pacis*.

ADVERBIA LOCI.

1. Ad Quæstionem *Ubi* responde per Adverbia in loco; Hic, *istic*, *Illic*, *Intus*, *Foris*, *Nusquam*, *Alibi*, *Alicubi*, Ibidem, *Ubique*, *Ubilibet*, *Ubivis*, *Necubi*, *Sicubi*, *Inferius*, *Superius*, *Infra*, *Supra*; e. g. *Ubi est pater?* resp. *Intus*, *foris*, &c.

2. Ad quo per Adverbia ad locum; *Huc*, *Istuc*, *Illuc*, *Alio*, *Aliquo*, *Siquo*, *Eo*, *Eodem*, *Quolibet*, *Quovis*, *Utroque*, *Neutro*, *Intro* *Foras*, *Dextrorsum*, *Sinistrorsum*, *Antrorsum*, *Retrorsum*, *Sursum*, *Deorsum*; e. g. *Quo ivit pater*, resp. *Intro*, *Foras*, &c.

3. Ad.

3. Ad *Unde* per Adverbia è loco; *Hinc, Istinc, Illinc, Alicunde, Aliunde, Necunde, Sicunde, Undelibet, Undevis,* Superne, Inferne, *Cælitus,* Funditus; e. g. *Unde veniunt bona?* resp. *Cælitus,* &c.

4. Ad *Qua* per Adverbia per locum; *Hac, Istac, Illac, Aliqua, Siqua, Ea. Eadem*; e. g. *Qua itur ad urbem?* resp. *Hac, illac,* &c.

His Quæstionibus sic respondet

Quamdiu studuisti?	resp.	*Totum diem.* *Toto die.* Per *totum diem.*	
Quando rediit pater?	resp.	*Hesternâ nocte.*	
Quantum hinc distat Londinum?	resp.	*Trecenta milliaria.* *Trecentis milliaribus.*	Acc. Abl.
Quanto es tu altior me?	resp.	Pede.	
Quanto tempore hæc scripsisti?	resp.	*Tribus deibus.*	Abl.
Quantus est baculus?	resp.	*Bipedalis.* *Tres pedes longus.* *Tribus pedibus longus.*	 Acc. Abl.
Ubi captus fuit latro?	resp.	*Sexto ab urbe lapide.* *Ad sextum ab urbe lapidem.*	

Regimen quarundam vocum indeclinabilium.

Apage, Hem	Acc.	reguntur	*Apage istiusmodi salutem.* *Hem astutias,*	Plaut. Ter.
En	Nom.		*En dextra,* *En quatuor aras.*	Virg. Id.
Ecce	Acc.		*Ecce pater.* *Ecce miserum hominem,*	
Hei, Væ	Dat.		*Hei mihi qualis erat,* *Væ tibi, causidice,*	Virg. Mart.
Heu	Nom. Acc. Dat.		*Heu pietas,* *Heu stirpem invisam,* *Heu misero mihi,*	Virg. Virg. Plaut.

Ab

Ah, Vah, Proh	Acc. Voc.	regunt;	*Ah me miserum,*	Ter.
			Ah virgo infelix,	Virg.
			Vah inconstantiam.	Ter.
			Vah mea Antiphila,	Id.
			Proh Deûm atque hominum fidē.	
			Proh sancte Jupiter.	
O, Obe, Heus	Voc.		*O Melibæe,*	Virg.
			Obe libelle.	Mart.
			Heus Syre,	Ter.

O regit etiam Accusativum; *O me perditum?* Et fere semper supprimitur; *Me miserum. Adesdum Dave,* Ter.

ANNOT.

1. Verisimile est has voculas nullum regere Casum; *Me miserum* regitur post *O*, sed post, *Sentio* vel *Video.* Præterea sæpius nullum post se habent Casum; *Hei vereor, ne quid Andria apportet mali*, Ter, *Ecce Corynna venit,* Ovid. Interdum cum aliis Casibus reperies; *Hem astutias; hem tibi; hem Pamphile,* Ter. Possunt quidem dici Casum post se regere, quum pro aliis vocibus sumantur, e. g. *Ve tibi*, i. e. *malum tibi eveniat*, secundum illud sacri codicis; *unum abiit; veniunt duo væ posthac,* Apoc. 9. 12.

REGIMEN ABLATIVI.

Verbum Passivum regit Ablativum cum Præpositione *a*, vel *ab*.

Amor à patre. Osculor à matre. Doceor à præceptore:

ANNOT.

1. Vix dicendum puto, Verba passiva ablativum cum Præpositione post se regere: istud enim de quavis fere voce asseras; ut, *Priamus à Rege. Secundus à Principe. Castus à Venere. Alius ab illo. Accepit à me. Stat à tergo*, &c.

2. Gerundia, & Gerundiva semper; Participia sæpe; Verba

Verba Passiva raro, pro Ablativo Dativum habent; e. g. *Legendum est mihi*; non, *à me*: *Ille mihi de te multa rogatus abit*, Ovid *rogatus mihi*, pro *à me*, *Nec cernitur ulli*, Virg. pro *ab ullo*, &c.

Utor, *Abutor*, *Fruor*, *Fungor*, *Potior*, *Vescor*, *Careo* *Indigeo* regunt Ablativum.

Utere libro meo, quamdiu voles. Abuteris veste. Fruor vitâ jucundâ Fungor officio. Vescor piscibus, Hostes arce potiti sunt. Careo argento. Indigeo *nummis.*

ANNOT.

1. Interdum cum alio casu leguntur; *Operam abutitur*, Ter. *Fungitur officium*, Id. *Urbem potiri*, Cic. *Quasi tu hujus indigeas patris*, Ter.

Quodvis Verbum, Adjectivum vel Substantivum regit Ablativum, qui resolvitur per *Ob*, *Per*, *Præ*, Propter, &c.

Verba;	*Palleo metu*, vel *propter metum*; *Taceo pudore*, vel *ob pudorem*.
Adjectiva;	*Superbus honore*, vel *ob honorem*. *Pallidus metu*, vel *præ metu*.
Substantiva;	*Rex dono*, vel *per domum Christi*. *Præsul auxilio*, vel *per auxilium Dei*.

ANNOT.

1. Hic Ablativus non regitur à Substantivo, sed ab Adjectivo aliquo suppresso; *Rex*, sc. *creatus*, vel *factus dono Christi*.

Dignus, *Indignus*, *Vacuus*, *Orbus*, *Contentus*, *Præditus* cum multis aliis regunt Ablativum.

Dignus laude. Indignus *odio. Orbus patre, Contentus nihilo, Præditus virtute.*

Opus regit Ablativum.

Mihi opus est libro. Tuâ authoritate opus est. Apud Ovid, cum Genitivo leges; *Hic erit artis opus.*

ANNOT.

ANNOT.

1. *Opus* est Adjectivum, vel Substantivum: *Opus* Adjectivum est Indeclinabile, idem significans, quod *Necessarius*. *Opus* Substantivum est declinabile, vel indeclinabile: de *Opus* indeclinabili hic agitur.

Opus sic construitur.

Substantivum declinabile;	*Opera Ciceronis.*
Substantivum indeclinabile;	*Opus est libro.*
Adjectivum;	*Opus est liber.*

Comprativus gradus regit Ablativum.

Nihil nive candidius. Nil melle dulcius, &c. Quæ sic resolvas, *Nihil candidius, quam nix*, &c.

ANNOT.

1. *Quam* interdum copulat eosdem Casus, interdum non; *Ego callidiorem hominem vidi neminem, quam phormionem*, Ter. Potuit dici, *quam est Phormio. Quam* Interdum supprimitur; *Plus quingentos colaphos impegit mihi*, Ter.

Pretium ponitur in Ablativo.

Emi librum quatuor assibus. Hic equus constitit mihi centum libris, &c.

Excipe *Tanti, Quanti, Pluris.* & *Minoris*; ut *Quanti emisti equum? Minoris, quam revendam*, &c. At si addas vocem *Pretium*, ponuntur etiam in Ablativo; *quanto pretio emisti equum? Minore, quam revendam.*

Materia, ex qua aliquid fit, ponitur in Ablativo cum Præpositione, *De*, vel *Ex*.

Homo factus est de limo terræ, *Calix fit ex auro*, &c.

Instrumentum, & Modus, quo aliquid fit, ponuntur in Ablativo absque Præpositione.

Instrumentum;	*Scindit carnem cultro. Adortus est me stricto gladio. percusit me pede.* Cave dicas, *cum pede*
Modus;	*Submissâ voce loquitur. Gravi accentu cantat, More suo docet. Torvis occulis aspicit*

ANNOT

ANNOT.

1. Ad hanc Regulam reducantur hujusmodi Ablativi; *Afficio te bonore, dedecore injuriâ, Contumeli Prosequor te amore, odio. Beo te devitiis. Lacesso te verbis acerbis. Conficior dolore, tristiciâ, famâ inediâ, si ti*, &c.

Ablativus absolutè positus.

1. Quum duæ orationes ita concurrunt, ut alteram committetur ejusmodi particula, *Cum, dum, Si Postquam*, &c. ea lepide plerunque convertitur in Ablativum absolute positum, i. e. qui nec regit, nec regitur; e.g. *Cum præceptor abest, ludunt discipuli*, converte, *absente præceptore, ludunt discipuli. Dum regnaret Augustus, natus est Christus*; dic. *Regnante Augusto, natus est Christus*.

2. Notandum vulgo diversas esse personas, seu res, ut ex allatis exemplis apparet. Interdum tamen unica tantum est persona in utraque oratione; ut, *Me consule id feci*, Cic. *Qui se vidente amicam patiatur suam abripi*, Ter. *Te vidente vides*, Plaut.

Discrimen inter SUI, IPSE, IS, ILLE, *in relatione ad voces præcedentes*

Petrus dixit SE *venturum*, est *Petrus*, qui veniet. *Petrus dixit* EUM *venturum*, est alius, sc. *Jacobus. Petrus amat* SUUM *patrem*, est pater *Petri. Petrus amat* EJUS *patrem*, est pater *Jacobi*. at in hac oratione, *Petrus ait Jacobum lacerasse* SUUM *librum*, ambigitur, cujus, sit liber, *Petri* an *Jacobi*. Considerandum hic est, quis sit Nominativus principalis Verbi; ad hunc enim refertur SUI & SUUS : ad *Petrum* igitur pertinet liber; & si *Jocobi* fuisset, dixisse oportebat EJUS, vel ILLIUS librum. Idonea ad hanc rem illustrandam est illa apud Cæs. oratio: EI *legationi respondet Ariovistus, si quid* IPSE *à Cæsare opus esset*, SESE *ad* EUM *venturum fuisse; si quid* ILLE *velit*, ILLUM *ad* SESE *venire oportere*. Nominativus Verbi principalis est *Ariovistus*; SE ergo & IPSE ad *Ariovistum*; IS & ILLE ad *Cæsarem* reciprocantur. Hæc tamen Regula raro tenet, nisi ubi est ambiguitati locus; ut videre

dere est ex cujusdam oratione; *Samsit supplicium de famoso fure cum sociis* SUIS. Neminem puto dictorum hos socios referri posse ad Judicem Verbi principalis Nominativum, sed ad Reum.

HIC, & ILLE.

Hic propius, *Ille* remotius respicit; e. g. *Petrus & Jacobus peregre, profecti sunt; hic* (sc. *Jacobus* in *Galliam*; *ille* (sc. *Petrus*) *in Italiam.*

ISTE, & ILLE.

Iste personam, vel rem plerunque contemnit, *Ille* laudtat; e. g. *Iste nebulo Ille puer pulchræ formæ*, &c.

USUS.

Quarumdam Vocum indeclinabilium.

1. *Quanquam*, *Quanvis*, *Licet*, *Etsi*, *Tametsi* Indicativo, aut Subjunctivo præponuntur; e. g. *Quanquam sumus pauperculi domi, quod edamus* Plaut. *Quod turpe est, quanvis occultetur, tamen honestum nullo modo fieri potest*, Cic. Notandum, ubicunque occurit una ex his vocibus, ibi esse *Tamen* expressum aut suppressum: in priore enim exemplo supplendum est *Tamen.*

2. *Quoniam*, *Quando Quandoquidem.* Indicativo præponi solent; *Quando ego non curo tuum, ne tu cura meum*, Ter.

3 *Quippe* Indicativo jungitur; *Non est huic habenda fides, quippe pejeravit.* Si addas *Qui*, Indicativo raro, Subjunctivo sæpe; *Non est huic habenda fides, quippe qui pejeravit*, vel *pejeraverit*, &c.

4. *Quin* Subjunctivum exigit; *Non dubium quin uxorem nolit filius*, Ter. *Quin* pro *Cur non*, Indicativo præponitur; *Quin taces*, i.e. *Cur non taces.*

5. *Antequam* & *Priusquam* Indicativum, vel Subjunctivum postulant; *Priusquam pereo*, Ter. Has voces eleganter sic dividas, *Literas prius scias, oportet; quam syllabas.*

6. *Tanquam*, *Quasi*, *Sicut*, *Sicuti*, *Utcunque*, cum utroque Modo reperias; *Tanquam feceris ipse aliquid*, Ter.

7. Cum

7. *Cum* vel *Quum*, *Ni*, *Nisi*, **Si**, **Sin**, **Siquidem** utrique Modo junguntur; *Cum fueris felix*, *Mirum*, *ni domi est*, Ter. *Ni nossem causam*, Id Sæpius tamen Subjunctivo.

8. *Utinam* Subjunctivum semper requirit; *Utinam saperem satis.* O & *O si* eundum Modum exigunt.

9. *Ne* prohibendi Imperativo, vel Subjunctivo præponitur; *Ne time*, vel *timeas*. Si aliud Verbum Præcedat, Subjunctivo tantum adhæret; *Cave, ne facias.* In hoc sensu plerunque supprimitur; *Cave te tristem sentiat pater*, Ter.

10. *Ac*, *Atque*, *quam*, sequuntur *Aliter*, *Secus Contra Perinde*, *Æque*; ut, *Non secus, ac si meus esset frater*, Ter. *Neque aliter contra, quam sentio, loquor*, Id.

11. *Cum* minus, *Tum* majus plerunque significat; *Odit cum literas, tum virtutem*, i. e. *odit literas, & quod majus est, virtutem*. Vel, *odit quidem literas, sed præcipuè virtutem*. Aut denique, *odit & literas, & virtutem*.

12. *Tum Tum* idem valent, quod *Et Et*; *Petrus est tum doctus, tum pius*, i. e. *& doctus & pius*.

13. *Et* in secundo loco valet *Etiam*; *non solum hoc, sed & illud.*

14. *Nedum* in oratione affirmativa jungitur rei minoris momenti, in negativa rei majoris; *Viginti, nedum duo millia, tecum irem. Non duo, nedum viginti millia, tecum irem.*

15. *Tot* & *quot*. *Tantum* & *quantum*, *Toties* & *Quoties*; *Æque* & *Ac*, vel *Atque* in oratione conjungi solent, ; e. g. *Non tot sunt in cœlo stellæ, quot in mari guttæ.*

16. *Ut* varie construitur, & pro multis aliis vocibus sumitur.

U pro	*Quam*, *Postquam*, *Quomodo*	Indic.	*Ut male eũ metuo miser!* Ter. *Ut Regem vidit*, Virg. *Ut vales?*
	Quamvis, *Utinam*	Subjunc.	*Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.* *Ut te Dii perdant*, Ter.

17. In postremo exemplo (ut alibi dictum) supprimi videtur *Oro*, vel *Precor*:

18. *Ut* ponitur pro *Ne*, vel *Ne non* post Verba timendi; *Metuo, ut substet hospes*, i. e. *ne non substet*. Ter.

19. *Ut* causam finalem denotat; e. g. *Pater me ad scholam misit. ut latine loqui discerem*. Hinc.

Discrimen inter UT *&* QUOD.

20. UT semper Subjunctivum, QUOD etiam Indicativum postulat; *Jubeo, ut scribas. Gaudeo, quod vales, vel valeas*.

21. UT sæpius suppimitur, QOUD nunquam; *Oportet, ut agas*; vel *oportet, agas*. At non, *Gaudeo vales*.

22. UT in QUI (sc. post *Adeo, Ita, Sic, Tam, Talis*, &c.) QUOD in QUIA convertas; *An adeo ignarus es, ut hæc nescias?* vel *qui hæc nescias? Gaudeo, quod*, vel *quia vales*.

23. Utrumque per Infinitum efferas; *Jubeo, scribas*; vel, *jubeo te scribere*. *Gaudeo te valere*.

ORDO COMPOSITIONIS.

1. Ordo Compositionis est varia vocum in oratione dispositio. Ea vel est libera, seu arbitraria; vel certis legibus restricta. De priore nihil hic dicemus: præstat enim eam ex optimis Authoribus discere, quam Grammaticæ præceptis discribere. Et de paucis tantum communioribus voculis peculiarem sibi situm in oratione vindicantibus hic agemus.

2. *Autem, Enim, Vero, Quidem, Quoque* secundum locum habere solent; e. g. *Petrus autem dixit*. *Petrus enim fecit*: & non, *Autem Petrus dixit*. &c.

3. *Nam*, & *Sed* primum obtinent, *Nam pater jussit*; non, *Pater nam jussit*; aut, *Pater sed jussit*, &c.

4 De *Ad Apud, Ante*, & similibus nihil est, quod dicamus: usu enim innotescit, hæc suis casibus esse præponenda; *Ad patrem*, & non, *Patrem ad*. Apud poëtas tamen præposterum sæpe ordinem reperias; ut, *Maria omnia circum*, pro *circum omnia maria*, Virg.

5. Quædam sunt voculæ aliis à fine semper annexæ

quales *Que*, *Ve*; *Dixitque*, *Legitve*; his adde *Ne*, Interrogativum; ut, *Tune*, *Illene*. Item in his, *Ain*, *Viden*, pro *aisne*, *videsne*.

ORDO RESOLUTIONIS.

1. Plerasque pro arbitrio orationis resolvas; e. g. ps. 7. *In te salutis spem posui meæ, servator orbis*; sic ordire, *O servator orbis, ego posui spem meæ salutis in te*. Vel sic, *Ego posui spem meæ salutis, O servator orbis, in te*. Vel, *In te, O servator orbis, posui spem meæ salutis*. Vel denique, *Spem meæ salutis, O servator orbis, posui in te*. Tot modis resolvere licet, quot lingua, in quam convertis, admittere potest. Nec vernacula nostra linguæ latinæ hac in re multum cedit.

2. Vulgo tamen initium fit ab hisce vocibus (modo in oratione sint) *O*, *Ab*, *Si*, *Cum*, *Dum*, *Postquam*, &c. Dein ad Vocativum transitur: inde ad Nominativum ante Verbum; hinc ad Verbum principale: postremo ad Casus à Verbo rectos. Quæ omnia in prima præcedentis orationis expositione videre est.

3. In Quæstionibus Casus rectus Verbo præcedit, & Nominativus sequitur; *Cui loqueris? Quem quæris*? sc. *tu*.

4. In Imperativo tum Nominativus, tum Casus rectus Verbum sequuntur; ut, *Scribe tu epistolam*. Verùm hic Nominativus exprimendus non est, ne in vernacula quidem lingua; ut, si puero dicas, *Abi domum*; nisi propter personæ discriminationem; *Abi tu domum*; *& ille apud nos moretur*. Sæpius accidit, ut vox aliqua necessario in latina lingua exprimatur, cujus in nostra nulla fiat mentio, e.g. *Accipe librum quem mutuo mihi dedisti* Receive the book, you lent me. Item, *Ecce ipse vir, quem ante vidimus*; Behold the very man, we saw before. Hæc est nostra vulgaris loquendi forma, viris etiam doctis probata: nec de Relativo ulla hic facta est mentio; quod tamen latine omitti non potest. Deinde verba ad verbum reddi perpetuo non debent: sæpius enim

enim venustam apud Latinos reperies Metaphoram, quæ linguæ nostræ nullo pacto quadrat; & contra. Peculiares utriusque linguæ Phrases, & Adagia discipulis diligenter sunt exponenda. Hujus rei defectus solummodo in causa est, quod pleræque scholæ tot barbaris & absurdis scateant loquendi formulis; quales, *Clama supra illum. Faciam te tam bonum Facit mendacia supra me. Non curo pro te, Candela exivit. Bibe extra*, &c.

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

1. Omnes Constructionis Figuræ ad quatuor reduci possunt. *Reliquæ* inquit doctissimus *Sanctius*) *monstrosi tantum sunt Grammaticorum partus*. lib. 4.

2. Vel enim vox aliqua deficit; inde *Ellipsis*, aut *Eclipsis*. Vel redundat hinc *Pleonasmus*. Vel non ipsæ voces, sed sensus consideratur; hinc, ut quidem volunt, *Synthesis*; ut, alii, (ut melius) *Synesis*, *Syllepsis*, aut *Conceptio*. Vel denique invertitur vocũ ordo, & dispositio; hinc *Hyprebaton*.

ELLIPSIS.

3. Duo sunt Ellipseos genera: vel supprimitur vox, quæ in oratione nusquam reperitur, vel quæ ibidem exprimitur.

4. Nulla est orationis pars, quin supprimi interdum videas.

5. NOMEN; *Ubi ad Dianæ veneris*; sup. *templum*, Ter. Sic vulgo reperies *Bubula*, *Ferina*, *Suilla*, sup. *caro*.

6. Sunt, qui hasce phrases adjiciunt, *Discrucior animi*, sup. *dolore*. Pendeo *animi*, sup. *dubitatione*. *Miserere mei*, sup. *conditionem*. *Fastidio cibi* sup. *gustum*, vel *visum*, &c. Nos de his in Regimine Genitivi nihil diximus.

7. De PRONOMINE non est quod dicamus: nunquam fere non supprimuntur hæ voculæ, *Ego* & *Tu*; ut, *Fac, ut sciam*.

8. PARTICIPIUM: *Divitiacus obsecrare cœpit, ne quid gravius in fratrem statueret; scire se illa esse vera*, Cæs. sup. *Dicens* vel *Fassus*.

9. VERBUM; *Dii meliora*, sup. *dent*, vel *facian*. Ter. *In Pompeianum cogito*; sup. *ire*. Cic. *Romani festi-nare*, sup. *cœperunt*, Sal. *Omnes mihi invidere*, *&* *mor-dere*, *ego autem flocci pendere*, sup. *cœperunt*, & *cœpi*. Ter. Totus fere Grammaticorũ chorus ait Infinitivum hic poni pro Imperfecto Indicativi; *Festinare* pro *festi-nabat*. Per nos utrumlibet eligas: Hoc tantum dici-mus, certo constare voces sæpius supprimi, Infinitivum vero pro Indicativo poni non item. Quid vero in ill apud Ter. oratione suppimatur, dictu facile non est. *Adeone hominem esse invenustum*, *aut infelicem quen-quam, ut ego sum?* Subintelligitur forte, *Credas*, *putes*, vel, *an fieri potest*, aut aliquid ejusmodi

10. ADVERBIUM; *Oratio fuit precibus*, *quam jur-gio similis*, sup. *magis*, Liv.

11. CONJUNCTIO; *Dum ætas*, *metus*, *magiste probibebant*, Ter. sup. bis. *et*.

12. PRÆPOSITIO; *Ære cavo clypeus fit*, sup. *ex*. Virg. Huc refer illa Terentii: *Id operam do*; i. e. *ad id*. *Nunc id prodeo*, i. e. *ob vel propter id*. *Idne mihi auctores estis*, pro *ad id?* Doctissimus *Humius* noster existimat, *Operam dare* poni pro *laborare*, & *Aucto-esse* pro *suadere*: ideoque, inquit, est, quod Accusativum regant. Unde hanc habet Regulam, *Quicquid in Verbi vicem venit, casum adsumit, in cujus vicem venit.*

13. Ellipsis, ubi supprimitur vox, quæ in eadem ora-tione reperitur; *Ille timore ego risu corrui*; sup. *corruit* Cic. *Hic illius*, *arma*, *hic currus fuit*, sup. *fuerunt*. Virg. *Sociis & Rege Recepto*, sup. *receptis* Id. *Iratus Rex est*, *reginaque*, sup. *Est irata*. *A quilæ volarunt*, *hæc ab orien-illa ab occidente*, sup. bis *volavit*, Cic. *Ambo defes-sumus*, *ego vapulando*, *ille verberando*, sup. *defessus*, *sum* & *defessus est*. Ter. &c.

14. Duo diligenter hic notanda, Prius, quasdam vo-ces raro, quasdam sæpe, quasdam fere semper supprimi, ut inter legendum comperies. Posterius, hasce voces in vernacula nostra lingua exprimendas non esse, ni-quum usus requirit: non minus enim nostræ, quam latinæ

latinæ linguæ figuræ desunt; e. g. in hac postrema oratione *Ambo defessi sumus, ego vapulando, ille verberando*, supprimuntur, (ut dictum) *Defessus sum*, & *Defessus est*, quæ ne vernaculè quidem exprimi debent, nisi explicandi gratiâ. Sic, *Aperite aliquis ostium* cum innumeris aliis.

PLEONASMUS.

15. Pleonasmus est, cum vox aliqua redundat; ut *Se ab omnibus desertos potius, quam abs te defensos esse malunt*, Cic. hic redundat vox *potius*. Item, *Oportebat me præscisse ante*, Ter. hic redundat *præ*, vel ante. Advertendum tamen hujusmodi voces Emphasin quandam significare.

SYNESIS.

16. Synesis est, cum construuntur voces quoad sensum; *Turba ruunt*, Virg. *Pars mersi tenuere ratem*, Id. *Pars in carcerem acti, pars bestiis objecti* Sal. *Samnitium duo millia cæsi*, Liv. *Duo millia crucibus affixi*, Curt. His addas illud Ter. *Absente nobis*: & Plaut. *Præsente nobis*: per *Nobis* enim unus tantum intelligitur, ideoque *Absente* dicitur, non *absentibus*. Quidam volunt *Absente* & *Præsente* hic esse Præpositiones, legitur enim *Præsente testibus*, i. e. *coram testibus*.

HYPERBATON.

17. Hyberbaton est inversus vocum ordo: ut, *Maria omnia circum*, Virg. pro. *circum omnia maria*. Addas, ubi vox aliqua, dividitur: *Quo me cunque rapit tempestas*, Hor, pro *quocunque*.

HELLENISMUS.

18. Hisce quatuor Figuris adjungi potest & quinta, sc. *Hellenismus*, seu *Græcismus*, qua Latini, in quibusdam loquendi formulis Græcos imitantur; ut, apud Ovid. *Sed enim quia rettulit Ajax, esse Jovis pronepos*, pro *pronepotem*. *Os humerosque Deo similis*, Virg. i. e. *quoad* vel *secundum os*, & *humeros*, *Cætera Graius*, Id. i. e. *quoad cætera*, vel *in cæteris*.

APPENDIX.

19. Ex dictis patet, quam lubrico fundamento innitatur nobilis illa figura ANTIPTOSIS, qua Causus pro Casu Modus pro Modo substituitur. *Antiptosi Grammaticorum*

(inquit *Sanctius*) *nihil imperitius: quod figmentum si esset verum, frustra quæretur, quem casum Verba regerent, Alienis rebus curas*, Plaut *Voluptati mæror sequitur*, Id. Non ponitur hic Dativus pro Accusativo, sed hæc Verba Dativum interdum regunt. Sic apud Ter. *Abuti operam. Fungi officium*, non ponitur Accusativus pro Ablativo, sed *Abutor* & *Fungor* cum Accusativo aliquando leguntur. Sic. *Id genus alia*, hic non ponitur *Id genus* pro *Ejus generis*; sed more græco, *Alia id genus*, i. e. alia Κατὰ *id genus*: Græci enim hanc vocem sæpius supprimunt.

ORTHOGRAPHIA, SEU.

Legitima scribendi forma.

SI quis omnibus, quæ in hoc negotio occurrunt, difficultatibus plene, & accurrate satisfacere velit, verissimum esse reperiet, quod dixit Terent. Maurus.

Fronte exile negotium,
Et dignum pueris putes,
Aggressis labor arduus.

2. Quare sicco pede plurima transibimus, ut, quam possimus brevissimè, provinciam hanc absolvamus.

3. Primo de Literarum numero multum à Grammaticis contenditur. Alii 16, alii 17, 18, 19, 22, 23, 24, 25. statuunt; quæ sic colligas. Primo multi negant x, & z, esse literas, sed abbreviationes, seu literarum compendia, asserentes x valere *c* & *s*, vel g & *s*, ut *Dux*, quasi *ducs*; *Lex legs*: & z valere *d* & *s*, vel geminum *ss*; ut, *Zona*, quasi *dsona*. *Patrizo patrisso*.

4. Plerique *k* ex literarum albo secludunt. Multi de *h* & *y* idem censent. Sunt, qui putant *q* esse abbreviationem *c* & *u*: reperies enim apud Vetustos *Qi, qæ, qod*.

Et

Et Quintilianus cum nonnullis aliis existimat *g* ad literarum numerum non pertinuisse ante bellum Carthaginiense. Pro *g* utebantur Antiqui *c*, ut adhuc in Capitolio Romano videre est, *Macistratus*, *Leciones*, *Pucnando*, *copias*, *Cartacinienses*, *Quincenta*, *septincenta*, &c. Nec absurdum certe videtur scribere *quincenta*, & non *quingenta*; quum componatur ex *Quinque*, & *centum*, non *gentum*.

5. Ex *i* & *u* nonnulli duas; alii quatuor faciunt literas, sc. duas Vocales, vulgo sub hac forma *i u*; duas Consonantes, sub hac *j*, *v*.

6. De literarum divisione non minus, unam de numero contenditur. In hoc consentire omnes videtur, eas primo dividendas in Vocales & Consonantes. Ex vocalibus conficiuntur Dipthongi, i. e. literæ bisonæ: de quarum numero inter doctos nequaquam convenit. Vulgo quinque, nos octo statuimus. Quid vero sit Dipthongus nondum determinatum est. Vulgo definitur, *Contractio duarum vocalium in unam syllabam.* Atqui sic *sua* in *Suadeo*, *sue* in *Suetus*; *qua* in *Aqua* Diphthongi statui possunt.

7. De Consonantium divisione tanquam pro aris & focis digladiantur.

8. quidam eas dividunt in Mutas, *b*, *c*, *d*, *f*, *g*, *k*, *p*, *q*, *t*, & Semivocales, *l*, *m*, *n*, *r*, *s*, *x*, *z*. Nec hi inter se consentiunt, alii *f* Mutam, alii Semivocalem statuentes; de quo mox. Semivocales subdividunt in Liquidas, *l*, *m*, *n*, *r*; & Duplices, *x*, *z*. De *s* vix habent, quid dicant. Nonnulli *Monadicon* appellant.

9. Ratio, quod *l*, *m*, *n*, *r*, *s*, *x*, *z*, Semivocales statuantur, est, quia tacite includunt Vocalem; *l*, quasi *el*; *m*, *em*, &c. Pari certe ratione *b*, *c*, *d*, Semivocales statuendæ suut, quippe quæ Vocalem etiam tacite includant; *b*, quasi *be*; *c*, *ce*; *d*, *de*; &c. Sola disparitas est, quod hæ à tergo; illæ à frontè Vocalem gerant: & num istud sufficiat, ut illæ Semivocales nuncupentur; hæ non, judicet æquus lector.

10. Superius diximus, dubitari, num *f* Mutis, an Semi-

vocalibus sic accensenda. Qui Semivocalem statuunt, rationem afferunt ab hoc, quod à fronte, vocalem gerat, *f* quasi *ef*. Qui Mutam volunt, argumentum afferunt ab hoc, quod respondeat Græcorum φ, quæ à tergo habet vocalem, φ quasi *phi*. Quodsi argumentum hoc valeat, Muta etiam est statuenda; respondet enim Græcorum λ, quæ à tergo suam habet vocalem, λ quasi *lamda*. Sed quid his immoror nugis?

11. Alii Consonantes dividunt in Mutas, *b*, *c*, *d*, *f*, *g*, *p*, *q*, *t*: Liquidas, *l*, *m*, *n*, *r*; & Sufflantes, *s*, *x*, *z*. Nec isti inter se sunt unanimes: quidam enim *s* Liquidam statuunt, quippe quæ in Versu aliquando liquescat, ut suo loco dicetur.

12. De *i* & *u* variæ sunt Grammaticorum sententiæ. Vulgo nunc Vocalibus nunc Consonantibus annumerantur. *Sciopius* cum paucis aliis censet eas, Consonantes nunquam esse.

13. Nec inter eos, qui modo Vocales, modo Consonantes appellant, convenit: alii enim *i* Vocalem statuunt, ubi alii Consonantem; e.g. quidam *Troia* cum *i*, vocali; alii *Troja* cum consonante proferunt. Et Belgæ pronunciant *jam*, *jacet* & similia, ut nos pronunciaremus *yam*, aut *yacet*; si tales nobis essent voces.

Literarum potestas, seu valor inter pronunciandum.

14. Longum esset de singulis hic disserere; reliquis igitur omissis, de *c*, *g*, *j*, & *h* pauca dicemus. Verum interim parcas scribendi formulæ.

15. *C* respondet Græcorum κ: hinc *Dico*, *dikis*, non *dicis*; *Amicus amiki*, non *amici* proferendum. Præterquam enim, quod ipsa ratio dictitet, eandem literam eundem semper habere sonum; vel hinc apparet: Plutarchus Græcus, qui aliquantisper Romæ moratus fuit, vocem *Cicero* tanquam *Kikero* semper pronunciat; quod sine dubio non faceret, nisi Romæ sic pronunciari audiisset.

16. Sic *gis* in *Legis* æque durè proferri debet, ac *go* in *Lego*, quemadmodum pronunciant Germani. Istud patet ex Augustini verbis. *Cum* (inquit) *dico*, LEGE, *in*

in his duabus syllabis aliud Græcus aliud Romanus intelligit. Hinc certo concludas, tempore Augustini latinam vocem *Lege* eodem modo fuisse pronunciatam, quo vox græca λέγε, alioquin Græcus nihil intelligere. At hoc (inquies) durum sonat, & aures offendit. Sic & nostrum *Legere* apud Germanos; & utrobique offendit mollis Gallorum pronunciatio, *Legere*, quasi *Lescere*, linguâ leviter palatum tangente. Miserum certe est tantum operis impendi, ut infantes à legitima pronunciandi forma voces detorqueant. Nullus enim puer est, qui in initio non dicat *Toga toγæ*, non *togæ*; *amicus amiki*, non *amici*. Quosdam audivi viros, græcæ & latinæ linguæ prorsus ignaros, queri, quod nulla nobis esset litera nomine γε. Si enim puerum jubeas in syallabam conjungere *g, o, d*, respondebit, *jod*, non *God*.

17. J duplex consonans à quibusdam habetur. Verum, cur j in *Ejus* duplex ut potius statuenda, quam j in *juro* conjecturam facere nequeo; sed de hoc alibi satis superque dictum.

18 De *h* magna fuit olim contentio non solum inter Grammaticos, sed omnis sortis homines. Quidam eam ab hac lingua omnino exulare volebant, proferentes *Ominem*, non *hominem ados*, non *hados*; *ircos*, non *hircos*; *Cartaginem*, non *Carthaginem*; *triumpos*, non *triumphos*, &c. Et contra, alii in omni fere voce *h* utebantur; *Praecbones*, non *praecones*: *chorona*, non *corona*: *chommoda*: non *commoda*: *hinsidias* non *insidias*: unde Catul.

Chommoda dicebat, si quando commoda vellet
  Dicere, & *hinsidias* Arrius *insidias*:
Et tum mirificè sperabat se esse locutum,
  Cum, quantum, poterat, dixerat *hinsidias*.

Et paulo post
  Ionios fluctus postquam illuc Arrius isset,
  Jam non Ionios esse, sed *Hionios*.

19 Atque hinc est *Augustini* ad Deum querela; *Si quis* (inquit) *contra disciplinam grammaticam sine asperatione prima syllaba* OMINEM *dixerit*; *magis displicebit*

cebit hominibus, quam si contra illa pracepta hominem laserit. Conf. Cap. 18. Sine omni dubio *h* vera est litera, nec à multis vocibus deesse potest; ut in *Aheo*, & *Halec*; *Ara*, & *Hara*, &c.

Complures quidem sunt, quæ eam vel habere, vel carere possunt; *Charitas*, vel *caritas*; *Lachryma*, vel *lacryma*; *Sepulchrum*, vel *sepulcrum*, &c. Et licet *h* voci inscribatur, non tamen necesse est, ut semper pronuncies; e.g. *Character* vulgo proferunt, ut *Caracter*.

20. Hæc in medium non adduximus, quasi pro certo nobis constaret, quo pacto Romani voces suas protulerint. Ingenue fatemur istud magna ex parte nos latere. Imo asserere non veremur nullum mortalium jam scire modum, quo *Romani*, *Græci*, vel *Hebræi* voces pronunciarint Nihil mutationi magis est obnoxium, quam vocum pronunciato, & loquendi forma, Quot secula, tot fere sunt linguarum dialecti, & diversa idiomata, quis est, qui pro certo affirmet, Majores nostros ducentis abhinc annis hoc, non illo modo voces protulisse; multo minus qui demonstret, quo pacto Romani pronunciarint abhinc plus minus duo annorum millia.

Literæ pro vocibus positæ.

21. Interdum unam, interdum plures literas pro integris vocibus reperies; ut *A* pro *Aulus*, *C.* pro *Caius*, *D.* pro *Decimus*, *L.* pro *Lucius*, *M.* pro *Marcus*, *P.* pro *Publicus*, Q. pro *Quinctus*, *Quæstor*, aut *Quirites*, *T.* pro *Titus* *Ap.* pro *Appius*, *Cn.* pro *Cnæus*; *Sp.* pro *Spurius*, *Sex.* pro *Sextus*. Item, *P. C.* i. e. *Patres Conscripti*, *P. R.* *populus Romanus*, *R. P.* *Respublica*, S. P. Q. R. *Senatus populusq; Romanus*, S. P. D. *Salutem plurimam dicit*, H. S. *Sestertius*, A. D. *Anno Domini*, A. M. *Anno mundi*, F D. O. M. *favente Deo optimo, maximo*, D. D. *Domino Domino*, D. D. C. Q. *Dicat, dedicat, consecratque*, &c.

22. Literas aliquando inversas reperies; Ɔ. i. e. *Caia*; W. i. e. *Marca* &c.

23. Literæ pro notis, seu numeris poni solent; V. pro *quinque*,

quinque, X. pro *decem*, L. pro *quinquaginta*, C. pro *centum*, D. pro *quingenta*, M. pro *mille*.

24. Aliter etiam numeros describunt, ut in tabula videre est.

1	I	Unus.
5	V	Quinque.
10	X	Decem.
50	L	Quinquaginta.
100	C	Centum.
500	IↃ	Quingenta.
1000	CIↃ	Mille.
5000	IↃↃ	Quinque millia.
10000	CCIↃↃ	Decem millia.
50000	IↃↃↃ	Quinquaginta millia.
100000	CCCIↃↃↃ	Centena millia.
500000	IↃↃↃↃ	Quingenta millia.
1000000	CCCCIↃↃↃↃ	Decies centena millia.

25. Si minor numerus majori præponatur, indicio est tantundem à majore esse demendum; e. g. V. valet *quinque*; at IV. valent tantum *quatuor*, IX. *novem*, IC. *nonaginta novem*.

Distinctio Syllabarum.

1. REGULA.

26. Consonans inter duas vocales pertinet ad posteriorem; ut *A-mo*; non *am-o*, &c.

2. REGULA.

27. Si consonans geminetur, prior ad priorem, posterior ad posteriorem syllabam attinet; ut *An-nus*, &c.

3. REGULA.

28. Consonantes, quæ in initio vocis consistere non possunt nec in medio sociari debent; ut *Ar-duus*, non *a-rduus*; quia nulla vox incipit ab *rd*.

4. REGULA.

29. Consonantes, quæ in initio vocis copulari solent, in medio conjungi debent; ut, *Do-ctus*, non, *doc-tus*; quia dicimus *Ctesipho*. Ramus asserit barbarismum committere, quia contra hanc Regulam peccet. Sequens igitur tabula diligenter notetur.

bd.	He-bdomas,	quia dicitur	Bdellium.
ch.	Te-chna,		Cnæus.
ct.	Do-ctus,		Ctesipho.
gn.	A-gnus.		Gnatus.
mn.	O-mnis,		Mnemosyne.
phth.	Na-phtha,		Ppthisis.
ps.	Scri-psi,		Psittacus.
pt.	A-ptus,		Ptolemæus.
sb.	Le-sbia,		σβέσις.
sc.	Pi-scis,		Scamnum.
sm.	Cosmus,		Smaragdus.
sp.	A-spar,		Spero.
sq.	Te-squa,		Squalor.
st.	Pa-stor,		Sterto.
tl.	A-tlas.		Tleptolemus.
tm.	La-tmus,		Tmolus.
tn.	Æ-tna,		θνησκω.

30. Sicut scribimus *Do-ctus*, sic *do-ctrina*, etsi nulla vox initium sumat ab his literis *ctr*. Item *Te-gmen*, quanvis *gm* in initio dictionis non reperiatur, quia *te* est prior syllaba in *Tego*, &c.

31. Ab his Regulis excipe Composita; ut, *Ab-es*; *Alter-uter*; *Et enim*; *Juris-consultus*, &c.

Quibus modis cognoscatur legitima scribendi forma.

32. Ratione; ut, si vocum originem, vel analogiam consideres: sic scribimus *Gratia*, non *Gracia*, quia venit de *Gratus*. Et contra *Audacia* non *Audatia*, quia formatur ab *Audax audacis*. Item *Vindico* non *Vendico* (ut vulgo scribitur) quia descendit à *Vindex*. Sic *Delicia*, non *Delitiæ*; quia ei affine est *Delicatus*.

33. Authoritate; ut, *Caussa* pro *Causa*; quia apud Cic. Virg. & Quint reperitur.

34. Usu; ut *Ethica*, quod Vossius & Alii scribendum volunt *Æthica*. Sic *Vendico*, pro *vindico*; (licet quidam distinguant hæc duo Verba) quia sic vult usus. Hinc innumeræ sunt voces, quas varie discribere licet e.g. *Ad fero* vel *Affero*, *Adspicio* vel *Aspicio*, *Accerso* vel

vel *Arcesso*, *Auctor*, *Author*, vel *Autor*; *Fecundus*, *Felix*, *Femina*, *Fenus*, *Fetus* cum infinitis aliis cum è vocali, vel diphthongo scribuntur. *Locutus* vel *Loquutus*, *Secutus* vel *Sequutus*, *Numus* vel *Nummus*, *Nuncius* vel *Nuntius* vel *Ocyor*, *Solemne* vel *Solenne*, *Sumsi Sumtum*, vel *Sumpsi Sumptum*, &c. Quæ vero sit magis probata scribendi forma, monstrare admodum defficile est. Satius nobis videtur modum sequi vulgarem, tum in vocibus pronunciandis, tum in scribendis. Apud Germanos *leyere*; apud Scotos *legere*; apud Gallos *lescere* proferrem. Et, si nostro permitteretur arbitrio quolibet uti scribendi modo, simplicior magis arrideret; *Femina*, non *Fœmina*; *Sumsi*, *Sumtum*; non *Sumpsi*, *Sumptum*, &c.

Quando à majoribus literis incipiendum.

35. Prima vox cujusque orationis, seu periodi à majore litera exordium sumat; ut, *Time Deum Honora Regem*. Item propria nomina virorum, regionum, urbium; ut, *Carolinus Scotia Edinburgum*: sic nomina inde deducta; *Carolinus Scoticus Edinburgensis*. His adde nomina artium; ut, *Grammatica*. Item dignitates, & omnem vocem emphaticam, seu notabile quid significantem; ut, *Deus Christus Imperator*, *Rex*, &c. & si placet, *Pater*, *Mater*, *Carmen*, *Versus* & similia. Postremo, initia Versuum; ut, *Parve nec invideo*, &c.

Interpunctiones.

36. Punctum, seu pausa est nota distinctionis; vel intervallum respirandi; cujus nomina, & characteres sic describunt.

Nomina		Characters.
	Comma;	,
	Semicolon;	;
	Colon;	:
	Punctum;	.
	Punctum interrogationis;	?
	Punctum admirationis;	!

37. Comma est brevis orationis pausa, seu mora; qualis cernitur inter singulas voces hujusce Versus.

Pastor, arator, eques, pavi, colui, superavi,
Capras, rus hostes, fronde, ligone, manu.

38. Semicolon Commate paulo longiorem habet moram, ut in hac oratione; *Tu, quid divitiæ possint, considerasti; quid virtus, non item.*

39. Colon Semicolo moram nonnihil longiorem habet; *Utendum est ætate : cito pede labitur ætas.*

40. Punctum periodum claudit, seu perfectum facit sensum, ut in exemplis allatis videre est.

41. Punctum interrogationis, ut *Quomodo vales ?*

42. Punctum admirationis; ut, *O me perditum !*

43. Advertendum nequaquam in hoc negotio inter doctos convenire. Alii enim Comma, ubi alii nihil; alii Semicolon, ubi alii Comma; alii Colon, ubi alii Semicolon scribendum autumant; e.g. *Vir magnus, pius & doctus.* Sunt, qui post vocem *Pius* Comma scribendum aiunt. Atque istud *Anglo* cuidam ansam præbuit aliam fabricandi notam Commate minorem.

44. Aliæ etiam sunt distinctionis notæ; qualis *Parenthesis*, duæ *sc.* curvæ lineolæ, ut in hoc Versu.

Munera (crede mihi) placant hominesque Deosque.

45. Verum plerique, neglectâ Parenthesi orationem duobus Commatis includunt; e. g. *Munera, crede mihi, placant hominesque Deosque.* Notandum voces aliter dispositas Parenthesin non admittere; ut, si *Crede mihi* vel in principio, vel in fine orationis locares; absurdum enim esset, *(Crede mihi) munera placant hominesque deosque.*

46. Duo puncta in apice vocis diphthongum in duas vocales disjungunt, e.g. *Ulyssei* tres habet syllabas; at *Ulyssëi* quatuor. Huc refer, quum Consonans in Vocalem mutatur; ut, *Solüit* pro *solvit.*

47. Ablativus primæ declinationis præcipue ambiguitatis gratia sic notatur; *Pennâ:* sic Genitivus quartæ, *Fructûs* : item Genitivus pluralis cujusvis declinationis, ubi sit contractio; ut *Deûm* pro *Deorum*; *Hæresiôn*, quasi *Hæresioon.*

48. Adverbia qualitatis sic notari solent, *justè Maximè*;

ut differant à Vocativo. Hanc notam, sed sinistram versus, in aliis etiam vocibus reperies; ut *Egón* pro *Egone*, *Nostín* pro *Nostine*. Verum hoc rarius fit in lingua latina; in græca & gallica fere semper.

49. Vox composita lineolâ interdum sic notatur; *Res-publica*.

50. Postremo, siqua dictio in duabus lineis sit scribenda, duci solet lineola una aut altera, ut in hac voce *Hujus-modi*, ne duæ voces videantur.

BREVIS DE ACCENTU TRACTATUS.

1. Accentus est nota ad dirigendum vocis tonum excogitata; estque *Acutus*, *Gravis*, vel *Circumflexus*.

2. Acutus notatur lineolâ versus sinistram ductâ sic, (´) Gravis versus dextram, (`) Circumflexus ex utraque conflatur (ˆ)

Officium Accentûs.

3. Acutus vocem tollit, & elevat; ut *do* in *Dóminus*: Gravis deprimet: ut, *te* in *Doctè*: Circumflexus prius attollit, dein deprimit; ut, *ma* in *Amâre*: ideoque Circumflexus dicitur, quia vocem Circumflexit primó elevando, postea deprimendo. Difficilius autem ab Acuto distinguitur; quia magis ad eum inclinat, quam ad Gravem: discrimen vero in hoc est, quod paulo longior mora sit in Circumflexo, quam in Acuto: ut *Amare* quasi *amaare*.

1. REGULA.

4. Monosyllaba naturâ longe circumflectuntur; ut, *Flôs*, *â*, *ê*, &c.

2. REGULA.

5. Monosyllaba naturâ brevia, aut longa propter duas consonantes sequentes, acuuntur; ut, *Vir*, *Fáx*, *Móns*, &c.

3. REGULA.

6. In Polysyllabis, si ultima sit brevis, & Penultima naturâ longa, circumflectitur penultima; ut, *Flôris*, Rôma, *Rômanus*, &c.

7. Aliter *Disyllaba* acuuntur; ut, *Hómo*, *Pêjus*, &c. Et Trisyllaba itidem, si penultima sit longa; ut, *Paréntes*, *Románo*, &c. Si autem penultima sit brevis, antepenultima acuitur; ut, *Dóminus*, *Máximus*, &c.

Exceptiones.

8. Verba composita simplicium retinent accentum; ut, *Calefácio*, *calefácis*, &c. Quidam pronunciandum putant *Caléfacis*, &c.

9. Interdum Accentus moratur in antepenultima; ut, *Vir íllustris*, *jurisconsultus*, &c.

10. Voces indeclinabiles Accentum aliquando retinent; ut, *Siquando*, *Aliquando*, *Enimvero*, &c.

11. Excipe etiam Vocativum Propriorum in *ius* ut, *Virgîli*, &c. Quia olim *Virgîlie* erat.

12. Excipe etiam, ubi sunt voculæ, quas Encliticas appellant, sc. *Que*, *Ve*, *Ne*; ut, *Corporáque*, *Terráque*, *Altérve*, *Nostíne*.

13. Advertas, quasdam esse voces in *que* desinentibus; hæc syllaba Enclitica non est; ut, *Dénique*, *útique*.

14. Major difficultas est in vocibus in *ne* finientibus; *ĕgone*, *egóne*, *Plătone*, *Platóne*, &c. Sciendum est voculam *ne* hic vel simpliciter interrogare, vel quid dubium significare. In priore sensu si syllaba ante *ne* sit brevis, vel anceps, accentus est in antepenultima: ut, *ênone*, *Platone*, &c. In posteriore pronunciandum est *egóne*, &c.

15. In Metro Regulæ interdum locum non habent: Ovid. eadem vox uno in Versu vario afficitur Accentu.

Et primo similis vólucri, mox vera volucris.

16. Postremo usu evenit, ut quædam voces contra Regulas proferantur, e. g. *Muliéris* (ut ait Priscianus) accentum habet in penultima, licet sit brevis

Accen-

Accentus vocum à Græca, & Hebraica lingua originem habentium.

17. Vocabula græca, quæ formam latinam perfectam, seu integram nondum induerunt, pronuncianda sunt, in quantū linguæ græcæ naturam retinent: ut, *Hæresit* in Genitivo plurali *hæreseón hæreseoon*: sic *Cimmerioon*, &c. Item Adverbia, *Ironicós*, quasi *Ironicoos*, &c.

18. Quæ in linguæ latinæ album sunt recepta: more latino proferri debent ut, *Aristóteles*, *Barnabas*, *Bóreas*, *Blasphemia*, *Corydon*, &c.

19. Quæ habent penultimam communem, non per licentiam poëticam, sed probatorum Authorum usu, proferenda sunt secundum formam vulgo receptam: *Andréas*, *María*, *Idéa*, &c. Accentus hic est in penultima contra Regulas supra traditas, quia sic voluit usus. Huc reduci possunt hæc, & similia, *Theología*, *Philosophia*, *Harmonia*, &c. Sed alii aliter hæc pronunciant: Germani, Galli, & Hispani, ut plurimum, *Theológia* cum accentu in antepenultima: Itali *Theología* cum accentu in penultima proferunt. Vide *Ricciol.*

20. Vocabula à lingua hebræa deducta, si modo latini sint juris, Regulas sequuntur: ut, *Adamus*, *Jacóbus*, *Joséphus*, &c.

21. Indeclinabilia accentu hebraico proferri satius est: ut, *Eloí Ephatha*, *Sabaóth*, &c. Excipe, ubi usus aliter invaluit: ut, *Elizabith*, *Melchísedech*, &c.

Necessaria in tertiam partem Præmonitio.

Toto errant cœlo, qui syllabarum quantitatis notitiam ad poësin, seu versus Componendos duntaxat referunt: quum revera nulla Crammaticæ pars absque ea plenè intelligi possit. innumeras in promptu est proferre phrases, quas syllabarum quantitatis ignarus construere nequeas. En *Virgilianum* istud,

Ipse ego cana legam tenera lanugine mala.

Cana hic conjungendum est cum *Mala*, *Tenera* cum *Lanugine*: de quo certus non sis, ni syllabarum rationem calleas. Sic, *Invēni germana viam*, Virg. &,

Chærea aliquid invĕni modo, quod ames, Ter. Illic ve in Inveni longa, hic brevis est; illic perfectum Indicativi, hic Præsens Imperativi. Hinc videas, voces nec rectè pronunciari, nec construi absque quantitatum cognitione. Quis, quæso, non hæreat, num media syllaba vocis *Destino* brevis, an longa sit? At hoc scrupulo te liberabit *Virgilius*.

Composita rumpit vocem, & me destĭnat aræ.

Ambigas etiam forte, num *Legittimus*, an *Legitimus* sit scribendum: at si hic Versus animum subeat absurdissimum judicabis,

Quæ legis Causa nupsit tibi Lælia Quinte.

Uxorem potes hanc dicere legĭtĭmam, Mart.

Quid pluribus in re tam manifesta? Si quovis modo voces liceat proferre, pereat funditus omnis conjugationum distinctio; & *Docēre* corripias æque, ac *Legĕre*: vel contra, *Legēre* producas non secus, ac *Docēre*: & commune sit in omnibus scholis Dogma, *Nos non curāmus quantĭtātes syllābārum, si modo possīmus loqui rectum latīnum.* Sunt, qui palam profitentur se Rudimenta tantum, aut saltem primam partem docere. Quasi vero intelligere quis posset Rudimenta, aut primā partem, qui secundam & tertiam ignoret. Ea est omnium affinitas, ut una absque alia nec disci, nec percipi possit. Omitto, quod Rudimenta nostra vulgaria, & *Despauterii* Grammatica tot difficultatum spinetis laborent, ut nullus sane levi, & tenui latinæ linguæ cognitione tinctus docere queat. Nec est, quod in hoc negotio tuum incuses ingenium: certo enim certius constat, plurimos ad amussim syllabarum callere quantitatem, & de Versibus optimè dijudicare, quibus tamen fato, nescio quo, condendi (ut loquuntur) venam Natura negavit.

TER.

TERTIA PARS GRAMMATICÆ.

CAP. I.

De Literis



Literæ *a, b, c, d, e, f, g, i, j, l, m, n, o, p q, r, s, t, u, v, x.*

2. Vocales *a, e, i, o, u*; Reliquæ Consonantes.

3. Ex duabus Vocalibus in unam syllabam contractis fit Diphthongus.

Diphthongi { *æ, ai, au, ei, eu, œ, oi,* } ut, { *Cæsar. Maia. Audio. Eia. Eurus. Cœlum. Troia.* }

4. Non omnis contractio duarum vocalium in unam syllabam facit Diphthongum; nam *qua* in *Quatio*, *quis* in *Aliquis*, *sue* in *Assuetus* Diphthongi non habentur.

Consonantium aliæ sunt { Mutæ, *b, c, d, f, g, p, q, t.* Liquidæ *l, m, n, r.* Duplices *j, x.* }

5. Vides *i* & *u* nunc Vocalibus, nunc consonantibus annumeranda; ut in his vocibus *Jovis* & *Virtus*: in *Jovis* prius *i* est Consonans, posterius Vocalis; in *Virtus* prius *u* est Consonans, posterius Vocalis.

6. *k, y, z,* in latinis dictionibus non usurpantur; in græcis *k* Muta, *y* Vocalis, *z* duplex Consonans habetur: Atque hinc alia fit Diphthongus ex *y* & *i*, *Harpyia*.

7. *h* litera hîc non habetur. Sed de literis uberius in Orthographia jam actum.

CAP.

CAP. II.

De Syllaba.

1. VOcalis ex se syllabam constituit; ut, *Eo* disyllabum; Consonans non nisi Vocalis auxilio: ut, Ab, *Ob*. Ideoque Consonans dicitur, quia una cum Vocali sonat. Atque hinc est, quod Vocalis, non Consonantis, quantitatem consideremus: ita, ut idem sit, rogare, quanta sit *a* in *Pater*: ac *pa* in *Pater*.

3. Quantitas est Syllabæ mensura.

4. Syllaba est longa, brevis, vel anceps.

5. Longa magnam, brevis parvam, anceps nunc magnam, nunc parvam habet moram inter pronunciandum: ut. *ma* in *Amare* longum est: *le* in *Legere* breve: *lu* in *Volucris* anceps.

6. Longa sic notatur (-) brevis sic (ᴗ). Ancipitis nulla nobis est nota, sicut nec brevis aut longa pro Diphthongis.

CAP. III.

Regulæ generales.

Diphthongus longa est.

Aurum, *Cœlum*, &c.

ANNOT.

1. *Præ* corripitur sequente Vocali: ut, *Præit*, *Præustus*, &c. At apud Stat. producitur.

——— *Cum vacuus domino præiret Arion*

Causa, quid *Diphthongus* producatur, est, quia duæ syllabæ in unam contrahuntur. Atque hinc generalem facimus Regulam.

Omnis Syllaba ex duabus conflata longa est.

Cōgo pro *Cōago*, vel *Cōnago*. *Mī* pro *Mĭhi*. *Tibīcen* pro *Tibiĭcen* *Vēmens* pro *Vĕhĕmens*. De quo postea, cum de Synalœpha agetur.

Vocalis longa est, quam sequuntur duæ Consonantes, quarum utraque, vel saltem altera est in eadem cum Vocali Syllaba.

1. *Dānt*,

1. Dānt, omnis, Deūm cole, Pējus, Lēx, Gaza, &c.

2. x valet c & s, Dīxit, quasi dicsit: z d & s, Gāza, quasi gādsa,

ANNOT.

1. Quidam negant J unquam duplicem esse Consonantem. Nec certe video, cur per hanc Regulam potius producatur *ma* in *Majus*, quam *re* in *jurejurandum*. Præterea in hac voce *jejunium*, quæro, cur posterius j potius statuatur duplex Consonans, quam prius. Posito quod dicendum esset *jujenium*, eodem modo pronunciantur & *je* & *ju*, quo prius: at quod ante duplex fuit, nunc simplex evadit, & contra.

2. *m* in *omnis* non est in syllaba cum *o*, sed cum *nis*: sic enim dividendæ sunt syllabæ *o-mnis*, *do-ctus*, *justus*, &c. de quo in Orthographia.

3. Interdum producitur Vocalis ante duas Consonantes, licet utraque sit in voce sequente, ut apud Virg. *la* in *Tela*: quia *s* & *c* sequuntur.

Ferte citi flamam, date telā, scandite muros.

Vocalis est anceps, quam sequuntur Muto & Liquida in diversa syllaba.

ANNOT.

1. Oporet, ut hæc Vocalis sua natura (vel potius usu) sit brevis: aliter corripi nequit: e.g. *fra* in *Frater* longum est: ergo & *fra* in *fratris*: sic *la* in *Ambulacrum*, *va* in *Lavacrum*: quia derivantur ab *Ambulātum*, *Lavātum*.

2. Diligentur Notandum, neutrum ex Consonantibus conjungendam esse in eadem syllaba cum Vocali: Ideoque *Smaragdos* apud Mart. legendum est *Smara-gdos*

Sardonychas Smarăgdos adamantas iaspidas uno.

3. Vocalis hæc, licet in Versu sit anceps, in Prosa tamen semper est brevis: ut, *Tenĕbræ* non *Tenēbræ*, &c.

Vocalis ante Vocalem brevis est.

1. *Dĕus*, *Crĕavit*, *Omnĭa*. Idque quamvis intercedat *h*: ut, Mĭhi, *Nĭhil*, &c.

AN-

ANNOT.

1. Excipe in Verbo *Fio*, ubi *r* non sequitur; ut *Fīam*, &c. Item *e* inter geminum *i*; ut, *Speciēi*.

2. Adjectiva habentia *ius* in Genitivo dubia sunt; e.g. *Unus unius*; *ille illius*, &c. At *ri* in *Alterīus* brevis est; *li* in *Alīus* longa ut differat à Nominativo *Alĭus*.

3. *e* in *ēheu* longa; *o* in *Ohe* anceps.

4. Vocalis ante vocalem apud Græcos incerta est; ut, *Latrīa*, *Sophīa*, &c.

CAP. IV.

De Præteritis & Supinis.

Verba, quæ habent duas syllabas in Præterito, producunt priorem.

1. *Vēni*, *Vīdi*, *Vīci*. Sic *Pervēni*, &c.

2. Excipe *Bĭbi*, *Dĕdi*, *Fĭdi*, *Scĭdi*, *Stĕti*, *Tŭli*,

ANNOT.

1. *Lăvit* apud Virg. est Præsentes temporis tertiæ Conjugationis.

Luminis effossi fluidum lăvit inde cruorem.

2. Hoc conitat ex Hor. lib. 1. sat. 5.

Ora, manusque tuâ lăvimus, Feronia, lympha.

3. *Abscīdit* apud Luc. & Matt. componitur ex *Abs* & *Cædo*; non *Ab* & *Scindo*; ideoque legendum *Absscĭdit*.

Ille comam lævâ morienti abscīdit Ephebo, Lib. 6.

Abscīdit vultus ensis uterque sacros, Lib. 4.

Verba geminantia Præteritum corripiunt primas duas syllabas.

1. *Cado cĕcĭdi*. *Tango tĕtĭgi*, &c.

2. At *Cædo*, & *Pedo* producunt posteriorem; *Cĕcīdi*, *Pĕpēdi*.

Supina disyllaba prodicunt priorem.

Lūsum, *Vīsum*, &c. Sic *Collūsum*, &c.

2. Excipe in *Do*, *Sto*, *Lino*, *Sino*, *Ruo*, *Sero*, *Eo*, *Queo*, *Cieo*, *Reor*; ut, *Dătum*, *Stătum*, &c. At *sta* in *Staturus* longa est.

AN-

ANNOT.

In reliqua Verba.

1. Reliqua Vera Præsentis quantitatem servant; ut, *Cōlo Cŏlui*, Dŏceo, *Dŏcui*, &c.

2. Excipe *Gīgno gĕnui*. *Pōno pŏsui*. Plura in præsentiarum non occurrunt.

3. Supina polysyllaba in *utum* producuntur; ut, *Solvo solūtum*, *Induo indutūm*, &c.

4. Supina in *itum* ab *ivi* in Præterito producuntur; ut, *Audivi audī tum*. *Petivi petī tum*, &c. Quæ ab *ivi* non veniunt, Corripiuntur. *Agnosco agnovi agnĭtum*. *Taceo tacui tacĭtum*, &c.

CAP. V.

Crementum Verbi.

1. Est, cum quævis alia persona plures habet syllabas quam secunda Præsentis Indicativi; ideoque quadruplex statui potest; per quatuor enim syllabas illa persona exceditur.

Audis,	1 *Audimus*;	primum	Crementum.
	1 2 *Audiveram*;	secundum	
	1 2 3 *Audiveramus*	tertium	
	1 2 3 4 *Audiebamini*;	quartum	

2 Primum Crementum est in penultima, donec accedat secundum; tunc migrat in antepenultimam; & accedente tertio, utrumque sedem promovet: & cum quartum accesserit, priora tria situm ulterius movere necesse est. Verum postrema duo adpellari etiam solent secundum Crementum.

a *in Cremento Verborum.*

a producitur.

1. *Amāmus*, *Amābāmus*, *Legāmus*, &c.

2. Excipe *Do* in primo Cremento! *Dămus*, *Dăbămus*, &c. Sic Composita primæ Conjugationis, *Pessundămus*, &c.

e *in Cremento Verborum.*

e producitur.

1. *Amēmus*, *Docēmus*, &c.

2. Excipe, quæ fiunt in *eram*, *erim*, *ero*, *beris*, & *be-re*: ut, *Amavĕram*, *Amavĕrim*, *Amavĕro*, *Amabĕris*, *A-mabĕre*, &c.

3. Item omne præsens tertiæ Conjugationis: ut, *Legĕris*, *Legĕre*, &c. Item primum Crementum Imperfecti Subjunctivi: ut *Legĕrem*, *Legĕrēmus*.

ANNOT.

1. Tertia pluralis Perfecti Indicativi vulgo producitur: ut, *Amavērunt Amavēre*. Sæpe tamen brevis reperitur: ut apud Virg.

Obstupui, stetĕruntque comæ, & vox faucibus hæsit.

Quidam aiunt Metrum hîc requirere, ut corripiatur. Contrarium certe in hoc Versu videre est.

Matri longa decem tulĕrunt fastidia menses, Id.

2. Distinguendum est inter *beris* per se, & beris per accidens: *beris* per se convenit omni Verbo primæ, & secundæ Conjugationis in Futuro Indicativi: *beris* per accidens quibusdam tantum Verbis Tertiæ, quæ habent *bo* in Præsenti Indicativi: e. g. *Scribo* in Futuro *scribar*, *scriberis* & *Scribēre*: *beris* igitur per se brevis est *beris* per accidens longa.

i *in Cremento Verborum.*

i breve.

1. *Amavĭmus*, *Docebĭmus*.

2. Excipe primum Crementum quartæ Conjugationis: *Audīrem*, *audīvīmus*, &c.

3. Item *Velīmus*, *Nolīmus*, *Sīmus*, & similia. Quibus addas Præterita in *ivi*: *Petīvi*, *quæsīvi*.

ANNOT

1. Verba disyllaba in Præterito quartæ Conjugationis corripiuntur: ut *Vēnĭmus*, &c. At contra in præsenti *Vĕnīmus*.

2. De *rimus* & *ritis* in Subjunctivos à Grammaticis multum litigatur. Nobis impræsentiarum sufficiat à

Virgi

lio & Ovidio corripi.

Egerĭmus nosti, Æn. 6.
Hæc ubi dixerĭtis, Met.

o *in Cremento Verborum.*

o longum.

Amatōte, estōte, &c.

u *in Cremento Verborum.*

u breve.

Volŭmus, possumus, &c. At *Amatūrus, Itūrus,* &c.

CAP. VI.

Crementum Nominis.

1. Est, cum Genitivus, vel quivis alius Casus plures habet syllabas, quam Nominativus: estque primum vel secundum.

2. Primum est, cum Nominativus excidetur per unicam syllabam; ut, *Sermo sermonis.* Secundum, cum per duas; ut *Sermo sermonibus.* Interdum per tres; ut, *Iter iteneribus* Verum istud ab antiquo Nominastvo *Itiner*, ub alibi dictum.

3. Primum Crementum est in penultima; & accedente secundo migrat in antepenultimam; ut *Caput capitis capitibus.* (1 / 1 2)

4. Prima Declinatio in Singulari crementum non habet: de Plurali postea agetur. Secunda corripit; *Puer Puĕri,* &c.

Tertia Declinatio.

a corripit.

Thema themătis &c.

alis Neutrum longum; Masculinum breve: *elis* & *olis* longum; *ilis* & *ulis* breve.

Hoc *Animal animālis*; Hic *Hanibal hanibălis. Sal sălis*; *Daniel daniēlis*; *Sol sōlis*; *Vigil vigĭlis*; *Consul consŭlis,* &c.

anis, enis, onis longum: *inis* breve.

Pæan pæānis; *Ren rēnis*; *Sermo sermōnis*; *Homo homĭnis*; &c.

ANNOT.

1. Excipe *inis* ab *in*; *Delphin Delphīnis*.

2. Propria in *o*, vel *on* incerta sunt; e. g. *Burgundio*, & *Helicon ōnis* longum; *Macedo*, & *Memnon ŏnis* breve formant

ar Masculinum *aris* breve: Neutrum longum.

1. Hic *Cæsar Cæsăris*; Hoc *Calcar calcāris*, &c.

2. Excipe *Jubar*, & *Nectar*. *Hepar ătis* breve.

er eris breve.

1. *Carcer carcĕris*, &c.

2. Excipe *Ter*, cum nonnullis græcis; ut, *Crater cratēris*, &c.

or Masculinum *oris* longum; Neutrum breve.

1. Hic. *Amor amōris*; Hoc *Marmor marmŏris*.

2. *Arbor*, *Memor*, & Græca *oris* breve; ut, *Hector Hectŏris*, &c.

ur corripit.

Guttur guttŭris; *Robur robŏris*. At Fur *fūris*.

as adis breve; *atis* longum.

1. *Lampas lampădis*; *Pietas pietātis*, &c.

2. At *Anas anătis*; *Mas măris*, breve. *Vas vāsis* longum.

es corripit.

1. *Pes pĕdis*; *Miles milĭtis*.

2. Excipe *Hæres*, Merces, *Locuples*, *Mansues*, *Quies* cum multis Græcis; ut, *Magnes magnētis*.

is corripit.

Lapis lapĭdis, &c.

Excipe *Cis*, *Lis*, *Glis*, *Quiris*, *Samnis*.

os producit.

Dos dōtis; *Os ōris*.

Excipe *Bos*, *Compos*, & *Impos*.

us corripit.

1. *Tempus tempŏris*, &c.

2. Excipe Comparativum Gradum; ut, *Melius meliōris*, &c. Item formantia *udis*, *uris*, *utis*; ut, *Palus palūdis*, *Tellus tellūris*, *Virtus virtūtis*, &c. Hinc excipe *Intercus*, *Ligus*, *Pecus*.

Fini-

Finita in *s* præcedente Consonante corripiunt.

1. *Hyems hyĕmis*; *Inops inŏpis*, &c.

2. Excipe *Plebs* cum paucis græcis; ut, *Cyclops*, *Hydrops*, *Europs*, &c.

t corripit.

Caput Capĭtis, &c.

x corripit syllabam ante *gis*.

Grex grĕgis, *Remex remĭgis*, &c.

ax acis, *ix icis ox ocis* producit.

Pax pācis; *Felix felīcis Ferox ferōcis*.

ex ecis & *icis*, *ux ucis* corripit.

Nex nĕcis; *Vertex vertĭcis*; *Dux dŭcis*.

ANNOT.

Excipe in
- *ax*, Abax *Climax*, *Fax*, *Similax*, cum paucis græcis: ut, *Arctophylax*, &c.
- *ex*, Fex, *Halex*, *Vervex*.
- *ix*, *Calix*, *Eryx*, *Filix*, *Fornix*, *Nix*, *Pix*, *Salix*, *Varix*, *Vix*.
- *ox*, *Cappadox*, *Præcox*.
- *ux*, *Lux*, *Polux*.

Quædam restant voces ab istis Regulis declinantes, quas præstat inter legendum notare, quam hic describere: ut, *Atax*, *Atrax*, *Colax*, *Coxendix*, *Histrix*, &c.

Numerus pluralis.

a, *e*, *o*, longa; *i* & *u* brevia sunt.

Penārum, *Librōrum*, *Rērum*: *Tempŏribus*, *Fructĭbus*, *Portubus*.

ANNOT.

In Derivativa.

1. Derivativum Primitivi servat quantitatem; ut, *le* in *Lēgi* longa est; ergo & *le* in *Lēgerem*, *Lēgerim*, &c. Item priores duæ syllabæ in *ănĭmus* corripiuntur; ergo & in *ĭnănĭmosus*. Sic *gi* in *Virginis*, ergo *gi* in *Virgĭneus*, &c.

2. Plurima Derivativa brevia sunt, licet eorum Primitiva sint longa; ut, *Dux dŭcis* à *Dūco*, *Dĭcax* à *Dīco*, *Sŏpor* à *Sōpio*, *Săgax* à *Sāgio*, *Fĭdes* à *Fīdo*, &c.

3. Et contra *Vox*, *vōcis* à *Vŏco*, *Rex rēgis*, & *Rēgu-*

la à *Rĕgo*, *Tēgula* à *Tĕgo*, *Sedes* à *Sĕdeo*, &c.

4. Item videas in quibusdam Diminutivis; ut *Mănilla* à *māmma*, *Sĭgillum* à *sĭgnum*, &c.

5. Num *Dux* derivetur à *duco*; an *duco* à *dux*; *Fides* à *fido*, an *fido* à *fides*, &c. aliorum esto judicium.

ANNOT.

In Composita.

1. Compositum Simplicis servat quantitatem; ut, *Lĕgo*, *perlĕgo*, &c.

2. Idem fit, etsi Vocalis, aut Diphthongus mutetur; ut, *ăgo adĭgo*; *Lædo*, *illīdo*, &c.

3. Plurima excipiuntur *Dīco causidĭcus*; *Sōpio semisŏpitus*; *Juro dejĕro*, *pejĕro*; *Nubo innŭba*, *pronŭba*: at *nu* in *connubium* anceps est. *i* in *itum* breve; *i* in *ambītus* Participio longum; sic *i* in *comīta*: *fi* in *perfĭdus* breve, in *infīdus* longum: *di* in *prædĭco prædicas*; *du* in *edŭco educas* breve; in *prædīco prædicis*, *educo educis* longum.

4. Si dictio componatur ex duabus vocibus, priore in *i* finiente; istud *i* breve est; ut *Agrĭcole*, *Omnĭpotens*, &c.

5. Multa etiam hinc excipiuntur; ut, *Bīduum*, *Trīduum*, *Trīceni*, *Bīga*, *Trīgâ*, *Merīdies*: *ti* in *Quotidie* & *quotidianus* anceps est.

6. De *ri* in *Paricida*, & *tri* in *Matricida* multum rixantur Grammatici, quibus accenseri nolumus.

CAP. VII.

De ultima vocis syllaba.

a declinatum breve, non declinatum longum.

Declinatum; { *Pennă*, *Tempora*, *Gigantă*. Excipe Ablativum *Pennā*.

Non declinatum; { *Amā* *Frustrā*, *Intereā*. Excipe, *Eiă* *Ită*, *Quiă*.

ANNOT.

1. Per *Declinatum* hic intelligimus vocem per Casum flexam; per *non declinatum* quamvis aliam.

2 Vocativus græcus à Nominativo in *as* producitur; ut *Æneas Ænea*.

3 Finita in *ginta* raro corripiuntur; ut, *Triginta*, &c

4 Antea,

4. *Antea, Postea, Contra, Ultra,* interdum corripi reperies; Ovid.

Posteā mirabar, cur non sine litibus esset.

5. Forte divisim legendum est, *post ea.*

6. Propertius producit *la* in *Illa:*

Hypsipyle nullos post illā sensit amores.

Et cur non *Postilla* adverbiascere potest æq; ac, *Postea*

7. *Puta* pro *Videlicet* breve; pro *Existima* longum habetur, ut apud *Pers.*

Hoc putā non justum est, illud male, justius istud.

Quidam legendum aiunt, *Hoc puto,* &c.

e breve.

1. *Sedilĕ, amarĕ,* &c.

2. Excipe e in prima, & quinta declinatione; *Grammaticē, diē,* cum Compositis; *Hodiē, Quotidiē,* &c.

3. Item Adverbia ab Adjectivis secundæ declinationis deducta; ut, *Justē, Maximē Valdē* pro *validē,* &c. Quibus addas, *Ferē,* Fermē, *Okē.* At *Benĕ,* & *Malĕ* corripiuntur.

4. Producitur etiam, Imperativus secundæ Conjugationis; *Docē, Vidē,* &c.

5. Item Monosyllaba Mē, *Tē, Sē, Sēsē,* &c. Excipe voces, quas Encliticas appellant, sc. *que, ne, ve;* *dixitquĕ, Tunĕ, Illenĕ.*

ANNOT.

1. *Superne,* & *Inferne* sæpe corripiuntur; ut, apud *Lucret.*

Tecta supernĕ timent, metuunt infernĕ cavernas.
Terra supernĕ tremit ———

2. Imperativus sæpius brevis legitur; Hor.

Vade, vale, cavĕ, ne titubes, mandataque frangas:
Tu cavĕ, defendas ——— Ovid.
Si quando veniet, dicet respondĕ Poëta. Mart.

3. Quidam volunt *Cave,* & *Responde* hic esse tertiæ Conjugationis. Posterius Nominaliter accipi potest: ut & posterius *Vale* apud *Virg.*

Et longum formose vale valĕ inquit, Iola:

i longum.

Dominī, Amarī, &c.

Hæc dubia sunt, Mihi, *Tibi, Sibi, Cui, Ibi, Ubi, Nisi, Quasi.*

ANNOT.

1. *Nisī* & *Quasī* fere semper corripiuntur.

2. Vocativus græcus brevis est; ut, *Alexī*. Sic Dativus; ut, *Palladī*. Excipe Dativum contractum; ut, *Demosthenī* pro *Demosthenei*.

3. Brevia etiam habentur Indeclinabilia in *i*; ut, *Gummī*, *Sinapī*, &c.

o anceps.

1. *Sermo*, *amo*, &c.

2. At Dativus & Ablativus producuntur; ut, *Dominō*. Item Monosyllaba; ut, *Dō*, *Stō*, &c. Sic Adverbia à Nominibus derivata; ut, *Primō*, *Tantō*, *Quantō*, &c. Ast hæc vera sunt Nomina.

3. *Cito*, *Crebro*, *Mutuo*, *Sedulo*, *Sero*, & Gerundia interdum: *Modō* pro *Solum* semper; *Ergō* pro *Causa* nunquam corripitur.

4. Græca in *o* habentia *us* in Genitivo: ut, *Didō didus*; sic *Androgeō* & similia producuntur.

u longum.

Fructū, &c.

b breve.

ăb, *ŏb*, &c. Excipe *Jōb*, *Jacŏb*, &c.

c longum.

Sic, &c. Excipe, *Nĕc*, & *Donĕc*. *Fac* & *Hic* Pronomen dubia sunt.

d breve.

ăd, &c.

l breve.

Mĕl, &c.

Excipe *Sōl*, *Sāl*, *Nīl*, *Daniēl*, & similia.

n longum.

1 *Nōn*, &c.

Excipe *ăn*, *ĭn*, *Deĭn*, *Proĭn*, *Forsăn*, *Forsităn*, *Tamĕn*, *Vidĕn*, & similia.

2. Item Nomina in *en* formantia *ĭnis* in Genitivo; ut, *Carmĕn*, *Pectĕn*, &c.

ANNOT.

On secundæ declinationis brevis est; ut *Iliŏn Ili*:

Item

Item Accusativus in *an*, modo Nominativus brevis fuerit; ut, *Maia maiăn*; *Alexĭs alexĭn*: at *Æneās aneăn*. His adde *Arcas* in Dativo plurali *arcasĭn*.

r breve.

Amŏr.

Excipe *Cūr*, *Fār*, *Lār*, *Fūr*, *Hīr*, *Vēr Nār*, *Pār*.

ANNOT.

1. Græca in *or* crescente Genitivo longa sunt; ut, *Aēr aëris*, &c.

2. *Cōr*, & *Vīr* interdum producuntur.

as longum.

Pietās.

ANNOT.

1. Excipe, quæ habent *adis* in Genitivo; ut, *Arcăs arcadis*: Item Accusativum pluralem tertiæ declinationis; ut, *Arcadās Troās*.

2. *Anas* apud Petron. corripitur.

Et pictis anăs enovata pennis.

es longum.

1. *Docēs*, &c.

2. Excipe *Penĕs*, & *ĕs* à *Sum*. Item græca crescentia; ut, *Dæmon dæmonĕs*: & Neutra; ut, *Cacoethes*.

3. Corripe etiam latina, si Crementum sit breve; ut, *Milĕs milĭtis*, Hinc excipe *Abiēs*, *Ariēs*, *Cerēs*, *Pariēs* & *Pēs*. Composita à *Pes* interdum corripiuntur.

is breve.

1. *Lapis*, &c.

2. Excipe *is* in Plurali Nominum; ut, *Pennīs*, *Librīs*, *Nobīs*, *Omnis*, *Urbis* pro *omneis*, *urbeis*. Item *Gratis*, *Foris*: & Nomina quorum Crementum producitur: ut, *Dis dītis*. His adde Verba habentia *itis* longum: ut *audis auditis*. Sic *Vis* à *Volo*

os longum.

1. *Mōs*, &c.

2. Excipe *Compŏs*, *Impŏs*, *ŏs*, *ossis*, & Græca secundæ

dæ declinationis; ut, *Synodăs* pro *synodus*. Item Genitivum Tertiæ ut, *Arcadŏs*.

ANNOT.

1. Qua authoritate corripiat Buchananus *tos* in *Custos*, judicent, alii, 2 Epig.

Hunc Rans forte tuo cineri Buchananus honorem
Dat meritum duro custŏs in exilio.

us breve.

1. *Tempŭs*. &c.

2. Excipe Genitivum singularem; Nominativum, Accusativum, Vocativum plurales quartæ declinationis; ut, *Fructūs*, &c. Item Genitivum Tertiæ, ut, *Dido didūs*. Sed hoc fit, quia contrahitur ex *didonis*.

3. Producuntur etiam, quæ retinent *u* in Cremento Genitivi; ut, *Palūs paludis*; *Tellūs telluris*; *Virtūs virtutis*, &c. At Hor. corripit *Palus*; Mart. Capel. *Tellus*.

Regis opus sterilisque diu palŭs aptaque remis;
Interrivata marmore tellŭs erat:

t breve,

Capŭt, &c.

ANNOT.

1. Superius dictum personas contractas produci; ut, *Formāt* pro *formavit*: *īt* pro *iit*, &c, Virg.

Dum trepidant, īt hasta Tago per tempus utrumque:

CAP. VII.

De quantitate Præpositionum in Compositis.

Præpositio in Compositis propriam servat quantitatem.

1. *ā*, *dē*, *ē*, *prō* longa sunt per Regulas jam traditas: ergo & in his Verbis *āmoveo*, *ēvoco*, *dēduco*, *prōfero*.

2. Sic *ăb*, *ăd*, *antĕ*, *ĭn*, *supĕr*, brevia sunt: ergo in his Verbis *ăbeo*, *ădigo*. *Antĕvenio*, *ĭnesse*, *supĕresse*.

3. Exci-

3. Excip pro in *Prŏcella. prŏfanus*, *Prŏfari*, *Profecto*, *Prŏfestus*, *Prŏficiscor*, *Prŏfugio*, *Prŏfundus*, *Prŏnepos*, *Prŏtervus* : & in Græcis : ut, *prŏpheta*, In quibusdam est anceps : ut, *Procuro*, *Profundo*, *Propello*, *Propago*.

A N N O T.

1. Positio, seu situs literarum quantitatem sæpe mutat : e. g. *īnsum ĭnes*. *Dēsum dĕest*. apud Stat. *de* in *deest* producitur.

Dēest servitio plebes hoc ignis egentis.

1. Et apud *Virg*. Vocalis ante Vocalem aufertur : *Deest jam terra fuga* ——— scandendum est, *Dest*, &c.

re breve.

1. *Rĕdeo*, *Rĕfero*.

2. Excipe in hisce, *Nil meâ rēfert*. *Patris rēfert*, &c. Item ante j Consonans : ut, *Rĕjicio* : quod sic corripitur : *Rĕĭcio rĕĭcit* : sic *ăbicit* pro *ābjicit* : Poëtæ enim nunc auferunt, nunc geminant literam : ut, *Rĕligo*, *rēlligio* : *rĕtulit*, *rēttulit*, &c.

di & *se* producuntur.

Dīduco, *Sēpono*.

Excipe *Dĭsertus*, & *Dĭrimo* : quæ num inde componantur, dubitari potest.

con & *circum* corripiuntur.

Cŏmedo Circŭmeo.

Regula Generalissima.

ultima syllaba cujusque versus est anceps.

Nemo errare potest in fine Versûs.

Postscriptum.

1. syllaba, cujus quantitas ex hisce Regulis non constat, ex probato aliquo Authore est petenda ; e. g. Quæro, quanta sit *cu* in *Cubo*, quam brevem reperio apud *Virg*.

Tityre tu patulæ recŭbans sub tegmine fagi.

2. Et quoniam sæpe nulla nobis occurrit authori-

 tas :

as; idcirco Comparati sunt libri, qui cujusvis fere vocis quantitatem exhibeant: qualis *Smetii* Prosodia liber in hunc usum apprime utilis.

DE CARMINE.

1. Carmen est oratio certis mensuris restricta; fitque ex pedibus; pedes ex syllabis.
2. Pes constat duabus, tribus, aut quatuor syllabis:

Duabus;	Pyrrhichius,	◡ ◡	ut,	*Dĕŭs.*
	Spondeus,	- -		*Pēnnās.*
	Iambus,	◡ -		*Dĕō.*
	Trochæus,	- ◡		*Pēnnă.*
Tribus;	Tribrachys,	◡ ◡ ◡		*Prĭămŭs.*
	Anaphæstus,	◡ ◡ -		*Dŏmĭnī.*
	Dactylus,	- ◡ ◡		*Cārmĭnă.*
Quatuor;	Proceleumaticus,	◡ ◡ ◡ ◡		*Hŏmĭnĭbŭs.*
	Choriambus,	- ◡ ◡ -		*Hīstŏrĭās.*

ANNOT.

1: Alii aliis plures statuunt pedes. *Alstedius* describit centum viginti quatuor, qui omnes ad sex vel septem reduci possunt. Quid aliud est *Proceleusmaticus*, quam duo *Pyrrhibii*? Cur igitur excrucianda est puerorum memoria tot barbaris vocabulis. *Anapæstolatius*, *Latiantidactylus*, *Cretioscholius*, *Scholiobacchius*, *Bacchiocreticus*, *Choriantebacchius*, &c.

Carmen Adonicum.

Constat Dactylo, & Spondeo.
Gaūdĭă pēlle. *Pēllĕ tĭ-mōrem.*

Carmen Pherecratium.

Constat Spondeo, Dactylo, & Spondeo.
Nīgrīs æquŏră vēntis. Hor. Od. 5.

ANNOT.

1. Pro priore Spondeo habet Catullus, Trochæum, Boëthius Anapæstum.

Prōdĕās nŏvă nūpta.
Sĭmĭlī surgĭt ăb ōrtu.

Carmen Archilochium.

Constat duobus Dactylis, & Cæsurâ seu syllabâ.
ārbŏrĭ-būsque cŏ-mæ. Hor. Od. 7. lib. 4.

Carmen Alcmanium.

Constat duobus Dactylis & Cæsurâ.
Mūnĕră lætĭtĭ-āmque dĕ-i. Virg. Æn. 1.

ANNOT.

1. Solent hi Versiculi vulgo appelari partes Hexametri; idcirco prius tradidimus, ut via ad illud præsterneretur; quod, ut est longe optimum Versûs genus, sic difficillimum, quod à pueris scandatur. Sed alia duo restant genera, quæ Hexametri etiam partes dicuntur.

1. *Genus.*

Constat quatuor primis Hexametri pedibus, sed ultimo semper Dactylo.
Lūmĭnĭ būsque prĭ-ŏr rĕdĭ ĭt vĭgŏr. Boët.

2. *Genus, seu dactylicus tetramiter.*

Constat quatuor ultimis pedibus Hexametri.
ō for-tēs pe-jōrăque păssi. Hor. Od. 7.

Carmen Hexametrum.

Constat sex pedibus, primis quatuor Dactylis vel Spondeis; quinto Dactylo: sexto Spondeo.
Tēre-rŭ Dĕ ŭs ālmĕ că-nām dŏmĭ nūmque pă- tremque.

ANNOT.

1. Sæpius in quinto loco Spondeum reperias, præsertim in re gravi & tristi, ut apud *Buch. ps.* 137.
Diripite ex imis evertite fūndāmentis.

2. Interdum

2. Interdum etiam in quatuor primis locis alios videas pedes, ut apud *Virg.* in priore Versu Anapæstum : posteriore Procelensmaticum.

Flŭvĭōrum rex Eridanus camposque per omnes.
Hærent Părĭĕtibus scalæ postesque sub ipsos

3. At *Parieti* in Dactylum vulgo sic contrahitur, *pārjĕtĭ*, mutatâ Vocali in Consonantem.

Leges Hexametri.

1. Etsi in primis quatuor locis Dactylos, vel Spondeos pro tuo arbitrio locare licet, vulgo tamen vel plures Dactyli esse solent : ut apud *Virg.*

Infāndŭm rēgīnă jŭbēs rĕnŏvārĕ dŏlōrem.
Tītyrĕ tŭ pătŭlæ rĕcubāns sŭb tēgmĭnĕ făgi.

2. In materia quidem gravi & lenta plures oportet esse Spondeos, ut apud eundem.

Ollī sēdātō rēspōndĭt cōrdĕ Lătīnus,

3. Interdum vocum sonus rem quasi præ oculis exponit, ut patet ex *Virgilio* describente *Vulcani* fabros in monte *Ætna* fulmina *Jovi* fabricantes.

Illi īntēr sēsē māgnā vī brāchĭă tōllunt.

Viden, hasce voculas *Sese* respondere *Hem hem*, quæ edere solent fabri inter operandum : & *Magnâ vi* in Ablativo demonstrare lentum illum circumrotandi brachia modum, quo utuntur ferrarii.

4. At contra in materia celeri & festinante pluribus uti oportet Dactylis : quod a *Virgilio* etiam factum vides equi celeritatem depingente.

Quădrŭpĕdāntĕ pŭtrēm sŏnĭtū quătĭt ŭngŭlă cāmpum

5. Alibi celerem columbæ volatum describens sic ait.

———— mox aere lapsa quieto
Rādĭtĭtĕr lĭquĭdŭm cĕlĕrēs nĕquĕ cōmmŏvĕt ālas.

Vitia Hexametri.

1. Hexametrum bonum non est, cujus voces inter scandendum non rumpuntur : ut.

Urbēm fōrtēm nūpēr cēpit fōrtĭōr hōstis;

2. Nec

2. Nec quod in fine multas habet voces disyllabas, quale est illud Tibulli.

Sēmpĕr, ŭt īndŭcăr, blāndōs ōffĕrt mĭhĭ vūltus.

3. Nec Versus (ut loquuntur) Leonini, i. e. rhythmicè finientes; quales,

I nunc, & verbis virtutem illude superbis. Virg.
Si Troiæ fatis aliquid restare putatis. Ovid.

4. Cave tamen, putes Versus illos *Buchanani* ps. 137. Leoninos esse.

5. Nec bonum habetur, cujus ultima vox est monosyllaba, ut apud Virg.

Tum pietate gravem, ac meritis si forte virum quem.

6. Excipe, si vox illa incipiat à vocali, ut apud eundem,

Semiputata tibi frondosa vitis in ulmo est.

7. Nec, cujus ultima vox quatuor habet syllabas;

Amphion Dircæus in Actæo Aracintho. Id.

8. Postremo, nequaquam bonum est, in quo multæ & duræ sunt collisiones, & elisiones, seu hiatus, ut ex sequentibus liquet.

Troia (nefas) commune sepulchrum Europæ Asiæque,
Troia virum & virtutum omnium acerba cinis. Catul.
Quam modo qui me unum atque unicum amicum habuit.

9. Imo nec bonum est, licet unica tantum sit elisio, modo fiat in initio aut fine Versûs, ut apud *Hor.*

Nam ut ferulâ cædas meritum majora subire,
Loripedem rectus derideat Æthiopem albus.

10. Complura alia sunt vitia; verum hæc impræsentiarum sufficiant. Sciendum autem, has conditiones ad Heroïca, non Satyrica pertinere. Hæc hominum vitia carpunt, illa illustrium virorum gesta narrant: nec tanta in his, quanta in illis spectatur Poëmatis *acribeia.*

Carmen Pentametrum.

Constat quinque pedibus, primis duobus Dactylis vel Spondeis, tertio Spondeo, quarto & quinto Anapæstis.

Hei mĭhĭ quōd dŏmĭ nō- nōn lĭcĕt ī-rĕ tŭo.

Aliter

Aliter Scandas.

1. Post duos pedes fit Cæsura, seu unica syllaba; dein duo Dactylicum alia Cæsura.

Hēi mĭhĭ quŏd dŏmi-nō nōn lĭcĕt īrĕ tŭ-ō.

Vitia Pentametri.

1. Pentametrum bonum non est, quod Cæsuram habet initio, seu medio vocis; ut,

Hæc quoque nostræ sententia mentis erat. Diomed.

Illam affligit odore, ipse perit podagra, Catul.

2. Nec, quod in ipsa Cæsura elisionem patitur, ut in Versu Catulliano jam citato

Troia virum & virtutum omnium acerba cinis.

3. Nec, ubi Cæsura in monosyllabam incidit; ut,

O dii reddite mi hoc pro pietate mea.

Aut facere hæc à te dictaque factaque sunt. Catul.

4. At non respuenda sunt hæc Ovidii, & similia;

Præmia si studio consequar ista, sat est.

Nomina mutarunt, hic Deus, illa Dea est.

5. Postremo, Pentametrum, quod una cum Hexametro perfectum sensum non conficit, bonum non habetur; ut apud Ovid,

Quid tibi Pisandrum, Polybúmque Medontaque dirum,
Eurymachíque avidas, Antinoíque manus,
Atque alios referam!

6. De reliquorum Carminum vitiis ex supra-dictis conjecturam facias.

Quid sit Cæsura.

Cæsura est syllaba ex præcedente voce residua, & sequenti inter scandendum jungenda; ut *dum*, & *bes* in hoc Versu.

Infăn-dūm rē-gīnă jŭ-bēs rĕnŏ-vārĕ dŏ-lōrem.

ANNOT.

1. Cæsura quadruplex vulgo statuitur, *Triemimeris*, *Penthemimeris*, *Hephthemimeris*, *Ennemimeris*. Prima est, cum post unicum pedem remanet syllaba, secunda post duos, tertia post tres, quarta post quatuor; quas omnes in hoc Versu videas;

Illĕ lă-tŭs nĭvĕ-ŭm mōl-lī fūlt-ŭs hyăcintho.

2. Addi

2. Addi potuit & quinta, quam *Hendecamimerim* appelles; ubi post quintum pedem remanet syllaba; ut apud Virg.

Vertĭtŭr intĕrĕā cœlum ēt rŭit ōcĕā- nō nox.

3. Parum certe refert, num ista vocabula calleas, necne; modo scias syllabam post aliquem pedem residuam *Cæsuram* appellari; quia cæditur, vel scinditur ab una voce; & alii inter scandendum annectitur. Quæ syllaba, etsi naturâ brevis, sæpius tamen producitur; ut, *bus* in *Pectoribus*, & *mor* in *Amor* in his Ve sibus.

Pectoribūs inhians spirantia consulit exta,

Omnia vincit amōr, & nos cedamus amori. Virg.

4. Quidam aiunt in priore esse Tribrachyn, in posteriore Iambum: quod facile concedimus, modo dicas, hos pedes tunc fieri cum remanet syllaba post aliquem pedem sequenti jungenda.

Eclipsis.

1. Cum dictio in *m* desinit, & sequens à Vocali, aut Diphthongo incipit, *m* cum Vocali præcedente aufertur;

Utendum est ætate: cito pede labitur ætas.

Scande, *Utĕn-d' ēst æ-tātĕ: cĭ tō pĕdĕ lābĭtŭr ætas.*

ANNOT.

1. *m* interdum auferri volunt ante Consonantem; ut apud Lucret.

Lanigera pecudes & equorum duellica proles.

Scandunt *qūorū dŭ ēllĭcă.* Forte scandendum, *qūorūm duellĭcă* contrahendo *duel* in unicam syllabam; *due*, ut *sue* in *suetus*.

2. *m* non ablatum corripitur; ut apud eundem.

Corporŭm officium est, & quod permit omnia deorsum.

Insignita fere tum millia milităm octo, Enn.

3. *m* cum sua Vocali aliquando aufertur à fine Versus, cum sequens à Vocali incipiat, ut apud Virg.

Aut dulcis musti Vulcano dĕcoquĭt hŭmorem

Et foliis. Scande, *r'. ēt fŏlĭ-* &c.

4. *s* interdum aufertur, ut apud Lucil.

Tristes difficilēs sŭmŭs fastidimus bonorum,

Scandunt *Tristes diffici-les sŭmŭ-* &c.

5. Scandas etiam *lēs sŭmŭs*; sic erit Amphimacer, seu Creticus, Pes constans longâ brevi, & longâ.

Synalœpha.

1. Cum dictio in Vocali, aut Diphthongo desinit, & sequens ab iis incipit, Vocalis aut Diphthongus prioris vocis aufertur.

Conticuere omnes intentique ora tenebant.

Cōntĭcŭ-ēr' ōmnēs ĭn-tēntī-qu' ōră tĕ-nēbant.

2. Excipe *o, heu, ah, proh,* & *io.*

Te Corydōn, ō ălexi; trahit sua quemque voluptas.

Hēu ŭbĭ pacta fides, ubi quæ jurare solebas? Ovid.

ANNOT.

1. In aliis etiam vocibus Vocalis ante Vocalem interdum remanet; ut *i* in *pecori* in hoc Versu.

Et succus pecorī ēt lac subducitur agnis.

2. Atque hæc Vocalis, seu Diphthongus sæpe corripitur licet suâ naturâ sit longa; ut *Qui* in hoc Versu Virg.

Credimus ān quĭ amant ipsi sibi somnia fingunt.

3. Sic *læ* in *Insulæ,*

Nunc magno nobis sunt īnsŭlæ ore canendæ.

4. Postremo, Vocalis interdum aufertur à fine Versus, cum sequens à Vocali, aut Diphthongo inchoatur, ut apud Virg.

Et magnos membrorum artus magna ossa lacertosque
Exuit, Scande, *qu' ēxŭĭt.*

Synalœpha in eadem dictione.

1. Interdum Vocalis ante Vocalem in eadem voce aufertur; ut, *Alvearia alvaria.*

Seu lento fuerit alvearia vimine texta, Virg.

2. Sic *Omnia* Versus contrahunt in *Omna,*

Bis patriæ cecidere manus quin protinus omnia.

5. Hic tum in eadem, tum in diversis dictionibus Vocalem ante Vocalem auferri videas;

Uno, eodemque tulit partu, paribusque revinxit.
Scande, *ūn' ŏ demquĕ tŭ-* &c.

Voces præcipuæ, in quibus fit Synalœpha in eadem dictione.

1. *Alveum, Antehac, Aureum,* Cui, *Deest, Dehinc,* *Deinde,*

Deinde, Deorsum, Dii, Eadem, Huic, Laquearia, Prebendo, Proinde, Semianimis, Seorsum; & similia; ut, *Deeram, Diis*, &c. Quæ sic contrahunt *Alvum, Dinc Dinde*, &c. Sunt qui per Diphthongum sic, *Deinde* per duas syllabas. quid pluribus? dici nequit, quantas excitent rixas de syllabarum contractione. Atque hic obiter liceat subjungere historiam haud injucundam.

2. Convenerant quondam septem Grammatici, à quibus multa hinc inde proponebantur dubia; at vix, ac ne vix quidem de unico pro certo conclusum erat. Inter alia fuit & hoc, quanta nimirum esset *pi* in *Pituita*. In medium vix proferebatur, cum ex tempore responderet unus, esse brevem. Istud (inquit) clare patet ex *Horatio*;

Præcipue sanus nisi cum pĭtūita molesta est.

Nequaquam, inquit alius, corripitur, nisi licentiâ poëticâ; suâ naturâ longa est, ut liquet ex *Persio*,

Somnia pītuita qui purgatissima mittunt,

Hinc rixæ, & altercationes haud parvæ; uter poëtarum licentiam sibi assumeret; donec tertius audacter assereret esse ancipitem. Tres reliqui loquendi desiderio interim flagrantes, tandem altâ exclamerunt voce, in magno errore versari omnes. Vox enim (inquiebant illi) *Pituita* in tres syllabas est contrahenda; atque sic longa semper est. Qui hoc fiet, dixit, qui dubium proposuerat? Nihil facilius; ait unus è tribus, Auferatur, ut vulgo fit, Vocalis ante Vocalem; *Pituita, pitita*; ut, *Alvearia, alvaria*. Nequaquam ita est, inquit alius Convertenda est Vocalis in Consonantem; *Pituita, pitvita*, ut, *Ariete arjete*. Longe fallimini ambo, ait tertius: nec Vocalis ante vocalem delenda, nec in Consonantem vertenda: sed hæ duæ syllabæ *Tu-i* in unicam conjungendæ: *Tui* proferendum sicut *Qui*. Hic verè completum est Adagium, *Quot capita, tot sententiæ.*

3. In animum hic revocetur, quod superius in secunda generali Regula dictum est, sc, omnem syllabam ex duabus conflatam esse longam; ut, *īt* pro *iit*; *vēmens* pro *vĕhĕmens*. Interdum tamen contrarium videre est e g. *Semĭhŏmo semŏma*, vel, (ut alii volunt) *Smihomo*;

Semĭ

Semĭ ă nimis sem ă nimis, vel *smianimis*, &c. Hic distinguere solent inter *Syncopen*, per quam syllabæ in unam conflantur. Per posterius aiunt syllabam tantum produci; per prius manere, in eo, quo ante fuerat statu. Ingenue fatemur nostrum non esse hanc capere distinctionem: nam *it* pro *iit*, vel potest hic dici, duo *ii* in unum coalescere: vel alterum abscindi. Utrum fiat, me latet; eodem redibit, si hoc, aut illud asseras: Concludimus igitur inanem esse hanc distinctionem, nec certam hac de re ullam tradi posse Regulam.

Diæresis.

1. Interdum una syllaba in duas resolvitur; ut, *Sylva sylŭa*, *Solvisse solŭisse*;

Debuerant fusos evolvisse suos.

Scande. *debuerant fusos evoluisse suos.*

2. Huc reducantur hæc & similia, *Jacobus*, *Joannes*, quæ vulgo tribus constant syllabis, per quatuor efferenda, sic; *I-acobus I-oannes*. Sic *Jesus* vulgo disyllabum per tres efferri debet, *I-esus*.

VERSUS CHORIANBICI

1. Genus, seu Versus Glyconicus.

Constat Spondeo, Choriambo, & Iambo seu Pyrrhichio: vel, si placet, Spondeo, & duobus Dactylis.

Illī mōrs grăvĭs īncŭbăt,
Qui notus nimis omnibus,
Ignotus moritur sibi. Sen.

2. Genus.

Constat Spondeo, duobus Choriambis, & Cæsurâ.

Ō quām glōrĭfĭcā lūcē cŏrŭscas?
Qui tecum nitida vivit in æthra Boët.

3. Genus, seu Versus Asclepiadeus.

Constat Spondeo, duobus Choriambis, & Pyrrhychio vel; (quod eodem redit) Spondeo, Dactylo, Cæsura & duobus Dactylis.

Mæcēnās ătăvīs ēdĭtĕ rēgĭbus. Hor.

4. Genus

4. Genus.

Constat Spondeo, tribus Choriambis, & Iambo.

Seu plūrēs hyĕmēs, sēu trĭbŭīt Iūpĭtĕr ūltĭmam.

HENDECASYLLABI.

1. Genus, seu Versus Sapphicus.

Constat Trochæo, Spondeo, Dactylo, & duobus Trochæis

Mēns deō laudēs cănĕ; rĕddĕ grātes,
Mens Deo: nullis benefacta seclis
Excidant, & quæ tribuit benigna
Munera dextra.

1. Tribus (ut vides) Sapicis subjungitur Adonicus.
2. Buchananus ps. 90. habet in secundo loco Trocheum.

Mox humī comis jacet arefactis.

2. Genus, seu Versus Phaleucius

Constat Spondeo, Dactylo, & tribus Trochæis.

Vōs hīnc īntĕrĕā vălēte, ăbīte.
Illuc unde malum pedem tulistis,
Secti incommoda pessimi Poëtæ Catul.

1. Versus Sapphicus in Phaleucium facile commutatur, & contra utpote uterque constat iisdem pedibus

Sap.	*Non eget Mauri jaculis neque arcu.*	Hor.
Phal.	*Non Mauri jaculis eget neque arcu.*	
Phal.	*Nympharum pater, amniumque Rhene.*	Mart.
Sap.	*Rhene Nympharum pater, amniumque.*	

3. Genus, seu Versus Alcaicus major.

Constat duobus Iambis, Cæsurâ, & duobus Dactylis.

Vidēs ăt āltā, stēt nĭvĕ cāndĭdum, Hor.

1. In primo loco sæpe est Spondeus.

Audīre magnos jam videor duces. Hor. Lib. 2.

4. Genus, Versus Alcaïcus minor.

Constat decem syllabis; sc. duobus Dactylis, & duobus Trochæis.

Prætĕr ătrōcem ănĭmūm Cătōnis. Ibid.

1. Duobus

1. Duobus Alcaïcis majoribus subjicitur Iambicus dimeter, redundans per syllabam; huic subditur Alcaïcis minor.

VERSUS ANAPÆSTICI.

1. *Genus.*

Constat duobus pedibus, Anapæstis, Dactylis, vel Spondeis pro arbitrio.

Dēflētĕ vĭrum,
Quō nōn ălĭus
Pŏtŭĭt cĭtĭus
Dīscĕrĕ căusas.
ŭnā tāntum.
Pārte āudītā,
Sæpe ĕt nĕutra.
Sen. in mortem *Claudii*

2. *Genus.*

Constat quatuor pedibus, Anapæstis, Dactylis, vel Spondeis indifferenter.

Quāntī cāsūs hūmānā rŏtant?
Mĭnŭs īn pārvīs Fōrtūnă fŭrit, Sen.

VERSUS ARCHILOCHII.

1. *Genus.*

Constat quatuor primis Hexametri pedibus, sed ultimo semper Dactylo; & tribus Trochæis. *Hor.* lib. 1. Od. 4.

Sōvĭtŭr ācrĭs hyēms grātā vĭcĕ vērĭs ēt făvōnī.

2. *Genus.*

Constat duobus Iambis, Cæsura & tribus Trochæis.

Trăhūntquĕ sīccās māchĭnæ cărinas, Ibid.

VERSUS IAMBICI.

Vel considerantur quoad pedum diversitatem, vel numerum.

Iambici quoad pedum diversitatem.

1. *Genus seu purus Iambicus.*

Constat sex Iambis, *Hor.* Epod. 16.

Sŭīs ĕt īpsă Rōmă vīrĭbūs rŭit.

2. *Genus.*

Habet in locis imparibus (i. e. primo, tertio, quinto,) Spondeum.

Pārs sānĭtātĭs vellĕ sānārī fuit, Sen.

Interdum in solo quinto loco est Spondeus:

ămōr tĭmērĕ nēmĭnēm vērŭs pŏtest, Id.

3. *Genus.*

Habet in ultimo loco Iambum, in reliquis Anapestum, Dactylum, Spondeum, Iambum vel Tribachyn: Tribachys enim idem continet tempus, quod Iambus; & Anapæstus & Dactylus, idem, quod Spondeus; nam una longa syllaba æqui-pollet duabus brevibus. Atque sic cum secundo genere coïncidere quodam sensu dici potest

Prŏhĭbē-rĕ rătĭ-ō nūl lă pĕrĭ tūrūm pŏtest, Sen.
Hŏmŏ sum hūmā-nī nĭhĭl ā me ălĭ-ēnūm pŭto, Ter.
Săt hăbēt făvĭtō-rūm, sem-pĕr quī rectē făcit, Plaut.

4. *Genus.*

Habet in primo, tertio, & sexto loco Spondeos; in reliquis Iambos.

Sēd nōn vĭdēmūs māntĭcæ, quŏd ĭn tĕrgo est.

1. Solet hic Versus vulgo appellari *Scazon*, vel *Choliambus*; i. e. *Iambus claudicans*; quia ordinem pedum mutat incipiens à Spondeo in loco impari, & in pari finiens.

Iambici quoad numerum pedum.

Tria sunt genera, alia quatuor, alia sex, alia octo constant pedibus.

1. *Genus.*

Jēsū cŏrōna vīrgĭnum.
Quem mater illa concipit;
Quæ sola virgo parturit;
Hæc vota clemens accipe. Ambros.

2. *Genus.*

Quī nōn vĕtāt pĕccārĕ cūm pŏssit, jŭbet. Sen.

3. *Genus.*

2. *Genus.*

Pecuniam in loco negligere maximum interdum est lucrum. Ter. Sic scandas ;

Pĕcūnĭ ĭn lŏcō nĕgl gĕ-rĕ mā-xĭ m' ĭn-ter d'ĕ ſt lŭcrum.

1. Primum genus *Hymnis* , ſecundum *Tragœdiis* tertium *Comœdiis* vulgo inſervit. Primum *Dimetrum* (i.e.duabus conſtans menſuris) ſecundum *Trimetrum* (i.e. tribus conſtans menſuris) tertium *Tetrametrum* (i.e. quatuor conſtans menſuris) vocari ſolet ; Græci enim per duos ſimul pedes carmina metiebantur.

Iambicus Imperfectus.

Caret ſyllaba vel pede, idque initio, vel fine.

Deeſt ſyllaba in initio ; *Tru·ditur dies die.* Hor.

Deeſt ſyllaba in fine ; *Ades pater ſupre·me !*
Quem nemo vidit unquam. Prud.

Deeſt pes in fine ; *Muſæ jovis gnatæ.*

1. In Trimetris etiam, & Tetrametris idem repe-ries ; ut apud *Hor.* & *Ter.* ubi in fine deeſt ſyllaba.

Mea renidet in domo lacunar.

Nam ſi remittent quippiam Philumenam dolores.

2. Idem videas in hoc Catulli Tetrametro puro Iambico

Remitte palliūm mihi meum, quod involaſti.

Iambicus redundans.

Et cuncta terrarum ſuba·cta. Hor. Od. 1, Lib. 2.

Redundat hic ſyllaba in fine.

Quid ſit Verſus *Acatalecticus*, *Catalecticus*, *Brachycatalecticus*, *Hypercatalecticus.*

Καταλήγειν ſignificat *Deſinere* ; hinc Acatalecticus, *Non deſinens.* i. e. Verſus, qui non ceſſat, donec ad juſtam menſuram perveniat. Hujus generis ſunt omnes Iambici perfecti, qualis eſt hic dimeter.

Muſæ jovis ſunt filiæ.

2. Catalecticus, i.e. deſinens, ſeu prius in itinere ceſſans, quam ad metam perveniat, ſc. ante ultimam ſyllabam.

Muſ

Musæ jovem canebant.

3. Brachycatalecticus, i. e. tarde desinens, præcedente segnior est; cessat enim ante ultimum pedem.

Musæ jovis gnatæ.

4. Hypercatalecticus, i. e. supra, vel plus; quam desinens, ipso Euro velocior metam transvolat, idque per syllabam aut pedem.

Musæ sorores sunt Minervæ. per syllabam.
Musæ sorores Palladis lugent. per pedem.

Varia Versuum Nomina.

1. Versus, seu Carmen nomen habet, vel ab Inventore; vel a materia, de qua tractat; vel pedibus, aut syllabis, quibus constat.

Ab Inventore.

2. Ut sunt Versus *Adonicus*, *Alcmanicus*, *Archilochius*, *Pherecratius*, *Glyconicus*, *Asclepiadeus*, *Sapphicus*, *Phaleucius*, *Alcaïcus*, &c.

A materia.

3. Hexametrum appellatur *Heroïcum*, quia heroum, seu illustrum virorum gesta enarrat. Hexametrum & Pentametrum una juncta nuncupari solent *Elegiaca*; quia de Elegia, seu re tristi in initio agere solebant; licet jam in omni materia utamur. Et quodvis carmen *Satyricum* dici potest, si satyrice seu mordaciter hominum mores carpat. Verum hoc potius à scribendi forma, quam à materia nomen habet.

A pedibus.

Idque vel ab uno pede, vel à numero pedum.

Ab uno pede.

4. Hexametrum dici solet *Spondaïcum*, cum in quinto loco est Spondeus; *Dactylicum*, cum in sexto est Dactylus. Sic Versus *Iambicus*, quia in eo dominatur Iambus. Idem de Choriambicis, & Anapæsticis censendum.

A numero pedum.

5. Quale est Hexametrum, ab *hex* i. e. sex &;*metrum*, i. e. mensura; quia sex constat mesuris, vel pedibus. Sic *Pentametrum* à *pente*, i. e. quinque & *metrum*, mensura

sura. quia quinque constat mensuris. De *Dimetro, Trimetro, Tetrametro* superius dictum.

a syllabis.

6. Sapphicus, Phaleucius, Alcaïcus, dicuntur *Hendecasyllabi*, ab *hen*, i. e. unum; & *deca*, i. e. decem; qui undecim, constant syllabis.

Varia Poëmatum genera.

1. Carmen, seu Poëma est *Monocolon*, (i. e. unius membri) vel *Polycolon*, (i. e. plurium membrorum) hoc pluribus, illud uno versuum genere constat.

2. Polycolon est *Dicolon*, vel *Tricolon*; hoc tribus, illud duobus constat generibus.

3. Secundò, Polycolon est *Distrophon*, *Tristrophon*, *Tetrastrophon*, *Pentastrophon*.

4. *Distrophon* est, cum post secundum Versum ad primum genus fit reditus: *Tristrophon*, cum post tertium Versum ad primum revertimus; *Tetrastrophon* post quartum; *Pentrastrophon* post quintum.

5. Sic igitur computa, Hexametra, seu Heroïca sunt *Monocola*. Hexametra una cum Pentametris conjuncta sunt *Dicolo distropha* Sapphica cum Adonico sunt *Dicola tetrastropha* Illud genus *Hor.* Od. 14. lib. 1; ubi duobus Asclepiadéis subjicitur Pherecratium, & Pherecratio Glyconium, est *Tricolon tetrastrophon*. Et apud *Catul.* in Epithal. *Juliæ* & *Manlii*, ubi quatuor Glyconiis subditur Pherecratium, est *Dicolon pentastrophon*.

Quæ Carmina separatim, quæ conjunctim scribi soleant.

1. Hexametra, Iambica trimetra, Choriambica, Asclepiadea, Anapæstica, vel separatim, vel conjunctim reperiuntur.

2. Iambica dimetra, Glyconica, Sapphica, Archilochia, raro separatim legas.

3. Pentametra apud *Ausonium* & Adonica, apud *Boëthium* (ni fallor) solum, separatim describi reperies.

FINIS.

Scholarchis, Didascalis, Ludimagistris, aliisque juventutis Scoticanæ, *præsertim in Grammatica, Institutoribus*

S. P.

DAbit veniam vestra humanitas, Viri humanissimi, quod obscurus ego in umbra delitescens, & vestrum plerisque, D. D. nec de facie, nec nomine notus, super hisce præceptionibus Grammaticis officiosus vos compellem, & forte interpellem. Si me probè novi, non sum, qui temere alienis me ingeram, quasiin mustaceo laureolam quærimus, ut plerisq; usu venit, qui in adornandis ad amicos Encomiasticis ipsi sibi famam precariam aucupatum eunt. Nec minor religio esset meo qualicunq; ad gratiam venali testimonio Authori palpum, & Lectori fraudem facere. Istorum utrumq; juxta odit sincerus, & ingenuus testis mihi animus. Quare, ut citra morosam apologiam consilii rationem paucis aperiam, altius mihi paulo est repetendum, quantū tenellæ ætatis vicem doluerim in deponendis primis studiorum tyrociniis, ex quo erudiendæ juventuti admotus sum. Taceo illam *D. Alexandri Humii* querimoniā in sua ad Parentes, Tutores, & Præceptores juventutis *Scoticæ* Parænesi, ubi sic infit; *Non possum satis mirari hanc nostram ætatem, qui majore studio quærimus, quid linquamus liberis, quam quibus artibus fiant digni eo, quod linquimus.*—— *Hanc insaniam non est spes me consilio correcturum: tantum dabo operam, ut qui volent, artes videant, quibus juventus ad meliorem frugem erudiatur.* In quam sententiam de juventutis Moralibus (quod quidem educationis caput est) illud solum *Ciceronis* subjungam. *Quod munus Reipub. afferre majus, meliusve possumus, quam si docemus, atque erudimus juventutem! His præsertim moribus atque temporibus, quibus ita prolapsa est, ut omnium opibus refrænanda atque coërcenda sit.* Mihi impræsentiarum sermo instituitur de eruditione solum scholastica; & nonnulla forte aliquali experientiâ mihi observata suggerere in proclivi esset, quæ in toto studiorum cursu, & ipso Philosophiæ stadio

H. decur-

decurrendo planiorem semitam, & minus operosam, nec minus utilem juventuti viam munirent, & monstrarent. Sed memini me jam in pulvere Grammatico Athletam: quare ultra istam crepidam non evagabor; non quod de Grammatica abjectè, aut minus honorificè sentiam, quasi penitus triviales essent istæ minutiæ. Ut enim appositè *Glareanus* in sua ad *Donatum* præfatione; *Grammatici nomen hominem propemodum exigit plusquā polyhistora, qui scientiarū circulum, seu cyclopædiam compleverit; qualis apud Græcos Aristoteles; & ille in extrema senectute* Grammatica *tractasse dicitur. Quid? quod summus ille Julius* Ex utroque Cæsar *in ipso belli civilis ardore?* Grammaticam *studio suo illustravit, & Marco Ciceroni dedicavit*. Verum omissis extraneis Grammaticæ Instauratoribus, ut *Lipsio*, *Scaligero*, *Vossio*, & nostrate *Buchanano*, qui quantumvis vir summus, & inter alia Philosophiam professus in Academia *Leonardina*, non tamen dedignatus est istuc se demittere, ut patet ex ipsius de Prosodia libello, ut vel ipsis *Linacri* Rudimentis ab eo in latinum conversis, duos duntaxat celsioris ordinis domi superaddam. Prior esto magnus ille *Verulamius*, qui in profundo illo de augmentis scientiarum opere nihil Grammaticæ vult imminutum; *Cujus* inquit, *dignitas parva censenda non est, cum Antidoti cujusdam vicibus fungatur contra maledictionem illam confusionis linguarum*. Ejusq; deinceps divisionem prosequitur in Literariam & Philosophicam. Alter esto *D. Alexander Setonius Fermelinoduni* Comes, summus *Scotiæ* Cancellarius, vir utique & ipse doctus, & de literis ac literatis optime meritus, effecit is apud Senatum, ut Grammatices *Alexandri Humii* publicatio demandaretur duobus Fori Præsidibus, totidemq; in suprema Curia Advocatis, & *Patricio Sandæo*, qui post octennem Philosophiæ professionem in Academia *Edinburgensi*, peragratâ *Galliâ*, *Italiâ*, *Germania*, multam literarum laudem reportavit. Et hi cum amplius anno ad justam trutinam examinassent, & tandem testimonium ad Senatum detulissent, Ille de duorum *Parlamentorum* authoritate maturè decrevit,

crevit,

crevit, ut *DeSpauterius* excluderetur, ut unus ille Grammatica omnibus scholis præscriberetur. Verum ut, hæc de Grammatices dignitate præfatus eo, unde digressus sum, redeam; diu multumque mecum sæpe ingemui miserandam puerulorum sortem, qui, cum *Ars longa sit, & vita brevis*, tot tamen annos sermocinatrici huic arti impendunt, adeoque partem illam vitæ in ætatis fluxu ad virtutem sequacissimam puris putis vocabulis addiscendis absumunt. Gravaminis tamen hic minus subesset, si blandis & amœnis, quasi per ludum illiciis, ut via facile in ipso saltem introïtu tyrones captarentur, ut monet, & molitur in suis Didacticis, & Scholæ ludo magnus ille *Comenius* (cujus Cognomenti affinitate glorior) sed proh dolor! longe aliter huc usque cessit: tot enim obscuris in ipso statim Rudimentorum vestibulo definitionibus, & Accidentium Logicorum formulis obruuntur tenella discentium ingenia, *ut in ipsa porta Cantherius impingat*. Provectis deinde ad ipsam Grammaticen animos adimit prolixitas Regularum vocabulis sæpe vix alibi occurrentibus scatentium, & sensuum, quos *Glossas* vocant, operosa farrago authoritatum etiam plaustris ad nauseam infartis. Sunt ista longe verius, quam *Peripati* Categoriæ ingeniorum carcer, quæ efficiunt, ut tyrunculi animos penitus despondeant, seque putent, non in amœnum aliquem, & placidum ludum translatos, sed in ergastulum, & pistrinum detrusos. Fateor memet hic testem minus idoneum, & minus locupletem, sed quæ reapse expertus sum, comperta loquor; & nullus dubito, quin vos, Viri cordatissimi (quorum Sisyphios in hac palæstra labores sæpe miseratus sum) experientiâ magistrâ mecum juxta sentiatis. Certe, cum nuper nobili cuidam adolescenti essem à studiis, vix possum efferre, quam gravatè à me impetraverim, ut superfluis istis portentis vel ipsius ingenium quantumvis acutissimum torquerem, vel satis tenacem onerarem memoriam: & quidem nunc primum cum

ad

ad Prædicabilia *Porphyriana* perventum est, ut inter *Genus* & *Speciem* distinguat, & quid intersit inter *Materialiter* & *Formaliter* dignoscat, *Scyllam* istam & *Charibdyn* commonstro, *Communis proprio*, &c. &, *Ex se nullius generis*, &c. Nec etiamnum *Cenchres* calcavit, *Sotulares* induit, aut *Chytropodas* delibavit: sed pauperis esset hic numerare pecus. Ex ungue leonem. Nonnulla istius furfuris observabit prudens lector in *Animadversionibus*, Institutionibus hisce præfixis. Nemo tamen sit usque adeo morosus, ut hanc fabam cudi in *Despauterii* præjudicium censeat, qui utique de re Grammatica est optime meritus. Subit hic, quod legere est in vita jam laudati Auctoris nobilissimi Vice-comitis *Sancti Albani*, cui Philosophia *Aristotelica* insipida visa est, non propter *vilipendium Auctoris*, quem summis semper laudibus evehere in more habuit, sed *propter inefficacitatem viæ*. Nec imprudens putet quisquam omnes hujuscemodi conatus à novaturientis animi prurigine profluere. Præclare, inquit, & vere *Laurentius Valla*. *Etiam in Grammaticis omnino aliquid videre nos præ Antiquis necesse*. Nec defuere ante hac viri gravissimi, qui id ipsum questi solidis rationum momentis evicerunt, necessariam esse aliquam in Grammatica *Despauteriana* immutationem; dumque id attentarunt, magnis profecto ausis, nescio quo fato, exciderunt. Dum hæc ipsa scriberem, incidi in Grammaticam in Compendium emissam typis *Christophori Plantini*, cui præfigitur ejusdem præfatio ad inferioris Grammaticæ Ludimagistros, ubi hæc habentur, *Quia certum est Despauterium partim seculi infelicitate, partim imitatione eorum, qui paulo ante eum scripserunt, infinitis prope locis hallucinatum & fœde lapsum esse (quod pace tanti viri dictum sit) necesse fuit multa mutare & corrigere; adeoque decreto Synodi provincialis Mechliniensis statutum est, ut unica Despauterii Grammatica in istud compendium contracta apud eos in scholis prælegeretur*. Non absimile est quod præfatur Joannes *Behourt* ad suam Grammaticam Latino-gallicam. *Grammaticam Despauterii*, inquit, *si quis è manibus excutere conetur rem piaculo dignam commisisse videtur*,

eam tamen video esse in multis jejunam & mancam, & minus ad docendum & discendum idoneam. Notas satis, & in trivio res commemorarem, si *Humii, Wedderburnii*, aliorumque nostratium hic conatus referrem. Augebat mihi utique dolorem, quod Grammaticam hanc *Sebastiano-despauterianam* vulgo minus probatam viderem, meliorem tamen Methodum nondum efficaciter occupatam; quod cum mecum reputarem, & apud familiares etiam quererer, opportunè mihi se obtulit ingeniosus, & ingenuus Institutionum harum Author; de quo non necesse habeo multa in medium proferre. Singularem illius in hisce peritiam loquitur ipsum opus, ut & ardentissimum animi studium ad rem literariam promovendam cum indefesso labore conjunctum; cujus oculatus etiam testis sæpe factus sum: harum quippe schedarum in ipso partu mihi copiam facere consuevit, & quorumcunque examini easdem submittere velle sese (quæ ipsius est modestia) apud me sæpenumero professus est. Ego itaque horis aliquot succisivis, communicatis cum ipso consiliis, libere ad incudem nonnulla revocabam: ipsum institutum diu desideratum amplexatus sum, & primam hanc delibationem usque adeo probabam, ut super ea D D. vestras, viri eximii, consulere, & compellare haud ab re duxerim: eo præsertim invitatus nonnullorum jussu, quorum in me jus est; & potestate ad id mihi facta ab ipso operis Authore, qui priusquam extremem manum eidem adjiciat, vestro prius limato, & maturo judicio totum, quantum quantum est, submittit; adeoq; in vestri gratiam editionem hanc, quasi præliminarem, non sine magnis impensis, & ingenti rei familiaris dispendio adornat, ut, missis ad vos quoquoversus exemplaribus, idoneum daretur eade re deliberandi spatium. Dignemini ergo, viri sapientissimi, pro ea, qua præditi estis, quæque vos decet, bonitate, candore, & in rem literariam studio, Authoris conatum boni consulere, eique auxiliatrices manus porrigere. Sunt, qui jam viderunt, & probarunt incœptum. Nec deerunt forsan, qui nec visa, nec lecta improbabunt. Spero tamen æquos rerum æstimatores, quales vos omnes, & singulos volo,

sentén-

ententiam suam candidè prolaturos dabiturque opera, ut exemplar unum, aut alterum ad singulos Districtus, & Vice-comitatus regni transmittatur. Eâ eritis vos, viri optimi, bonitate, ut, qui primus exemplar nactus fuerit, aliis etiam in vicinia communicet. Et si contingat, ut tabellariorum incuriâ, aut sontica quacunque de causa id minus effectum reddatur, nemo tamen sese eo nomine neglectum putet; sed privatis quibuscunque præjudiciis cedat generosum in bonum commune studium. Ipsum institutum si allubescat, probate. Quæ minus placent, notate. Quæ vel deleta, vel suppleta vultis, observate. Quæ correcta, & emendata cupitis, aut in melius mutata, libere indicate. Spondet Auctor, nec solum coram verbo se obstrinxit, sed & exinde literis ad me datis subsignatione sua manuali confirmavit, vestrarum observationum in sequenti editione se usque adeo rationem habiturum, ut, etiamsi ipse aliter sentiret, in vestram tamen PLURIUM sententiam se pedibus iturum; licet non possit privatis SINGULORUM judiciis facere satis; cum ibi plerunque, *Quot sunt capita, tot sententiæ.* Porroin responsoriis ad literas, vel haice, vel alias hac de re ad vos dandas testimonium istud sive censuræ, sive approbationis candide impertimini; vestræque sive unius seorsum, sive complurium junctim transmittantur, si visum sit, vel ad ipsum Authorem *Culrossiæ* degentem, vel ad *Magistrum Gul. Hendersonum* Academiæ *Jacobi* Regis *Edinburgenæ* Bibliothecarium; vel si qua compendiosiore ratione perferri possint vel ad meas, vel ipsius Authoris manus, idque, si commode fieri possit, sub Calendas Quintileis aut certe Sextileis proxime insequentes. Nolite dubitare, quæ minus placent castigare, & monere. *Erranti comiter qui monstrat viam* (recte inquit *Ennius*) *non secus facit, quam qui de lumine lumen accendit suo.* Præsupposita istorum emendatione, expectabitur etiam ipsius instituti & operis approbatio: habet enim Author in votis, & nulla prius, quam vestra

MUL-

MULTORUM auctoritate munitus tenellus hic fœtus in lucem prodeat, præfixo etiam honoris ergô nobilissimi sui discipuli nomine, celebrabit merito vestra nomina in sequenti uberiore editione Auctor, vobisque operis levamen debebit posteritas; imo & præsenti seculo docentium pariter, & discentium minuetur labor, ecque cumulatius parentibus satisfiet, cum videant liberos, minus difficulter perceptis quantum satis est è præceptionibus Grammaticis, ad authores classicos citius promoveri, adeoque elegantias, & stylum puriorem, Elementa etiam Rhetorica (quæ meditatur etiam Author) addiscenda. Plus certe temporis concedetur ad necessaria avocamenta; puerulis etiam ad exercitia liberalia; &, quod majus est, ad tenellos ipsorum animos virtutis & pietatis Rudimentis pro virili imbuendos, ut ad quascunque artes, sive Liberales in Academiis, sive Mechanicas in opificinis postmodum admovendi sint, sibi & Reipub. utilius vivant. Magna quidem hæc sunt, in quæ procul dubio summa ope niti decet omnes pueritiæ Formatores, qui id operam dant, & in eam curam unice incumbunt, ut munere demandato fideliter defungantur, memores quippe sese propediem in magna illa qu si *Scholarum visitatione* rationem reddituros villicationis suæ. Vereor jam, viri humanissimi, ne tædium pariat mea prolixitas. Quare. quod statueram obviam ire objectionibus aliquot, quas orituras suboltacio consulto impræsentiarum omitto, *Animadversionibus* præfixis ea de re præsuppositis. Si cui tamen eæ minus arrideant, sciat illas etiam in sequenti editione omissum iri, ut & Testimonia jam typis commissa: nec non docendi Methodum, saltem magna ex parte; quo minus libellus in justum volumen excrescat. Vos, viri cordatissimi, eodem animo conatum hunc accipite, quo vobis offertur, hoc est, candido, sincero, ac prodesse cupido. Meam etiam hic qualemcunque voluntatem

æqui

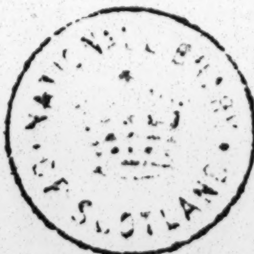
æqui, bonique consulite, qui prosperum vestris rebus omnibus, & laboribus successum comprecatus D. D. vestris impræsentiarum valedico, & perpetim ex opro haberi omnium

Observantissimus vestrûm &
addictissimus servus

GUL. CUMINIUS,

Humaniorum literarum quondam, & Philosophiæ hic Professor, nunc *Lorniæ Domino* præfectus.

Dabam in Academia *Jacobi* Regis *Edinburgena* pridie Nonas *Maias*, 1674.



[illegible]